

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**MEXIKO A HISPÁNSKÁ STŘEDNÍ AMERIKA POHLEDEM ČESKÝCH
CESTOVATELŮ**

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Marek, Ph.D.

Autor: Markéta Beranová

Studijní obor: Učitelství španělského jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň ZŠ

Ročník: 5.

2009

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejnění své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 20. dubna 2009

.....

Ráda bych poděkovala Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D. za všestrannou pomoc a cenné rady, které mi v průběhu mé práce s ochotou poskytoval.

Anotace

Diplomová práce „**Mexiko a hispánská Střední Amerika pohledem českých cestovatelů**“ se zabývá vývojem českého cestovatelství a vývojem cestopisů z oblasti Mexika a hispánské Střední Ameriky. Práce je zaměřena na 19. – 21. století. První kapitola je věnována cestopisu jako literárnímu žánru. Druhá kapitola chronologicky popisuje putování českých cestovatelů a vznik cestopisů z této oblasti. Třetí kapitola předkládá rozbor hlavních témat, která se v cestopisech objevují.

Abstract

The thesis “**Mexico and the Hispanic Central America from the point of view of the Czech travellers**“ is concerned with the development of Czech travelling and with the development of the travel books from the region of Mexico and the Hispanic Central America, with a view to the 19. - 20. century. The first chapter is dedicated to the travel book as a literary genre. The second one describes chronologically the travelling of Czech travellers and the origin of the travel books from this region. The third chapter submits analyses of main subjects, which appear in the traveller books.

OBSAH

Úvod	4
1. CESTOPIS JAKO LITERÁRNÍ ŽÁNŘ	
1.1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ CESTOPISU	7
1.2. VZNIK A VÝVOJ CESTOPISŮ VE SVĚTĚ A V ČESKÝCH ZEMÍCH	11
1.3. VÝHODY A NEVÝHODY CESTOPISŮ	20
1.4. „MODERNÍ CESTOPIS“	25
1.5. BUDOUCNOST CESTOPISŮ	25
2. VÝVOJ ČESKÉHO CESTOPISU Z OBLASTI MEXIKA A HISPÁNSKÉ STŘEDNÍ AMERIKY	
2.1. STRUČNÝ PŘEHLED DĚJIN MEXIKA A ZEMÍ HISPÁNSKÉ STŘEDNÍ AMERIKY	28
2.2. ČEŠTÍ CESTOVATELÉ V MEXIKU A HISPÁNSKÉ STŘEDNÍ AMERICE	
2.2.1. Cesty od počátků do roku 1945	35
2.2.2. Cesty od roku 1946 do roku 1989	39
2.2.3. Cesty od roku 1990 až do současnosti	46
3. MEXIKO A HISPÁNSKÁ STŘEDNÍ AMERIKA POHLEDEM ČESKÝCH CESTOVATELŮ	
3.1. OBYVATELSTVO	52
3.2. PŘÍRODA	64
3.3. KULTURNÍ PAMÁTKY	69
3.4. TRADICE, ZVYKY A NÁBOŽENSKÉ ZVYKLOSTI	73
3.5. POPIS PROSTŘEDÍ	79
3.6. HISTORIE A POLITIKA	86
3.6. NEVŠEDNÍ ZÁŽITKY Z CEST	89
ZÁVĚR	93
SEZNAM LITERATURY	97

ÚVOD

Cestování bylo součástí života lidí již od nepaměti. Hlavním důvodem byla touha poznávat nová místa. Nicméně dříve bylo na rozdíl od současnosti obtížnější navštěvovat vzdálené lokality, protože možnosti dopravy byly velice omezené. Zásahu na zvyšujícím se počtu cestovatelů má tedy bezpochyby především rozvoj tohoto odvětví. Se vznikem letecké dopravy se doba strávená na cestě do dalekých krajin zřetelně zkrátila a cesta se stala pohodlnější. Cestovatelé, kteří se dříve rozhodli navštívit zámořské oblasti, se museli smířit s tím, že budou nuceni trávit mnoho týdnů, mnohdy i měsíců na lodi, protože to byla jejich jediná možnost, jak se do vzdálených míst podívat. Právě proto se dříve na cesty do zámoří kvůli této časové náročnosti vydávalo mnohem méně lidí, než je tomu dnes. Se zlepšením podmínek pro cestování úzce souvisí vývoj cestopisné literatury, která v dnešních dobách zažívá nebývalý rozkvět. Značným vývojem prošly rovněž i cílové destinace, které cestovatelé ve svých dílech popisovali. Až do 19. století se vydávali spíše do oblastí snáze přístupných, cestovali po území českých zemí a do sousedních států. Zaoceánských plaveb se účastnili spíše výjimečně.

V této práci se autorka zaměří na vývoj českého cestovatelství do oblasti Mexika a hispánské Střední Ameriky. Bude se přitom snažit zodpovědět otázku, v jakých dobách se čeští cestovatelé do dané oblasti vydávali a proč. Stranou její pozornosti ale nezůstane ani sama výpovědní hodnota cestopisů. Publikované knihy, které se zabývají cestovateli a cestopisy představují spíše jakési slovníky cestovatelů, ve kterých se jejich autoři snaží přiblížit nejvýznamnější české cestovatele, jejich životopisy, popis jejich cest a cestopisy, které následně vydali. Nikdo z těchto autorů doposud neřešil otázku, proč se v některých letech cestovalo do určitých míst světa více a do jiných zase méně. Nezabývali se ani rozborem hlavních témat, jež se v cestopisných dílech objevují, a která v dějinách prošla určitými změnami. Hlavní náplní této práce bude tedy snaha odpovědět na výše zmíněné otázku. Diplomantka se zaměří především na české cestovatele 19. – 21. století, protože právě tehdy došlo ke vzniku moderního českého cestopisu. Prvními českými cestovateli putujícími do oblasti Mexika a Střední Ameriky byli v 17. a 18. století jezuité. Ti však necestovali s cílem seznámit se s místy, kam doposud česká noha nevkročila, ale jejich

záměr byl náboženský. Šlo jim především o šíření křesťanské víry mezi domorodými obyvateli na americkém kontinentě. Nejednalo se tedy o cestovatele v moderním slova smyslu, a proto se diplomantka rozhodla zaměřit raději na cesty podniknuté českými cestovateli během 19. – 21. století.

Vzhledem k tomu, že se tato práce bude týkat cestopisů, je třeba její začátek věnovat rozboru tohoto složitého žánru z hlediska literárního. Autorka se bude snažit představit tento literární žánr přesto, že se názory jednotlivých literárních vědců mnohdy velice liší. Dále se pokusí o vytvoření vlastní definice cestopisu, která jí poslouží při výběru primární cestopisné literatury, se kterou bude následně pracovat. V kapitole věnované cestopisu jako literárnímu žánru se rovněž pokusí představit rozbor předností a záporů, které tento žánr skýtá. V neposlední řadě se bude snažit objasnit chronologický vývoj světových a českých cestopisů nezávisle na navštívených oblastech, přičemž bude také usilovat povšimnout si změn, kterými cestopis jakožto literární žánr prošel. V závěru teoretické kapitoly věnované cestopisné literatuře diplomantka nastíní své mínění a představy o budoucím vývoji cestopisů.

Další kapitola se bude zabývat putováním českých cestovatelů po Mexiku a Střední Americe a především vývojem českého cestopisu z těchto oblastí. Autorka se vynasnaží vše uvést v časové posloupnosti, aby bylo možné důsledně zachytit všechny změny, k nimž docházelo. Především se bude soustředit na rozbor důvodů, které vedly cestovatele v určitém období k upřednostňování některých z destinací. Pokusí se také odhalit příčiny těchto změn souvisejících s historickými a politickými událostmi v daných zemích a s politickým vývojem v Čechách, jenž v minulosti ovlivnil vydávání literárních děl a možnosti cestovat do zahraničí. Autorka stručně nastíní i samotné dějiny zemí hispánské Střední Ameriky a Mexika v době 19. – 21. století, aby si čtenáři mohli udělat lepší představu o vlivu historických a politických souvislostí na počet českých cestovatelů v konkrétních oblastech. Druhou část této kapitoly věnuje samotnému vývoji českého cestovatelství a cestopisů z této oblasti. Samotnému koncipování práce předcházela obšírná heuristická činnost, během níž se diplomantka snažila zachytit české cestovatele a cestopisy z oblasti Mexika a hispánské Střední Ameriky. Vzhledem k výsledkům svého bádání se rozhodla v této kapitole rozdělit vývoj cestovatelů a cestopisných knih na tři základní skupiny, které se pokusí charakterizovat. V první z nich se bude soustředit na cestovatele a

cestopisy od počátků až do konce druhé světové války v roce 1945, v druhém pak na období mezi lety 1946 až po pád komunistického režimu v roce 1989, poslední období bude popisovat vývoj od roku 1990 až po současnost. V této kapitole autorka vysvětlí, proč se rozhodla tento chronologický vývoj rozdělit právě takto. Příčinou jsou zejména politické události v českých zemích, které měly na cestování a publikace cestopisů velký vliv. Budou zde také stručně charakterizovány osobnosti cestovatelů, obsah jejich cestopisů a témata, na něž se při svých cestách soustředili.

Poslední kapitola bude věnována rozboru hlavních témat, která se v cestopisech objevují. Pro lepší přehlednost bude kapitola rozdělena do podkapitol, z nichž se každá bude zabírat konkrétním tématem. Hlavními tématy jsou především obyvatelé, způsob jejich života v zemi, popis okolí, kulturní památky, zvyky a tradice, fauna a flora a některá další. Aby autorka mohla v této kapitole podrobně rozebrat jednotlivá témata, bylo nutné, aby se předem podrobně seznámila s českými cestopisy z oblasti Mexika a hispánské Střední Ameriky, které vyšly během 19. – 21. století. Práce je založena na rozboru šedesáti cestopisů vydaných v letech 1879 – 2008, které byly zapůjčeny z Národní knihovny České republiky, Městské knihovny v Praze a Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Cenné informace rovněž poskytla knihovna Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur v Praze. Zmiňovaná témata budou podrobně analyzována v závislosti na mnoha rozličných aspektech. Autorka poukáže na změny ve frekventovanosti jednotlivých témat, ke kterým došlo v průběhu let. Dále se bude také zaměřovat na samotné osoby autorů píšících cestopisy, protože i to velice často ovlivňuje témata a styl, kterým své zážitky cestovatel podává. V neposlední řadě srovná způsob, jímž jednotliví autoři popisovali například stejná místa, která navštívili. Dále porovná pohled jednotlivých autorů na obyvatelstvo v určité lokalitě, jejich oblečení, vzhled, vnitřní charakteristiku a jejich zvyky a tradice. V popisech autorů odhalí podobnosti či naopak odlišnosti související s osobností autora a dobou, kdy cestovatel dané země navštívil. Cílem práce je také podat komplexní představu o českých návštěvách zmíněných oblastí a o tom, jak tyto země čeští cestovatelé viděli a jakých způsobem se snažili své zážitky zprostředkovat svým čtenářům.

1. CESTOPIS JAKO LITERÁRNÍ ŽÁNŘ

1.1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ CESTOPISU

Cestopis jako literární žánr bývá definován mnoha odlišnými způsoby, protože samotný pojem literární žánr bývá chápán různě. Obecně řečeno, žánr v literatuře označuje jednotlivé literární formy nebo modely, které mají určité společné znaky. Existuje mnoho různých žánrů lišících se např. rozsahem, tématem, formou apod. Některé literární žánry zůstávají až do dnes bez velkých změn. Ostatní si zachovaly pouze své hlavní charakteristické znaky nebo byly významné pouze pro dané období. Důležitým znakem je tedy i kontext kulturně-historický. I v dnešní době vznikají další,¹ jako například literární žánr románobiografie, kterým označili literární kritici dílo² islandského autora Guðberga Bergssona z roku 1997.³ Není však možné uvést přesný výčet těchto literárních žánrů, protože názory jednotlivých autorů zabývajících se literární vědou se v tomto případě mnohdy liší.

Při zařazení jednotlivých děl mezi určité druhy žánrů je třeba mít na paměti několik aspektů, podle kterých je nutné literární dílo zkoumat, abychom ho zařadili co nejpřesněji. Především bychom měli mít na zřeteli samotnou osobu autora, např. jestli jde o jeho osobní zpověď, nebo podává pouze zprostředkované informace. Dále funkci díla, přesněji řečeno, záměr autora, tedy jakým způsobem by mělo působit dílo na čtenáře (např. funkce didaktická, morální, humorná apod.). Mezi další aspekty patří forma, kterou je dílo psané, spolu s jednotlivými kompozičními prvky. Velice důležité pro co nejpřesnější určení literárních žánrů je i hlavní téma (politické, milostné, historické apod.). V neposlední řadě je třeba zohlednit zařazení autora do jednotlivých literárních proudů či směrů, jelikož uvnitř těchto seskupení mnohokrát vznikají nové druhy literárních žánrů.⁴

Samotný pojem cestopis by bylo nejhodnější popsat několika definicemi z různých zdrojů. Nejjednodušší a zároveň nejobecnější charakteristikou je, že cestopis je literární dílo, které popisuje autorovy cesty. Toto vymezení se objevuje snad ve všech slovníkových

---

¹ Dušan KARPATSKÝ, *Malý labyrint literatury*, Praha 2008.

² Guðbergur BERGSSON, *Faðir og móðir og dulmagn bernskunnar*, Reykjavík 1997.

³ Marta BARTOŠKOVÁ, *Islandská literatura na přelomu tisíciletí* [online], URL: <<http://www.iliteratura.cz/clanek.asp?polozkaID=21565>> [citováno 15. října 2008].

⁴ Jozef HVIŠČ, *Problémy literárnej genológie*, Bratislava 1979, s. 32–33.

definicích.⁵ Ojediněle je možné v odborných publikacích nalézt, že cestopis líčí autorovo putování po doposud nenavštívených a neprozkoumaných oblastech.⁶ Nicméně většina slovníků literární teorie spíše jednoduše uvádí, že cestopis je kniha popisující něčí cestování, nezávisle na navštívené lokalitě. Slovníkové definice ale bývají povětšinou poněkud obsáhlejší. Jako základní charakteristiku uvádějí, že cestopis je druh literárního žánru, jenž se nachází na hranici mezi literaturou faktu a literaturou uměleckou.⁷ Odborníci se vždy shodují, že v cestopisných dílech se autoři zaměřují především na popis cizí země, obyvatel, a že obsahují zeměpisné, společenské a kulturní poznatky.⁸ Dále se také shodují v tom, že cestopisy mají dlouhou tradici. Nicméně je možné si povšimnout také odlišností, které se v odborných literárních definicích nacházejí. Za tu nejpodstatnější je možné označit způsob, jímž autor své zážitky z cest popisuje. Někteří odborníci uvádějí, že v cestopisech převažují zejména objektivní popisy,⁹ kdežto ostatní autoři naopak říkají, že v cestopisné literatuře převládají subjektivní pocity a nálady autora.¹⁰ To jsou hlavní charakteristiky, jež se objevují téměř ve všech slovnících literární teorie. Avšak někteří literární teoretici své definice ještě doplňují o jednotlivé druhy cestopisů. Jejich členění se mnohdy lehce liší. Většinou ale převládá dělení cestopisů na cestopisy, které je možné řadit mezi beletrii (středověká, renesanční a současná díla), dále na cestopisné reportáže (ve druhé polovině 20. století byly téměř vystřídány filmovými cestopisnými reportážemi) a cestopisy fejetonového typu, v nichž je podstatný především autorův styl, jímž podává své zážitky, a který v novodobých cestopisech bývá plný osobních zkušeností a pocitů.¹¹ Existují však i různá další měřítka, podle kterých lze samotné cestopisy dělit. Například pokud dílo pojednává o skutečnosti, čili o událostech, které se opravdu staly, jedná se o tzv. cestopis reálný. Na straně druhé, jsou díla, která obsahují smyšlené představy a události

---

⁵ Dušan KARPATSKÝ, *Malý labyrint literatury*, Praha 2001, s. 85.

⁶ Ladislava LEDERBUCHOVÁ, *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, Jinočany 2002, s. 46–47.

⁷ Libor PAVERA – František VŠETIČKA, *Lexikon literárních pojmů*, Olomouc 2002, s. 59–60. Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, *Slovník literární teorie*, Praha 1984, s. 53–54. Ladislava LEDERBUCHOVÁ, *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, Jinočany 2002, s. 46–47.

⁸ TAMTÉŽ.

⁹ Ladislava LEDERBUCHOVÁ, *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, Jinočany 2002, s. 46–47.

¹⁰ Libor PAVERA – František VŠETIČKA, *Lexikon literárních pojmů*, Olomouc 2002, s. 59–60.

¹¹ Ladislava LEDERBUCHOVÁ, *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, Jinočany 2002, s. 46–47.

překračující mnohdy fyzikální zákony. Tento druh cestopisů bývá označován jako cestopis fantastický.¹² I přesto, že se nejedná o očitě svědectví autora, tato díla se podle mnoha literárních vědců mezi cestopisy řadí. V závislosti na stylu, jakým je dílo psané, je možné rozlišovat mezi cestopisem narativním a deskriptivním. V narativním převládá styl výpravový, plný autorových zážitků, kdežto cestopis deskriptivní obsahuje vysokou míru dokumentárnosti, věcnosti a povětšinou jeho obsah mívá naučný charakter.¹³ Dalším měřítkem, podle kterého lze cestopisy dělit, je autorem použitý slovesný čas. Pokud převládá čas přítomný, vypravěč tím uvádí svou bezprostřední účast. Naopak pokud je dílo psané v minulém čase, vyznačuje z něj určitý vypravěčův časový odstup.¹⁴

Pro zpracování této práce bylo vhodné vytvořit si jakousi vlastní definici cestopisu. Podle ní se autorka řídila při výběru děl, jež zahrnula do základní literatury. Při snaze o vymezení cestopisu se opírala o definice předešlých autorů.

Za cestopis tedy považuje dílo, jež je vyprávěním očitěho svědectví autora, který se vydal na cesty (dle tématu této práce do cizí země) a čtenářům se snaží navštívená místa přiblížit. Dalo by se říci, že cestopis by měl obsahovat všechny důležité údaje, které by se čtenář měl dozvědět, aby si mohl udělat co nejuvěrohodnější obrázek o dané zemi. Cestopisy by proto podle autorčina názoru měly obsahovat popis krajiny, popřípadě i s pozorováním fauny a flóry. Dále by rozhodně neměli být opomenuti lidé, kteří v dané zemi žijí. Cestopis by měl zahrnovat jak vnější deskripci obyvatel, tak jejich vnitřní charakteristiku, která pomůže čtenáři udělat si obrázek o mentalitě národa, čímž bude moci i snadněji pochopit sociálně-kulturní stránku života v této zemi. Mezi další důležité obsahové prvky cestopisu by bylo možné zahrnout především popis kulturních a přírodních památek, protože právě ony bývají hlavním cílem cestovatelů. Charakteristika každého státu spolu s národem žijícím na jeho území bývá neoddělitelně spojována nejen s historií, ale také s národními zvyky, tradicemi a v neposlední řadě náboženským vyznáním. To vše spojuje jedince patřící k jednomu národu a zároveň jsou to jedny z hlavních znaků, které od sebe jednotlivé národy odlišují.

Pravdou je, že díla považovaná některými autory za cestopisy, obsahují kolikrát takový druh údajů a popisů, že by je podle autorčina názoru mnohdy nebylo vhodné za cestopis

---

¹² Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 75–77.

¹³ TAMTÉŽ.

¹⁴ TAMTÉŽ.

označovat. Především proto, že se obsahově určitým způsobem vymykají. Zvláště jsou tím myšlené knihy, jejichž obsah má spíše vědecký ráz. Na trhu se objevuje mnoho děl, jež jsou označována samotnými autory nebo spíše vydavateli za cestopisy, přičemž obsah těchto titulů má hlavně ráz odborný. Jedná se především o knihy, jejichž autory jsou např. přírodovědci, kteří se při svém putování zaměřují především na oblasti, kde je hojný výskyt vzácných druhů rostlinstva, zvířeny a nerostů. Ti své zkušenosti zaznamenávají odborným jazykem. Dále např. historikové, jejichž díla mají spíše formu učebnice historie; politologové, již se při své návštěvě věnují hlavně politické situaci v zemi a často také bývají do ciziny zvaní za účelem nějaké diplomatické návštěvy. Rovněž i etnologové a antropologové, jejichž díla mají spíše charakter studií. Dále také vyznavači různých sportů, již do zahraničí cestují právě za účelem provozování všelijakých sportovních aktivit, a kteří poté detailně popisují různé technické obtíže spjaté s jednotlivými disciplínami, jazykem vhodným spíše pro odborníky v dané oblasti. Závěrem by se tedy dalo říci, že pokud v díle převažují charakteristiky výše zmíněných směrů bádání psané odborným jazykem, jenž je pro normálního čtenáře nesrozumitelným, dílo by za cestopis nemělo být považováno. Cestopis by měl být dle mínění autorky srozumitelný většině lidské populace bez jakékoliv závislosti na stupni nebo směru vzdělání. Avšak záleží na tom, jakou měrou jsou odborné popisy v knize obsažené. Pokud v díle jednoznačně převažují a jsou psány jazykem opravdu odborným (je-li použito mnoho latinismů apod.), kniha by za cestopis označována nebyla. Na straně druhé, i titul psaný odborníkem může být nazýván cestopisem, jestliže jazyk díla není příliš odborný a je vhodný pro širokou veřejnost, a pokud obsah knihy není zúžený pouze na předmět jeho odborného zkoumání, ale také obsahuje mnoho jiných prvků, jichž si autor při svých cestách všímá, a které patří mezi základní, obsažené ve většině cestopisů.

Autorčino pojetí se nejvíce přibližuje následující definici cestopisu: „... *žánrová forma stojící na pomezí krásné a věcné literatury, příp. publicistiky, jejímž tématem bývá obyčejně popis cizí země. Vedle popisu krajiny obsahuje poznatky o zvláštnostech zeměpisných, společenských, kulturních, národopisných aj. a vyličení autorových subjektivních zkušeností, postřehů a příhod. Patří k žánrovým formám s dlouhou tradicí a najdeme ho takřka v každé kulturní oblasti.*“¹⁵ Dále by do své definice cestopisu zahrnula pouze

---

¹⁵ Libor PAVERA – František VŠETIČKA, *Lexikon literárních pojmů*, Olomouc 2002, s. 59–60.

cestopisy reálné, protože fantastické cestopisy zmíněně ve slovníkových definicích v zásadě odporují již uvedeným vlastnostem, které by měly cestopisy obsahovat, protože nepředstavují očitě svědectví autora, nýbrž smyšlené příhody.

1. 2. VZNIK A VÝVOJ CESTOPISŮ VE SVĚTĚ A V ČESKÝCH ZEMÍCH

Vznik prvních cestopisů bývá spojován již s obdobím starověku. Mezi nejstarší díla mající některé pozdější znaky cestopisu patří Pausoniova *Cesta po Řecku* (1973)¹⁶ sepsaná v roce 180 n. l.¹⁷ a Caesarovy spisy¹⁸ popisující zemi galskou.¹⁹ Až středověk přináší cestopis jako specifický literární útvar,²⁰ z této doby pocházejí dvě nejznámější díla: *Milion* (1950)²¹ od Marca Pola z roku 1298 zachycující autorův pobyt na Dálném východě²² a zcela smyšlený cestopis od Jeana de Bourgoigne *Cesta kolem světa pana Jana Mandevilla* (1912)²³ z poloviny 14. století.²⁴ Autorem dalšího cestopisu, jenž vyšel v té době, byl marocký cestovatel Ibn Battuta. Ve svém díle popsal zážitky z cest po severní Africe, Asii a jižní Evropě.²⁵

Mnoho cestopisů se objevovalo na počátku novověku v době zámořských objevů. Jejich autory byli především mořeplavci a objevitelé.²⁶ Jedním z nich byl Portugalec Fernão Mendes Pinto, který v polovině 16. století navštívil mimo jiné Čínu, Japonsko, Indonésii a Arábii.²⁷

V době renesance a baroka vznikaly jak cestopisy reálné, popisující především poutě do Svaté země, tak renesanční utopie Thomase Moora,²⁸ Tommase Campanelly²⁹ nebo Francise Bacona³⁰ s fiktivním charakterem. V 17. a 18. století byly zveřejněny cestopisy

---

¹⁶ PAUSANIÁS, *Cesta po Řecku*, Praha 1973.

¹⁷ Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, *Slovník literární teorie*, Praha 1984.

¹⁸ Gaius Julius CAESAR, *G. Julia Caesara Paměti o válce galské*, Praha 1872.

¹⁹ Dušan KARPATSKÝ, *Malý labyrint literatury*, Praha 2001, s. 85.

²⁰ Veronika FAKTOROVÁ, *Mezi imaginací a poznáním*, in: *Host*, 25., Brno 2008.

²¹ Marco POLLO, *Milion*, Praha 1950.

²² Dušan KARPATSKÝ, *Malý labyrint literatury*, Praha 2001, s. 85.

²³ Jean de BOURGOIGNE, *Cesta kolem světa pana Jana Mandevilla*, Praha 1912.

²⁴ Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, *Slovník literární teorie*, Praha 1984.

²⁵ Ibn BATTUTA, *Cesty po Africe, Asii a Evropě vykonané v letech 1325 až 1354*, Praha 1961.

²⁶ Dušan KARPATSKÝ, *Malý labyrint literatury*, Praha 2001, s. 85.

²⁷ Gomes Eannes d'AZURARA, *Objevné cesty do Afriky a Asie: Výbor z 2 portugalských kronik*, Praha 1966.

²⁸ Thomas MORE, *Utopie*, Praha 1978.

²⁹ Tommaso CAMPANELLA, *Sluneční stát*, Praha 1979.

³⁰ Francis BACON, *Nová Atlantida*, Praha 1980.

zachycující opět zámořské plavby. Nejznámějším z nich byl spis Georga Forstera,³¹ který psal o plavbách, jichž se zúčastnil spolu s kapitánem Cookem.³² V té době však byly publikovány také fiktivní cestopisy, které byly na rozdíl od těch dřívějších humorné a satirické. Jednalo se například o díla Cyrana z Bergeracu³³ a Jonathana Swifta.³⁴

Během osvícenství v 18. století došlo ke značným změnám znaků cestopisu. Opouštělo se od fiktivních prvků. Nejdůležitějšími se staly reálné cestopisy, které byly charakteristické především svou objektivitou a pravdivostí údajů. Cestopisy se tak posunuly spíše do oblasti literatury naučné a odborné. Mnoho tehdejších autorů popisovalo společenské a kulturní dění zemí, které navštívili, jako například Laurence Sterne a Alexandr Nikolajevič Radiščev.³⁵

Vědecký charakter cestopisů přetrvával až do 19. století. V období romantismu, na přelomu 18. a 19. století, byl osvícenecký cestopis silně kritizován. Romantičtí autoři především nesouhlasili s tím, že by cestopis neměl obsahovat subjektivní pocity a měl by mít pouze vědecký charakter. Cestopis této doby byl tak chápán jako podání osobních zážitků z cest plných vlastních pocitů autora, což vedlo k návratu k širokému spektru čtenářů, kteří si prostřednictvím těchto děl, u nichž bylo ubráno na vědeckosti, mohli snadněji udělat obrázek o navštívených oblastech. Za jednoho z nejvýznamnějších cestopisců 19. století je považován Alexandr Sergejevič Puškin, jenž vydal roku 1835 dílo *Putování do Azrumu*.³⁶

Na konci 19. století a během 20. století vznikalo mnoho nových žánrů, které měly jisté vlastnosti podobné těm cestopisným, jako například cestopisné reportáže, črty,³⁷ causerie³⁸ a cestopisné fejetony.³⁹ Tyto literární útvary přinášely taktéž zprávy z cest, jejich rozsah byl kratší a měly satirickou povahu. Známým cestopiscem na počátku 20. století byl Richard Halliburton, který se vydával na mnoho zahraničních cest. Jeho cílem byly hlavně odlehlé a

---

³¹ Georg FOSTER, *Cesta kolem světa: podniknutá Dr. Johannem Forsterem a jeho synem Georgem Forsterem v letech 1772–1775 na lodi "Resolution" pod velením kapitána Cooka*, Praha 1964.

³² Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, *Slovník literární teorie*, Praha 1984, s. 54.

³³ Cyrano Z BERGERACU, *Cesta na Měsíc*, Praha 1959; TÝŽ, *Cesta do Sluneční říše*, Praha 1959.

³⁴ Jonathan SWIFT, *Guliverovy cesty*, Bratislava 1950.

³⁵ Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, *Slovník literární teorie*, Praha 1984, s. 54.

³⁶ Alexandr Sergejevič PUŠKIN, *Cesta do Arzrumu*, Na Kladně 1946.

³⁷ Dušan KARPATSKÝ, *Malý labyrint literatury*, Praha 2001, s. 101.

³⁸ Ladislava LEDERBUCHOVÁ, *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, Jinočany 2002, s. 46.

³⁹ Dušan KARPATSKÝ, *Malý labyrint literatury*, Praha 2001, s. 179.

nenavštěvované oblasti. O jeho putování vyšlo mnoho cestopisných děl.⁴⁰ Dále pak bylo ve 20. století publikováno i mnoho politicky laděných cestopisů.⁴¹ Především 20. a 21. století přispělo k mnoha změnám ve způsobech zpracování a následnému předání zážitků a zkušeností cestovatelů svým čtenářům a posluchačům, protože oblíbenými se staly nově natáčené cestopisné filmy. V současnosti jsou čím dál tím více vyhledávány různé cestovatelské konference spojené s přednáškami cestovatelů, doplněnými autentickými fotografiemi či promítáním.

Na území českých zemí se poprvé cestopis objevil zásluhou italského františkána Marignolliho, který pobýval na dvoře Karla IV. Na žádost císaře sepsal latinsky psanou kroniku, do jejíhož začátku zahrnul vyprávění z cest na Dálný východ, Cejlon a do Arábie, které podnikl v letech 1339 – 1353. V té době se však jeho dílo nesetkalo s velkým ohlasem.⁴²

První ryze české cestopisy jsou deník panoše Jaroslava a Václava Šaška z Bírkova. Vznikly v druhé polovině 15. století. Jaroslavovo dílo, známé pod názvem *Deník poslův krále Jiřího ke králi franskému Ludvikovi XI. léta 1464 vyslaných*, má podobu deníku. Autor byl členem královské delegace mířící do Francie za účelem mezinárodní spolupráce. Druhý z uvedených autorů, Václav Šašek z Bírkova, napsal dílo *Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa* (1974).⁴³ Této cesty na západ se účastnil též jako člen družiny.⁴⁴

V 15. století mnoho českých cestovatelů putovalo na Blízký východ. Prvním, kdo sepsal své zážitky z cesty do Svaté země z roku 1477, byl Martin Křivoústý. Jeho dílo později vyšlo přeložené z latiny pod názvem *Cesta do Jeruzaléma*.⁴⁵ O několik let později, v letech 1491 – 1492, cestoval do Malé Asie a Egypta Martin Kabátník, své zážitky vydal roku 1539 pod názvem *Cesta z Čech do Jerusalema a Kaira r. 1491-92* (1990)⁴⁶ Za další známý cestopis této doby bývá označováno *Putování k svatému hrobu* (1902)⁴⁷ od Jana

---

⁴⁰ TAMTÉŽ, s. 86.

⁴¹ Veronika FAKTOROVÁ, *Mezi imaginací a poznáním, Host* [online], 25., Brno 2008.

⁴² Josef KUNSKÝ, *Čeští cestovatelé I.*, Praha 1961, s. 13.

⁴³ Václav ŠAŠEK Z BÍRKOVA, *Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa*, Praha 1974.

⁴⁴ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 78.

⁴⁵ Martin KŘIVOÚSTÝ, *Cesta do Jeruzaléma*, in: Bohuslav HAVRÁNEK – Josef HRABÁK, *Výbor z české literatury doby husitské*, Praha 1964.

⁴⁶ Martin KABÁTNÍK, *Cesta z Čech do Jerusalema a Kaira r. 1491-92*, Praha 1990.

⁴⁷ Jan HASIŠTEJNSKÝ Z LOBKOVIC, *Putování k svatému hrobu*, Praha 1902.

Hasištejnského z Lobkovic. Dalším významným cestovatelem byl Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, který posílal do českých zemí zprávy o své cestě v podobě latinsky psaných listů.⁴⁸

V 16. století vycházejí nejprve ještě cestopisy s náboženskou tematikou. Ty popisovaly cesty do Svaté země. Mezi nejznámější patří: *Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny, tj. do krajiny někdy židovské, země svaté, do města Jeruzaléma k Božimu hrobu* (1947)⁴⁹ od Oldřicha Prefáta z Vlkanova a *Putování aneb Cesta z království českého do města Benátek, odtud po moři do Země svaté, země Judské a dále do Egypta* (1854)⁵⁰ od Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic. Začínají se také objevovat cestopisy popisující cesty do jiných zemí, nejen do Svaté země. Bedřich Donín sepsal ze svých cest po Itálii knihu *Vypsání z cesty z Prahy do zemi vlaské*. Dalším známým cestopisem této doby jsou *Příhody* (1976)⁵¹ od Václava Vratislava z Mitrovic, který líčí zážitky z diplomatické mise do Cařihradu.⁵²

V 17. století, v období baroka, se cestovalo do různých koutů světa a cestopisy měly převážně charakter misionářský. Jezuité často odjížděli do Latinské Ameriky, kde bylo jejich cílem šířit mezi domorodými obyvateli křesťanství. Prvním českým jezuitou, který ze svých cest vydal spis, byl Josef Neumann.⁵³ Dále v Čechách vyšlo například dílo misionářů Augustina Strobacha a Samuela Fritze *Zpráva o cestě po Amazonce*.⁵⁴ Zprávy z ciziny podávali především čeští jezuité, kteří v rámci svých cest navštívili během 17. a 18. století rozmanité části světa.⁵⁵ Dalšími navštívenými zeměmi byla Čína, Island, Irán, Laponsko, Norsko a Rusko.⁵⁶

---

⁴⁸ Dagmar MOCNÁ – JOSEF PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 78.

⁴⁹ Oldřich PREFÁT z VLKANOVA, *Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny, tj. do krajiny někdy židovské, země svaté, do města Jeruzaléma k Božimu hrobu*, Praha 1947.

⁵⁰ Kryštof HARANT z POLŽIC a BEZDRŮŽIC, *Putování aneb Cesta z království českého do města Benátek, odtud po moři do Země svaté, země Judské a dále do Egypta*, Praha 1854.

⁵¹ Václav VRATISLAV z MITROVIC, *Příhody*, Praha 1976.

⁵² Josef KUNSKÝ, *Čeští cestovatelé I*, Praha 1961, s. 28.

⁵³ Josef NEUMANN, *Historia seditionum quas adversus Societatis Jesu missionarios, eorumque auxiliares moverunt nationes Indicae, ac potissimum Tarahumara in America Septemtrionali, Regnoque Novae Cantabriae*, Praha 1730.

⁵⁴ Dagmar MOCNÁ – JOSEF PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

⁵⁵ Alena TOMĚŠOVÁ, *Typologie cestovatelské prózy na přelomu 19. a 20. století* [online], Brno 2006 (bakalářská práce FF MU),

URL: <http://is.muni.cz/th/75374/ff_b/bakalarska_prace.txt> [citováno 20. října 2008].

⁵⁶ Dagmar MOCNÁ – JOSEF PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 79.

Další cestopisy začaly vznikat až v období národního obrození (1770 – 1850). Obrozenci se snažili především o uvědomování si národního společenství⁵⁷ a o obrodu jazyka českého. Nejznámější cestopis z této doby, *Cesta do Itálie* (1979)⁵⁸ od Miloty Zdirada Poláka, přispěl svou jazykovou bohatostí (obsahuje např. i básně) k formování krásné prózy.⁵⁹ Cestování po Itálii zachytil také podobou básnického cestopisu ve svém díle *Slávy dcera* (1924)⁶⁰ i Jan Kollár. Dalším cestovatelem po této zemi byl Karel Hynek Mácha, jehož dílo z roku 1834 má podobu deníku.⁶¹ V době obrození se snad poprvé objevují cestopisy, které zachycují cestování po zemích českých, např. *Myslimír po horách Krkonošských putující* od Josefa Myslimíra Ludvíka. Vyšlo také mnoho cestopisných črt, mezi nejznámější patří beze sporu: Máchova *Pout' krkonošská* (1945),⁶² Tylovy *Pomněnky z Roztěže* (1918).⁶³ Mezi další důležitá díla této doby lze zahrnout Havlíčkovy *Obrazy z Rus* (1953),⁶⁴ *Pařížské obrázky* (1958)⁶⁵ od Nerudy, dále Hálkova díla pojednávající o cestách do Benátek, Cařihradu a Dalmácie,⁶⁶ Sládkovy *Americké obrázky* (1941),⁶⁷ *Kresby z cest* (1884)⁶⁸ a *Upomínky z východu* (1885)⁶⁹ od Svatopluka Čecha, *Po souši a po moři* (1880)⁷⁰ od Wünsche, díla Josefa Štolby *Za oceánem*,⁷¹ *Na skandinávském severu* (1884),⁷² *Za polární kruh* (1880),⁷³ dále také *Causerie z cest* (1891)⁷⁴ od Jiřího Stanislava Gutha-Jarkovského.⁷⁵

Ovšem mezi nejznámější cestovatele 19. století patří Emil Holub, který sepsal mnoho cestopisů zachycujících jeho dobrodružné putování po jihoafrickém kontinentu. Jeho nejznámější díla jsou *Sedm let v jižní Africe* (1880)⁷⁶ a *Druhá cesta po jižní Africe* (1890).⁷⁷

⁵⁷ Bohuš BALAJKA, *Přehledné dějiny literatury I.*, Praha 1996.

⁵⁸ Milota Zdirad POLÁK, *Cesta do Itálie*, Praha 1979.

⁵⁹ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

⁶⁰ Jan KOLLÁR, *Slávy dcera*, Praha 1924.

⁶¹ Karel Hynek MÁCHA, *Denník na cestě do Itálie*, Praha 1927.

⁶² TÝŽ, *Pout' krkonošská*, Hořice 1945.

⁶³ Josef Kajetán TYL, *Pomněnky z Roztěže*, Olomouc 1918.

⁶⁴ Karel Havlíček BOROVSÝ, *Obrazy z Rus*, Praha 1953.

⁶⁵ Jan NERUDA, *Pařížské obrázky*, Praha 1958.

⁶⁶ Vítězslav HÁLEK, *Obrázky z cest*, Praha 1958.

⁶⁷ Josef Václav SLÁDEK, *Americké obrázky*, Praha 1941.

⁶⁸ Svatopluk ČECH, *Kresby z cest*, Praha 1884.

⁶⁹ TÝŽ, *Upomínky z východu*, Praha 1885.

⁷⁰ Josef WÜNSCH, *Po souši a po moři*, Praha 1880.

⁷¹ Josef ŠTOLBA, *Za oceánem I.*, Praha 1874; TÝŽ, *Za oceánem II.*, Praha 1875; TÝŽ, *Za oceánem III.*, Praha 1876.

⁷² TÝŽ, *Na skandinávském severu*, Praha 1884.

⁷³ TÝŽ, *Za polární kruh*, Praha 1880.

⁷⁴ Jiří Stanislav GUTH-JARKOVSKÝ, *Causerie z cest*, Praha 1891.

⁷⁵ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 79.

⁷⁶ Emil HOLUB, *Sedm let v jižní Africe*, Praha 1880.

Dalším z neopomenutelných autorů cestopisů této doby je Josef Kořenský. Jeho stěžejní dílo *Cesty po světě* (1898)⁷⁸ bylo věnováno především mládeži a mělo naučný charakter. Autoři některých cestopisů, jako např. Josef Holeček,⁷⁹ orientovali obsah svých děl spíše politicky a národopisně. I imaginární typ cestopisu měl v české literatuře 19. století své zastoupení, byl jím básník Svatopluk Čech se svým dílem *Pravý výlet pana Broučka do Mésíce* (1939)⁸⁰ z roku 1888.⁸¹

V 19. století vycházely rovněž cestopisy, které byly psány odborníky, a jejichž obsah byl spíše vědecký, nevhodný pro širokou veřejnost. V těchto spíše naučných dílech se za použití odborného jazyka objevovaly poznatky o fauně, flóře, nerostech, různých skupinách obyvatel, náboženských zvyklostech, detailních popisech kulturních památek aj. Autoři těchto děl povětšinou neuváděli své osobní pocity a prožitky, které na svých cestách zažívali. Mnoho těchto děl vycházelo v podobě článků v periodikách. Některá díla z tohoto období mají podobu spíše encyklopedickou než cestopisnou.⁸²

Na začátku 20. století se v cestopisech začala objevovat nová témata. Díky Viktoru Dvorskému a Jiřímu Čermákovi se stalo hlavním tématem úplně poprvé u nás např. horolezectví. Své zážitky vylíčili v díle *Hory* z roku 1907. Známý cestopis *Dvojím rájem* (1912),⁸³ ve kterém jsou zachyceny obrázky z Jáv, Austrálie a Cejlonu sepsal Karel Domin spolu s Jiřím Danešem. Mezi známé autory cestopisů na počátku 20. století pronikly i ženy, např. Barbora Markéta Eliášová⁸⁴ a Marie Majerová.⁸⁵

V období mezi válkami se cestopisná literatura ubírala hned čtyřmi směry: cestopisné reportáže, cestopisné črty, cestopis dobrodružného typu a cestopis básnický. Nově vzniklé cestopisné reportáže byly převážně ze Sovětského svazu a měly politický charakter. Sem

---

⁷⁷ Emil HOLUB, *Druhá cesta po jižní Africe*, Praha 1890.

⁷⁸ Josef KOŘENSKÝ, *Cesty po světě*, Praha 1898.

⁷⁹ Josef HOLEČEK, *Zájezd na Rus*, Praha 1924.

⁸⁰ Svatopluk ČECH, *Pravý výlet pana broučka do Mésíce*, Praha 1939.

⁸¹ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 80–81.

⁸² Josef KOŘENSKÝ, *Amerika*, Praha 1925; Benedikt ROEHL, *Poslední má cesta na západní pobřeží Mexické*, in: *Flora*; TÝŽ, *Rostliny mnou v severní a jižní Americe objevené*, in: *Flora*; O. F. VANĚK, *Ctění zvířat*, in: *Květy*, 19., Praha 1897, s. 569–579, 740–748; TÝŽ, *Démonismus*, in: *Květy*, 17., Praha 1895, s. 21–30, 159–171, 280–291, 401–415, 522–535; TÝŽ, *Anthropophagie a lidské oběti*, in: *Květy*, 15., Praha 1893, s. 222–233, 345–352, 495–504.

⁸³ Jiří DANEŠ – Karel DOMIN, *Dvojím rájem*, Praha 1912.

⁸⁴ Barbora Markéta ELIÁŠOVÁ, *Z vlasti Samurajů*, Praha 1922; TÁŽ, *Rok na jižní polokouli*, Praha 1928.

⁸⁵ Marie MAJEROVÁ, *Dojmy z Ameriky*, Praha 1920.

patří například Olbrachtovy *Obrazy ze soudobého Ruska* (1920),⁸⁶ *Den po revoluci* (1925)⁸⁷ od Majerové, Hoffmaisterův *Povrch pětiletky* (1931),⁸⁸ Fučíkův *V zemi, kde zítra už znamená včera*, (1952)⁸⁹ *Pohled do nové země* (1932)⁹⁰ od Pujmanové, Včeličkův cestopis o Moskvě a Leningradu *Dvě města na světě* (1951).⁹¹ Cestopisné črty psal v této době převážně Karel Čapek. Jeho díla byla spíše zábavným vyprávěním zážitků z cest po Itálii, Španělsku, Anglii a po dalších zemích.⁹² Za autory tzv. dobrodružného cestopisu bývají označováni František Běhounek, František Alexandr Elstner a Ladislav Mikeš Pařízek. František Běhounek sepsal knihu *Trosečníci na kře ledové* (1928),⁹³ kde pojednává o polární expedici. Elstner napsal svá díla na základě mnoha automobilových cest po Africe, Americe a Evropě: *Tango Argentino* (1940),⁹⁴ *Na jih od Bengazi* (1940),⁹⁵ *Evropan se vrací* (1946),⁹⁶ *Lovci kilometrů* (1948),⁹⁷ *Saharou a pralesem* (1956).⁹⁸ Pařízek pak věnoval své zážitky z cest po Africe především mládeži.⁹⁹ Posledním typem meziválečného období byl tzv. básnický cestopis, který se objevil již dříve, a to na konci 19. století (Jan Kollár, Josef Václav Sládek, Jaroslav Vrchlický atd.), v období meziválečném se objevil znovu vydáním sbírky *Itálie* (1933)¹⁰⁰ od Josefa Hory. Mezi další autory patřil Jaroslav Seifert (*Svatební cesta*, 1938),¹⁰¹ Konstantin Biebl (*S lodí, jež dováží čaj a kávu*, 1961)¹⁰² a Vítězslav Nezval (*Sbohem a šáteček*, 1982).¹⁰³

Poválečná literatura se nacházela ve složité situaci, protože díla byla silně ovlivňována politickým vývojem. Cestopisy a publicistické reportáže mnohdy podávaly zkreslené

⁸⁶ Ivan OLBRACHT, *Obrazy ze soudobého Ruska I.*, Praha 1920; TÝŽ, *Obrazy ze soudobého Ruska II.*, Praha 1920; TÝŽ, *Obrazy ze soudobého Ruska III.*, Praha 1920.

⁸⁷ Marie MAJEROVÁ, *Den po revoluci*, Praha 1925.

⁸⁸ Adolf HOFFMEISTER, *Povrch pětiletky*, Praha 1931.

⁸⁹ Julius FUČÍK, *V zemi, kde zítra už znamená včera*, Bratislava 1952.

⁹⁰ Marie PUJMANOVÁ, *Pohled do nové země*, Praha 1932.

⁹¹ Géza VČELIČKA, *Dvě města na světě*, Praha 1951.

⁹² Karel ČAPEK, *Italské listy*, Praha 1995; TÝŽ, *Výlet do Španěl*, Praha 1995; TÝŽ, *Obrázky z Holandska*, Praha 1932; TÝŽ, *Cesta na sever*, Praha 1955.

⁹³ František BĚHOUNEK, *Trosečníci na kře ledové*, Praha 1928.

⁹⁴ František Alexandr ELSTNER, *Tango Argentino*, Praha 1940.

⁹⁵ TÝŽ, *Na jih od Bengházi*, Praha 1940.

⁹⁶ TÝŽ, *Evropan se vrací*, Praha 1946.

⁹⁷ TÝŽ, *Lovci kilometrů*, Praha 1948.

⁹⁸ TÝŽ, *Saharou a pralesem*, Praha 1956.

⁹⁹ Ladislav Mikeš PAŘÍZEK, *Afrika pod maskami*, Praha 1950; TÝŽ, *Země našich snů*, Praha 1942; TÝŽ, *Pod souhvězdím Orionu*, Praha 1986.

¹⁰⁰ Josef HORA, *Itálie*, Praha 1933.

¹⁰¹ Josef SEIFERT, *Svatební cesta*, Praha 1938.

¹⁰² Konstantin BIEBL *S lodí, jež dováží čaj a kávu*, Praha 1961.

¹⁰³ Vítězslav NEZVAL, *Sbohem a šáteček*, Praha 1982.

informace o některých kapitalistických zemích, protože z hlediska politického nebylo vyhovující psát o těchto oblastech cokoliv, co by mělo kladný charakter.¹⁰⁴ Rokem 1948 se situace ještě zhoršila. Přirozený literární vývoj byl po únorovém převratu zcela zastaven a veškerá literární činnost byla až do poloviny padesátých let 20. století podrobena komunistickému režimu. Mnoha autorům této doby bylo zakázáno publikovat a byly zrušeny i některé známé týdeníky a časopisy.¹⁰⁵ V obsazích cestopisných děl této doby tedy převládala svědectví z cest do zemí socialistického bloku a zemí třetího světa. Za všechny lze uvést např. *Deset tisíc kilometrů nad Sovětským svazem* (1947)¹⁰⁶ a *Pod Kavkazem* (1949)¹⁰⁷ od Marie Majerové; *Leningrad* (1950)¹⁰⁸ a *Jaro Číny* (1954)¹⁰⁹ od Jarmily Glazarové; *Slovanský zápisník* (1947)¹¹⁰ z Bulharska a Polska, *Čínský úsměv* (1954)¹¹¹ a dílo *Modré vánoce* (1958)¹¹² přinášející obrazy z Indie od Marie Pujmanové; *Pohlednice z Číny* (1954)¹¹³ od Adolfa Hoffmeistera; *Albánský zápisník* (1954)¹¹⁴ Jana Pilaře; a o Jižní Americe vyprávějící *Horká půda* (1955)¹¹⁵ od Jana Drdy.¹¹⁶ Jelikož většina předešlých děl měla politický podtext, většího úspěchu se v polovině padesátých let 20. století těšila díla Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda, neboť se snažili ve svých cestopisech podat pravdivé informace z cest, doložené mnoha filmovými a fotografickými materiály.¹¹⁷ Na oblíbenosti jejich děl mají velkou zásluhu i oblasti, které tato dvojice navštívila. Vzhledem k tomu, že většina cestopisů této doby vyprávěla o zemích sovětského bloku, je jasné, že Afrika, Jižní Amerika, Asie a Oceánie, o kterých psali, se staly čtenářsky přitažlivějšími. Mezi jejich nejznámější díla patří *Afrika snů a skutečností* (1952),¹¹⁸ *Tam za řekou je Argentina* (1956),¹¹⁹ *Za lovci lebek* (1958),¹²⁰ *Obrácený půlměsíc* (1961),¹²¹ *Světadíl pod*

---

¹⁰⁴ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

¹⁰⁵ Vladimír PROKOP, *Přehled české literatury 20. Století*, Sokolov 1998, s. 36.

¹⁰⁶ Marie MAJEROVÁ, *Deset tisíc kilometrů nad Sovětským svazem*, Praha 1947.

¹⁰⁷ TÁŽ, *Pod Kavkazem*, Praha 1949.

¹⁰⁸ Jarmila GLAZAROVÁ, *Leningrad*, Praha 1950.

¹⁰⁹ TÁŽ, *Jaro Číny*, Praha 1954.

¹¹⁰ Marie PUJMANOVÁ, *Slovanský zápisník*, Praha 1947.

¹¹¹ TÁŽ, *Čínský úsměv*, Praha 1954.

¹¹² TÁŽ, *Modré vánoce*, Praha 1958.

¹¹³ Adolf HOFFMEISTER, *Pohlednice z Číny*, Praha 1954.

¹¹⁴ Jan PILAŘ, *Albánský zápisník*, Praha 1954.

¹¹⁵ Jan DRDA, *Horká půda*, Praha, 1955.

¹¹⁶ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

¹¹⁷ TAMTÉŽ.

¹¹⁸ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Afrika snů a skutečností*, Praha 1952.

¹¹⁹ TITÍŽ, *Tam za řekou je Argentina*, Praha 1956.

¹²⁰ TITÍŽ, *Za lovci lebek*, Praha 1958.

Himalájem (1969).¹²² Některá díla Hanzelky a Zikmunda byla zakázána a vyšla až po pádu komunismu. Jedná se o práce *Cejlon, ráj bez andělů* (1991)¹²³ a *Zvláštní zpráva č. 4.* (1990)¹²⁴ z cesty po SSSR.¹²⁵ Existovali i někteří další autoři, kteří se neomezovali pouze na cesty po Sovětském svazu, ale pronikali do „... *tabuizovaného kapitalistického světa*...”¹²⁶ Mezi nimi vynikal již zmíněný Adolf Hoffmaister, který roku 1958 sepsal cestopisné črty z cest po Japonsku. Nelze opominout ani Werichovy *Italské prázdniny* (1960)¹²⁷ a tematiku USA v básních Miroslava Holuba.

Období normalizace (1970 – 1989) mělo na svědomí opět úpadek literární tvorby. Mnoho autorů odcházelo do emigrace a publikace jejich knih byla u nás zakázána.¹²⁸ Vycházela pouze díla, která nebyla označená jako „nevyhovující”. V cestopisné literatuře vyniklo dílo Miloslava Stingla nazvané *Poslední ráj* (1974),¹²⁹ které mělo charakter naučného etnografického cestopisu. V osmdesátých letech 20. století pak mezi nejznámější díla patřila *Chvála putování* (1984)¹³⁰ a *Potíže putování* (1989)¹³¹ od Zuzany Kočové, která v těchto knihách vypráví o cestě na sever, stejně jako její syn, Jan Burian,¹³² v díle *Cokoli o Dánsku* (1992)¹³³ a *Sága o cestě na Island* (1995).¹³⁴

Po pádu komunistického režimu v listopadu 1989 došlo k velikému nárůstu ve vydávání knih.¹³⁵ Přirozeně se zvýšil i počet publikovaných cestopisů. Od těch dob až do současnosti bylo zveřejněno nepřeberné množství cestopisů a u čtenářů se tento žánr stává čím dál tím více oblíbeným. Charakter cestopisu se od dřívějších dob velice změnil. Dalo by se tedy říci, že cestopis, jak ho známe dnes, začal vznikat až na přelomu století 20. a 21. Díky politickému vývoji se upustilo od politicky laděných cestopisů. Cestovatelům se otevřely nové možnosti neomezeně cestovat do různých částí světa, proto se tento žánr stal

---

¹²¹ TITÍŽ, *Obrácený půlměsíc*, Praha 1961.

¹²² TITÍŽ, *Světadíl pod Himalájem*, Praha 1969.

¹²³ TITÍŽ, *Cejlon, ráj bez andělů*, Praha 1991.

¹²⁴ TITÍŽ, *Zvláštní zpráva č. 4*, Praha 1990.

¹²⁵ Ladislav SOLDÁN – Bohuslav HOFFMAN a kol., *Přehledné dějiny literatury III.*, Praha 1997.

¹²⁶ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 81.

¹²⁷ Jan WERICH, *Italské prázdniny*, Praha 1960.

¹²⁸ Ladislav SOLDÁN – Bohuslav HOFFMAN a kol., *Přehledné dějiny literatury III*, Praha 1997.

¹²⁹ Miloslav STINGL, *Poslední ráj*, Praha 1974.

¹³⁰ Zuzana KOČOVÁ, *Chvála putování*, Praha 1984.

¹³¹ TÁŽ, *Potíže putování*, Praha 1989.

¹³² Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004, s. 81.

¹³³ Jan BURIAN, *Cokoli o Dánsku*, Praha 1992.

¹³⁴ TÝŽ, *Sága o cestě na Island*, Praha 1995.

¹³⁵ Ladislav SOLDÁN – Bohuslav HOFFMAN a kol., *Přehledné dějiny literatury III*, Praha 1997.

oblíbenějším než kdy předtím, jelikož se zvýšil počet lidí, kteří navštěvují cizí země a v cestopisech hledají různé druhy informací potřebných pro cestování.

1.3. VÝHODY A NEVÝHODY CESTOPISU

Cestopisy představují mnoho výhod i nevýhod. Obsahy cestopisů se od sebe liší a záleží pouze na čtenáři, který druh cestopisu upřednostňuje.

Mezi nejobecnější výhody tohoto žánru patří to, že čtenáři si mohou udělat obrázek o zemích, jež doposud nenašli, a které se jim například ani nikdy navštívit nepodaří. Tím cestopisy splňují svou naučnou funkci, protože rozšiřují obzory čtenářů z různých pohledů. Obsahují informace z prostředí kulturně-sociálního, popisují přírodní podmínky a krásy navštívených oblastí, některé čtenáře seznámí i s historickým a politickým vývojem.

Cestopis navíc slouží cestovatelům jako pomocník na cestách, a to mnohem zábavnější formou než je tomu u průvodců. Pro ty, kteří si přečtou cestopis o zemi, do které se právě chystají, slouží tyto knihy především jako návod, jak se v určitých situacích a v určitém prostředí chovat. Mnoho autorů ve svých dílech popisuje zajímavé postřehy týkající se obyvatel, čímž si čtenář – cestovatel snadněji představí, jak by bylo vhodné se k místním lidem chovat, a díky tomu se lépe vyvaruje nepříjemným situacím, které by mohly vzniknout jen kvůli nedostatečným znalostem cestovatele o odlišných etnicích a jejich zvycích. Velkou výhodou pro čtenáře – cestovatele je, že cestopisy mnohokrát uvádějí i cenné informace o možnostech ubytování a o fungování dopravy v jednotlivých státech.¹³⁶ Pro cestovatele, který se například chystá velkou část své cesty prostopovat, bude zajisté důležité, když se z některých cestopisů dozví, že je např. stopování v zemi zakázáno. Prospěšné mohou být i informace o dopravě, které uvádějí, že v dané zemi autobusy nejezdí podle jízdních řádů, nebo že zastávky neexistují. V některých knihách se objevují i různé druhy zvyků, které národy dodržují. Jejich znalost může být pro návštěvníky také důležitá, protože nedodržování z jejich strany by mohlo vyvolat problémy s obyvateli nebo jejich nelibost. Další výhodou pro cestovatele je, že přečtení cestopisu jim pomůže v naplánování trasy. Dozví se tam, která místa je dobré navštívit a která naopak ne, protože jsou třeba nebezpečná nebo nezajímavá. Důležité je i zvolit vhodné období pro návštěvu jednotlivých

---

¹³⁶ Např. Vít a DOSTÁL, *Panamericana, má láska*, Opava 2008, s. 96.

oblastí vzhledem ke klimatickým podmínkám a slavnostem konajícím se v této zemi. Cestopis svým čtenářům podává informace i o tom, co je na cestách může potkat za nástrahy a problémy (jedovatá zvířata, nemoci, bandité), a jak se v takových rizikových situacích zachovat.

Čtení cestopisů přináší mnoho výhod nejen pro čtenáře – cestovatele, ale také pro čtenáře – přírodovědce. Častokrát díla obsahují pasáže popisující různé druhy rostlin, živočichů a hornin. Zmínky o lokalitách, kde se který druh rostlin a živočichů vyskytuje, jsou pro přírodovědce velice cennými, protože díky nim se mohou při hledání exemplářů vydat do konkrétních oblastí. V některých cestopisech, jejichž autory jsou přírodovědci, jsou například podrobně popsány postupy sběru vzácných druhů rostlin a návod, jak tyto exempláře uchovat, aby vydržely cestu do Čech, a dále jakým způsobem je třeba se k nim v odlišných přírodních podmínkách po převozu chovat, aby se ujaly. Dalo by se tedy říci, že nejcennějšími cestopisy pro přírodovědce jsou ty, jejichž autoři jsou také přírodovědci nebo lidé zabývající se touto tematikou hlouběji.¹³⁷ Podobně by to pak fungovalo u ostatních skupin čtenářů. Tedy pokud se někdo chystá určitou oblast projet na kole, je pro něj rozhodně přínosnější přečíst si tzv. „cyklocestopis“,¹³⁸ neboli cestopis, jehož autorem je člověk putující na kole, protože právě v takových knihách najde největší množství užitečných informací týkajících se cyklistiky. Dozví se např. jaký je stav silnic, provoz a jací jsou řidiči v oblasti, do které se chystá apod. To samé platí pro horolezce, vodáky, jachtaře a další. Existují cestopisy, které popisují detailně horolezecké výstupy nebo sjíždění konkrétních řek,¹³⁹ což cestovatelům – vodákům a horolezcům přináší opět mnoho výhod. Vodáci si tak mohou udělat představu o tom, v kterých místech je která řeka nebezpečná, kde je to jinak bez problémů apod. Stejně tak by tomu bylo u horolezců. Některé cestopisy popisující cestování na jachtách přinášejí cenné informace týkající se předpisů jednotlivých zemí. Jsou i tací cestovatelé, kteří některá území procestovali v autě a ve svých dílech přináší informace a stavu vozovek a o sjízdnosti některých komunikací, např. jsou oblasti, kde je mnoho silnic v období dešťů nesjízdných.¹⁴⁰ Ovšem je třeba si tyto

---

¹³⁷ Např. Zdeněk JEŽEK, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno, 1996; TÝŽ, *Lovec rostlin na cestách*, Praha 2004.

¹³⁸ Např. Vít a DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997, s. 120.

¹³⁹ Např. Jaroslav LHOTA, *O horách, řekách, slonech a lidech*, Praha 1998.

¹⁴⁰ Např. Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989.

zprávy ověřit, protože ve všech zemích se staví stále nové a nové silnice, takže je třeba vycházet z nejnovějších zpráv.

Další skupinou obyvatel, která by mohla využít výhod cestopisů, jsou ti, jejichž zájmem nebo profesí je zkoumání lidí, jejich vzhledu, chování, zvyků apod. (např. kulturní a sociální antropologie). Pro ně by byly zajisté přínosné knihy širokého spektra cestovatelů, kteří se při svém putování zajímali právě i o obyvatele navštívených oblastí. Mohou se zde objevit informace o různých etnických skupinách, protože autor cestopisu mohl například při své cestě narazit v divočině na kmen, jenž nebyl doposud znám nebo na několik málo přeživších příslušníků nějakého etnika, které podle odborníků již vymřelo apod. Na základě těchto zkušeností cestovatelů se vědci zabývající se touto problematikou mohou do takových oblastí vydat a věnovat se své profesi.

Za výhodu lze označit i to, pokud autor cestopisu ovládá jazyk, kterým se v navštívené oblasti mluví. Protože takový cestopis beze sporu přináší svým čtenářům více věrohodných a důležitých informací. Cestovateli, který řeč země, jež navštíví, zná, se nabízí tyto oblasti a vše s nimi spojené poznat mnohem lepším, důkladnějším a důvěryhodnějším způsobem. Tento typ cestovatele pozná především lépe obyvatele, protože znalost jejich jazyka mu dovolí zjistit, jací jsou, a oni samotní mu mohou říci mnoho zajímavých informací o kultuře, historii, apod., které se v knihách vyčíst nedají.

Předností cestopisů na rozdíl od průvodců je to, že v cestopisech autoři popisují i místa, která jsou turisticky neznámá, a tudíž nevyhledávaná.¹⁴¹ Pro ty, kteří dávají přednost místům, kde jen sotva narazí na nějaké další cizince, je čtení cestopisů přínosnější. Záleží také na tom, jestli autor, tedy cestovatel, byl na svých cestách provázen cestovní kanceláří nebo nikoli. Pokud je cestopis psán někým, kdo měl všechno zařízené předem od cestovní kanceláře, zajisté jeho kniha neobsahuje takové množství zajímavých informací jako dílo někoho, kdo stejnou zemi procestoval sám a veškeré záležitosti si musel sám zařizovat a dostal se tak i na místa, kam se turista cestující s cestovní agenturou nedostane.

Dalším kladem cestopisů je to, že zahrnují mnoho zajímavostí, které se jinde, např. v učebnicích a encyklopediích neobjevují. Jedná se například o recepty získané autory v odlehlých částech země, které nejsou známé a nelze je jinde vyhledat. Častokrát cestopisy

---

¹⁴¹ Např. Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000

také obsahují různé druhy básní, legend a pohádek,¹⁴² které se šíří pouze ústně mezi generacemi některého z kmenů a nejde je dohledat nikde jinde. Tyto poznatky představují přínos pro širokou veřejnost i pro odborníky.

Některé cestopisy, jejichž autory jsou především profesori, kteří měli možnost učit na zahraniční univerzitě, přinášejí mnoho vzácných informací.¹⁴³ Profesori a studenti chystající se strávit nějaký čas na stejné univerzitě si snadněji představí chod školy, což by každý před takovou cestou uvítal. Je tedy zřejmé, že cestopisy opravdu přinášejí mnoho cenných informací a že skýtají mnoho výhod pro své čtenáře a budoucí cestovatele.

Za velice důležitou výhodu cestopisů lze považovat také frekventovanost témat, která se v cestopisných dílech objevují. Jednotlivé obsahy cestopisů se od sebe mnohdy zcela liší, především podle toho, čeho si cestovatelé na svých cestách nejvíce všímali. Většina cestovatelů se soustředí především na obyvatelstvo, přírodu, kulturní památky, národní zvyky a na historické a politické události. Témata spojená s obyvateli navštívených zemí se objevují ve velkém množství cestopisů. Někteří autoři popisují především vzhled domorodých obyvatel a jejich oblečení, jiní se naopak soustředí hlavně na jejich vlastnosti. Mnoho cestopisů se také snaží přinést detailní představy o tom, jak tito obyvatelé ve své zemi žijí. Většina cestovatelů rovněž při svých cestách navštíví mnoho kulturních památek, jež poté ve svých knihách detailně popisuje. Někteří autoři píší například i o náboženských rituálech, které k těmto místům v minulosti neodmyslitelně patřily. Dalším tématem, které se objevuje na stránkách cestopisů, je gastronomie. Cestovatelé často popisují různé druhy pokrmů, především těch exotických. Mnohdy se autoři také zmiňují o rostlinách a zvířatech, se kterými se na svých cestách setkali. Nicméně i politická témata a témata z historie mají v cestopisném žánru své neodmyslitelné místo. Kolikrát je zapotřebí seznámit čtenáře s politickými či historickými událostmi, které ovlivnily situaci, v níž se daná země nachází.

Avšak cestopisy přinášejí také mnoho nevýhod. Za jednu z nejzápornějších stránek tohoto žánru lze označit to, že může docházet ke zkreslování reality autorem, který si popis veškerých událostí a okolí může upravit podle toho, jak se mu zlíbí. Záleží jen na čtenáři, do jaké míry cestopisu uvěří. Každopádně poté může docházet k šíření mylných údajů čtenářem, který netuší, že jde o výmysly autora.

---

¹⁴² Např. Oldřich KAŠPAR, *Toulky tajemným světem Mexika*, Praha 2000.

¹⁴³ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979.

Samotnou úroveň cestopisů negativně ovlivní výskyt zkomolených názvů a chybných údajů, které jsou zapříčiněny autorovou neznalostí jazyka.¹⁴⁴ Cestopisu i autorovi samotnému to ubírá na věrohodnosti. Podobným problémem je nedostatečná znalost autora o navštívené zemi patrná z jeho vyprávění. To mnohdy také vede k tomu, že zprávy o dané oblasti jsou nepravdivé a zkreslené. Také to ubírá na věrohodnosti a může vést k obecně mylné představě o určitých státech a jejich obyvatelích. U cestopisů z málo navštěvovaných zemí jsou nepravdivé a smyšlené informace pouze velice těžko odhalitelné, protože se podobných děl na trhu mnoho neobjevuje. Cestopisy popisující často navštěvované oblasti jsou frekventovanější, a proto v nich lze jednodušeji odhalit nepřesnosti a údaje zcela odlišné. V těchto dílech je možné si například povšimnout nejasností v názvech památek, protože podle autorova popisu je jasné, že se jedná o jednu a tu samou památku, avšak každý ji nazývá jinak. Pak již záleží na čtenáři, jestli si tuto skutečnost sám ověří, či dá za pravdu jednomu z autorů.

Vážným problémem je pak to, že autorovo líčení mnohokrát čtenáře ovlivní až tak, že na základě mylných představ se rozhodne danou zemi nenavštívit. Pokud např. autor ve svém díle popisuje, jak jsou obyvatelé procestované země nepříjemní a nebezpeční, čtenář mu to může uvěřit i přesto, že si to třeba vymyslel.

Dalo by se tedy říci, že i samotná osoba autora cestopisu může představovat mnoho nevýhod pro tento žánr. Dílo negativně ovlivňuje například autorovo politické přesvědčení, které mu může ubrat na poutavosti a objektivnosti. Může se stát, že se jeho práce bude dokonce vymykat cestopisnému žánru. I autorovy postoje k obyvatelstvu mohou záporně ovlivnit celé jeho dílo. Pokud je například autor rasista, je beze sporu, že to ovlivní charakter celého díla a že veškeré obyvatelstvo určité rasy, pro něj „nevyhovující“, bude označovat za špatné a bude o něm šířit pouze zlé a mylné představy. Avšak zaujatost autora nemusí spočívat pouze v rasismu a politickém přesvědčení. Cestopis může být negativně ovlivněn i jinými autorovými představami, např. náboženským přesvědčením. Zde záleží na tom, do jaké míry je autor schopen respektovat i jiná náboženství.

Některým cestopisům, naštěstí jich není mnoho, by se dalo vytknout to, že popisované zážitky jsou nevhodné především pro mládež. V některých dílech jsou totiž popisována místa, kde se dají nasbírat halucinogenní rostliny, a jsou tam i popsány dopodrobna účinky

---

¹⁴⁴ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 17.

látek, které obsahují. Problém spočívá v tom, že někteří závislí toho mohou lehce zneužít a odcestovat do těchto míst pouze za tímto účelem.

I přes to, že cestopisy mohou představovat tolik nevýhod, jsou čtenářsky velice oblíbeným žánrem, a jak už bylo mnohokrát uvedeno, záleží pouze na čtenářích, do jaké míry uvěří všemu, co popisují.

1. 4. „MODERNÍ CESTOPIS“

Za „moderní cestopis“ by se dala označit většina děl, která v současnosti vycházejí. Společné mají to, že jsou určené širokému spektru čtenářů. Nebývají psaná odborným jazykem. Jejich autory povětšinou nejsou odborníci. Tyto práce podávají očitá svědectví, popisují prožitky a vnitřní pocity na cestách. Bývají často doprovázeny fotografiemi, čímž jsou pro čtenáře zajímavějšími. Uvádějí informace, které by člověk cestující do stejné oblasti měl znát. Ve zkratce lze říci, že fungují trochu i jako návod pro budoucí cestovatele. Témata takovýchto „moderních cestopisů“ je možné označit jako zajímavá pro většinu populace. Nejsou nijak odborná ani specifická. Autoři se zabývají především tím, co je opravdu na svých cestách potkalo a ovlivnilo. Popisují obyvatele, přírodu, kulturní památky a také sporty, kterými je možné si své cestování zpestřit.

1. 5. BUDOUCNOST CESTOPISŮ

Je nesporné, že cestopis jako literární žánr se neustále vyvíjí a bude tomu tak i nadále. Nově vzniklá cestopisná díla získávají novou podobu a v mnoha charakteristikách se od těch předchozích liší. V uplynulých letech se především zvýšil počet cestopisů, ve kterých autoři, vyznavači rekreačních, vrcholových a adrenalinových sportů, líčí své zážitky spojené s těmito aktivitami. Je jisté, že tento druh cestopisů se bude rozvíjet i nadále, protože mezi lidmi se tyto sporty těší stále větší oblibě. Mnoho cestovatelů, dobrodruhů, kteří se vydávají na své cesty do zahraničí, si touží své cestování něčím zpestřit, a proto velice často vyhledávají adrenalinové druhy sportů. Dále se velmi často objevují cestopisy, jejichž autoři procestovali některou z cizích zemí na kole. Objevuje se stále zvyšující počet cestovatelů, jejichž snem je putovat po různých částech světa na jachtě, lodi nebo sjet některou z řek na kánoí či raftu. Spolu s vývojem sportovních disciplín a moderních dopravních prostředků zajisté přibude další druh cestovatelů vydávajících se

do cizích krajin v doprovodu těchto novodobých vynálezů. Stále rozšířenějším dopravním prostředkem se mezi lidmi stávají čtyřkolky, které zanedlouho budou určitě také plnit obsahy cestopisných děl. Stejně tak je možné, že někteří autoři píšící zážitky ze svých cest procestují některé oblasti na kolečkových bruslích.

Autory dalšího druhu cestopisů, který se v budoucnu asi rozvine, by mohli být studenti, kteří odjedou do ciziny studovat. V dnešní době mnoho škol nabízí svým žákům možnost studia na některé ze zahraničních středních škol nebo univerzit. Tyto programy se stávají u studentů každým rokem oblíbenějšími a počet studentů, kteří stráví alespoň část studia na zahraničních univerzitách, se stále zvyšuje. Někteří se dokonce rozhodnou vystudovat celou univerzitu v zahraničí a domů se vracejí, až když studia úspěšně dokončí. Zážitky těchto studentů budou velmi prospěšné pro ty, kteří se na zahraniční studijní pobyt teprve chystají. Podobně by tomu tak mohli učinit lidé cestující za účelem pracovním (např. zvyšující se počet au-pair). Jejich cestopisy se stanou zajisté velice poutavými, protože budou líčit zážitky spojené s cestováním, školou i prací.

Je třeba zmínit, že se neustále vyvíjí forma, prostřednictvím které se cestopisy dostávají k veřejnosti. Toto souvisí především s rozvojem nových technologií. V dnešní době velká část cestovatelů zveřejňuje své cesty na internetu. Existuje mnoho webových stránek, které jsou zhotovené pouze za tímto účelem.¹⁴⁵ Pro samotné autory je tato forma mnohem jednodušší, než kdyby své dílo museli sepsat do podoby knihy a následně vydat. Tyto cestopisy jsou pro některé čtenáře vlastníci internetu snáze dostupné, protože si nemusí knihy kupovat. Přestože i v dnešní době jsou stále ještě lidé, kteří internet nemají, nebo kteří si raději koupí cestopis v knižní podobě, jsou tyto „webové cestopisy“ stále oblíbenějšími. Mnoho cestovatelů tyto internetové stránky navštěvuje krátce před svou cestou. Někteří cestovatelé dávají přednost uspořádání přednášek, na kterých promítají fotografie z cest apod. Stále častěji cestovatelé pořádají různé konference atd.

S tímto vývojem souvisí také zvyšující se počet televizních reportáží a dokumentů, prostřednictvím kterých jejich autoři svým divákům představují své cesty. Tyto pořady jsou velice oblíbené a pro diváky zajímavé, protože bývají doplněny filmovým materiálem

---

¹⁴⁵ URL: <<http://www.cestopisy-online.cz/>> [citováno 10. ledna 2009].

URL: <<http://www.cestomaniak.cz/cestopisy/>> [citováno 10. ledna 2009].

URL: <<http://www.cestnik.wz.cz/cestopisy.htm> <http://icestovani.cz/>> [citováno 10. ledna 2009].

URL: <<http://www.cestovatel.cz/rubriky/cestopisy/>> [citováno 10. ledna 2009].

z cest. Na celém světě poslední dobou vznikají televizní kanály věnující se právě této tematice a těšící se vysoké sledovanosti. Tyto cestopisy bývají kolikrát dostupné i na DVD a diváci si je tak pohodlně mohou koupit a shlédnout ve volném čase. Tento druh cestopisů se bude vyvíjet ve velké míře i v budoucnu, protože v dnešní uspěchané době si lidé mnohokrát nenajdou volnou chvíli, aby si nějaký ten cestopis přečetli. K cestovatelskému pořadu v televizi nebo k cestopisům publikovaným na internetu se v dnešní době většina lidí dostane snadněji. Navíc je pro mnohé poutavějším díky doprovodnému filmovému a fotografickému materiálu a jeho sledování a čtení nezabere tolik času.

2. VÝVOJ ČESKÉHO CESTOPISU Z OBLASTI MEXIKA A HISPÁNSKÉ STŘEDNÍ AMERIKY

2.1. STRUČNÝ PŘEHLED DĚJIN MEXIKA A ZEMÍ HISPÁNSKÉ STŘEDNÍ AMERIKY (19. – 21. STOLETÍ)

Pro lepší pochopení situace, proč se do některých oblastí Mexika a hispánské Střední Ameriky cestovalo v určitých letech více než do těch ostatních, je třeba uvést stručný historický vývoj zemí v 19. až 21. století.

Na konci 18. století se ve španělských koloniích začaly formovat spolky na boj za nezávislost Latinské Ameriky. Tyto války vyvrcholily na počátku 19. století. Boje nejdříve probíhaly na území Jižní Ameriky a postupně se šířily i na sever. První krok v boji za nezávislost v Mexiku podnikl 16. září 1810 Miguel Hidalgo. Měl mnoho stoupenců, kterým se podařilo zmocnit se Valladolidu, jednoho z tehdejších významných mexických měst. Nakonec však byli poraženi a Miguel Hidalgo byl popraven.¹⁴⁶ Války za nezávislost pokračovaly. V roce 1821 se v Mexiku na stranu partyzánských hnutí zaměřených proti Španělsku připojil dokonce i španělský generál Augustin Itúrbide. Španělská armáda tomu nebyla schopná čelit a roku 1821 byla v Mexiku vyhlášena nezávislost.¹⁴⁷ Mexickými boji za nezávislost se inspirovaly také země Střední Ameriky. V Guatemale byla vyhlášena nezávislost 15. září 1821.¹⁴⁸ Nezávislost platila i pro Honduras a Salvador, protože oba tyto státy byly v té době součástí guatemalského území, Honduras od roku 1539¹⁴⁹ a Salvador od roku 1543.¹⁵⁰ V Panamě byla vyhlášena samostatnost 28. listopadu 1821.

V roce 1822 vzniklo první mexické císařství, v jehož čele stál bývalý španělský generál Augustin Itúrbide. V zemi zavládl rozpor mezi zastánci samostatného mexického císařství a těmi, co chtěli k zemi připojit některé ze středoamerických zemí. S připojením k císařství souhlasila pouze Guatemala a Honduras. Salvador, Kostarika a Nikaragua nabídku odmítly, což se Mexiku nelíbilo a vyslalo na jejich území vojska. V roce 1823 byly tyto země

---

¹⁴⁶ Josef OPATRŇNÝ, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998, s. 668.

¹⁴⁷ Josef POLIŠENSKÝ, *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979, s. 68.

¹⁴⁸ Josef OPATRŇNÝ, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998, s. 114–115.

¹⁴⁹ TAMTÉŽ, s. 206.

¹⁵⁰ TAMTÉŽ, s. 519.

násilně připojeny k prvnímu mexickému císařství.¹⁵¹ Krátce na to byl Augustin Itúrbide donucen opustit Mexiko a císařství padlo. V Mexiku byla vyhlášena republika. Ze spojení Guatemaly, Hondurasu, Kostariky, Nikaraguy a Salvadoru vznikla federativní republika Spojené středoamerické provincie. Guatemala zde měla důležitou pozici, protože se na jejím území nacházelo i hlavní město a Guatemalci tvořili největší část obyvatel federace. Přesto však nebyli se stávající vládou spokojeni. Ta se snažila přednostně zajistit lepší podmínky pro přistěhovalce z Velké Británie, než pro Guatemalce. Indiánům dokonce zakazovala některé jejich kulturní tradice. Domorodí obyvatelé se snažili bojovat proti zvyšujícím se pravomocím Britů. V roce 1837 došlo k velkému povstání pod vedením Rafaela Carrery, ke kterému se později připojila i církev a zástupci konzervativců. Boje se rozšířily po celém území federace a vláda byla nucena v roce 1839 odstoupit. Spojené středoamerické provincie se rozpadly a členské země od té doby vykonávaly svou vlastní politiku.¹⁵²

Po rozpadu Spojených středoamerických provincií se bývalé členské země vyvíjely rozličným způsobem. Guatemala se po pádu federace nacházela v relativní stabilitě a patřila k nejdůležitějším zemím Střední Ameriky. V sedmdesátých letech 19. století byla konzervativní vláda v Guatemale vystřídána liberály. Nově zvolená liberální vláda se začala zabývat především hospodářskou otázkou země. Vzniklo zde mnoho kávových plantáží, rozvíjela se síť železnic a silnic, čímž se mnohonásobně zvýšil i vývoz kávy do zahraničí.¹⁵³ Podobně jako v Guatemale, i v mnoha dalších středoamerických zemích, docházelo po rozpadu Spojených středoamerických provincií k neshodám mezi konzervativci a liberály. V Hondurasu tyto konflikty vyvrcholily v dlouholetou občanskou válku. Země se nacházela v tíživé ekonomické situaci. Někteří zastánci federace se snažili o opětovné spojení středoamerických zemí, avšak bez úspěchu.¹⁵⁴ Nikaragua se v té době rovněž nacházela v nelehké situaci. To bylo zapříčiněno především tím, že největší moc ve státě představovalo několik rodin místních zbohatlíků (*caudillové*). Tím, že v Nikaragui neexistovala žádná jednotná politická síla, docházelo k rozpadu jednotlivých částí státu (některé provincie se např. připojily ke Kostarice). Padesátá léta 19. století byla rovněž ve

---

¹⁵¹ Josef POLIŠENSKÝ, *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979, s. 269.

¹⁵² Josef OPATRŇÝ, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998, s. 576.

¹⁵³ TAMTÉŽ, s. 182–183.

¹⁵⁴ TAMTÉŽ, s. 206–207.

znamení boje mezi liberály a konzervativci. Také zde se objevovaly snahy o vytvoření spojeného středoamerického státu, ale bez úspěchu. Pokračující konflikty v zemi donutily americká vojska k intervenci.¹⁵⁵

Na rozdíl od výše zmíněných zemí byla politická situace v Kostarice stabilní. Nedochovalo zde k žádným konfliktům mezi liberály a konzervativci. Po osamostatnění byl pro zemi nejdůležitější rozvoj ekonomiky. Mnohonásobně se zvýšil vývoz kávy, především do Velké Británie a hospodářství země se nacházelo v rozkvětu.¹⁵⁶

Po rozpadu Spojených Středoamerických provincií byl Salvador posledním státem při vyhlášení nezávislosti. Stalo se tomu tak až v roce 1841. Nicméně ani poté se země nevymanila z tvrdého diktátorského režimu, který nad Salvadorem měla sousední Guatemala. Přesto však se salvadorské hospodářství nacházelo v celkem příznivém stavu. Kvůli nově zvolené vládě v roce 1876, podporované guatemalským diktátorem, musel Salvador mnoho let čelit nátlaku ze strany Guatemaly. Ta se opět snažila o připojení Salvadoru. Ten s tím však nesouhlasil, a proto musel až do roku 1885 čelit nezdařeným vpádům guatemalských vojsk. Salvador však nezůstal samostatnou zemí na dlouho. Ke konci století vznikla spojením Salvadoru, Hondurasu, Nikaraguy a Guatemaly tzv. Středoamerická republika, která po velice krátkém období zanikla.¹⁵⁷

Ke konci 19. století začala svůj vliv v mnoha středoamerických zemích uplatňovat severoamerická společnost United Fruit Company. V Guatemale se společnost pomalu zmocnila veškerých plantáží, železnic a silnic. Obyvatelé se začali proti stávající hospodářské politice bouřit. V roce 1944 proběhlo mnoho povstání proti vládě, která vyústila v její sesazení. Nově zvolená vláda se snažila redukovat pravomoci United Fruit Company. Tato společnost mezitím zakládala banánové plantáže a budovala síť železnic také v Hondurasu. I zde k ní stoupal odpor, protože společnost získávala neustále větší pravomoci. Celkový vliv USA v zemi stoupal. Poté, co bylo honduraské pobřeží obsazeno v letech 1906 – 1907 Nikaraguou, se do konfliktu zapojily Spojené státy, které vyslaly na pobřeží své vojenské jednotky.¹⁵⁸ Americká vojska ze země odešla až po vyhlášení tzv.

---

¹⁵⁵ TAMTÉŽ, s. 375–377.

¹⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 286–287.

¹⁵⁷ TAMTÉŽ, s. 520–521.

¹⁵⁸ TAMTÉŽ, s. 206–207.

politiky dobrého sousedství¹⁵⁹ v roce 1933. Americká vojska byla od roku 1912 rovněž přítomná i na území Nikaraguy. Spojené státy měly v rukou i finance země. Po podepsání smlouvy z roku 1927 americký vliv ještě zesílil. USA tak kontrolovaly celnice, armádu a dokonce i výběr nového prezidenta.¹⁶⁰ I zde a také v Kostarice zakládala United Fruit Company banánové plantáže.

Vývoj v zemích, které nebyly součástí Spojených středoamerických provincií, se v některých věcech lišil. V Mexiku byla po pádu prvního mexického císařství roku 1824 vyhlášena republika.¹⁶¹ Země se po válce za nezávislost potýkala s vážnou ekonomickou krizí a s rozpory mezi liberály a konzervativci.¹⁶² Situace se zhoršovala také kvůli problémům v Texasu,¹⁶³ jenž od roku 1821 patřil k Mexiku, a kam proudilo mnoho vystěhovalců z USA. Rozepře stupňovaly až do roku 1836, kdy byl Texas vyhlášen samostatnou republikou. Ani to však nepředstavovalo konec konfliktům a roku 1845 byla mezi Mexikem a USA zahájena válka.¹⁶⁴ Mexiko prohrálo a země se ocitla opět ve špatné hospodářské situaci a ztratila část svého území. Obyvatelé nebyli spokojeni se stávající vládou a v zemi vypukla občanská válka, která byla ukončena roku 1859.¹⁶⁵ Prezident Benito Juárez odmítl splácet dluhy Francii, Španělsku a Velké Británii, a proto tyto země do Mexika poslaly svá vojska. Pod nátlakem Francouzů bylo v Mexiku vyhlášeno druhé mexické císařství,¹⁶⁶ kterému vládl Maxmilián I. Habsburský. Stoupenci republiky s vyhlášením císařství nesouhlasili a císař jejich nátlaku nebyl schopen čelit. A tak se Mexiko stalo po třech letech (1864 – 1867) opět republikou. Hospodářská situace země se začala konečně zlepšovat, protože byla vystavěna železnice spojující Mexiko se Spojenými státy, díky které se zvýšil vývoz plodin do USA.¹⁶⁷ Roku 1910 byla v zemi započata mexická revoluce, jež odsuzovala vládu diktátora Porfiria Díaze y Mori. K odboji se připojili zemědělci vedení Franciskem (Panchou) Villou a Pascuaelem Orozkem. Z jihu je podporovali obyvatelé soustředění kolem Emiliana Zapaty. Diktátor nakonec ze země

¹⁵⁹ Politika dobrého sousedství byla vyhlášena v roce 1933. Jejím hlavním cílem bylo nezasahování do vnitřních záležitostí jiného státu. Toto pojmenování pro latinskoamerickou politiku Spojených států bylo používáno za prezidenta Franklina Delano Roosevelta. TAMTÉŽ, s. 449.

¹⁶⁰ TAMTÉŽ, s. 377.

¹⁶¹ TAMTÉŽ, s. 333.

¹⁶² TAMTÉŽ, s. 334.

¹⁶³ TAMTÉŽ, s. 608–609.

¹⁶⁴ TÝŽ, *Mexiko*, Praha 2003, s. 103.

¹⁶⁵ TÝŽ, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998, s. 334.

¹⁶⁶ TÝŽ, *Mexiko*, Praha 2003, s. 116–121.

¹⁶⁷ TÝŽ, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998, s. 335.

uprchl. Situaci v zemi se snažily utišit Spojené státy, které se tam rozhodly ponechat své jednotky až do roku 1917, kdy byla přijata nová ústava. Ta zaváděla mnoho změn ve prospěch země a jejích obyvatel. Tím byla mexická revoluce ukončena.¹⁶⁸ Ve dvacátých a třicátých letech 20. století v Mexiku docházelo k mnoha pozemkovým a sociálním reformám. Po druhé světové válce se neustále zvyšovaly zásahy státu do hospodářství a v zemi se rozvíjela korupce. Následně zvolené vlády proti tomu bojovaly a snažily se především o rozvoj hospodářství.¹⁶⁹

Odišným vývojem prošla také Panama. Ta se krátce po vyhlášení nezávislosti z roku 1821 stala součástí Velké Kolumbie.¹⁷⁰ Po zániku této říše byla Panama přičleněna k Nové Granadě.¹⁷¹ Později, ve čtyřicátých letech 19. století, se podařilo panamskému hnutí vyhlásit na 14 měsíců v zemi nezávislost. Ve druhé polovině 19. století se v Panamě řešila především otázka výstavby transkontinentální komunikace. Probíhala neustálá jednání vlády se Spojenými státy o postupu ve výstavbě. Američané na území Panamy začali investovat a stavět železnice. Jejich snaha vedla ke zlepšení úrovně v zemi. Vliv USA v zemi měl i negativní stránky, protože lidé se cítili Spojenými státy vykořisťováni. To vyústilo v konflikty namířené proti Spojeným státům. Na konci 19. století se začali Američané angažovat také na výstavbě Panamského průplavu. Stalo se to po krachu projektu Ferdinanda Lessepse, jenž měl v plánu tuto stavbu zrealizovat.¹⁷² Na počátku 20. století se řešily především otázky související s výstavbou průplavu. V zemi byla roku 1903 vyhlášena nezávislost. Nová vláda souhlasila s podpisem Hay-Bunau-Varillovy smlouvy týkající se pravomocí Spojených států v zemi. V Panamě vzniklo tzv. Panamské průplavové pásmo. Veškeré pravomoci v pásmu přešly na USA. Ve smlouvě bylo zakotveno i právo Američanů zasáhnout, pokud by země byla zmítána nepokoji. Spojené státy toho několikrát využily. Díky financím, jež USA odvádělo Panamě za pronájem průplavového pásma, se hospodářská situace v zemi mnohem zlepšila. K rozvoji bohatství země přispěl také vývoz banánů, který se zmnohonásobil zásluhou americké společnosti United Fruit Company.

---

¹⁶⁸ TAMTÉŽ, s. 487–489.

¹⁶⁹ TAMTÉŽ, s. 336–338.

¹⁷⁰ Stát fungující v letech 1821–1830, jednalo se o spojení Kolumbie, Ekvádoru a Venezuely. TAMTÉŽ, s. 276–277.

¹⁷¹ Mezi roky 1718–1810 byla Nová Granada místokrálovstvím rozléhajícím se na území Kolumbie, Ekvádoru, Panamy a Venezuely. Rok po rozpadu Velké Kolumbie, roku 1931, byla vyhlášena republika Nová Granada, která již nebyla, jako tomu bylo předtím, tvořena Venezuelou a Ekvádorem. TAMTÉŽ, s. 386–387.

¹⁷² TAMTÉŽ, s. 413.

V Panamě však neexistovaly jednotné názory na přítomnost a neustále se zvyšující vliv Spojených států. Panamská vláda docílila vyššího nájemného za pronájem průplavového pásma a lepší podmínky pro své obyvatele pracující v něm. V roce 1977 byla dokonce ve Washingtonu podepsána smlouva, jež přislíbila území průplavu Panamě od roku 2000.¹⁷³ K poslednímu dni roku 1999, USA opravdu přenesly kompetence správy panamského průplavu na Panamu.¹⁷⁴

Úplně odlišným vývojem prošly bývalé španělské kolonie v karibské oblasti, kde byla vyhlášena nezávislost mnohem později. Dominikánská republika vznikla vyhlášením nezávislosti 27. února 1844. Sousední stát Haiti však na tuto nově vzniklou zemi neustále útočil, a proto se vojenská vláda roku 1861 rozhodla, že se jeho země stane opět španělskou kolonií jako dříve.¹⁷⁵ Obyvatelům se toto počínání nelíbilo a o dva roky později, 16. května 1865, byla díky partyzánským válkám opět vyhlášena nezávislost. Dominikánská republika se ocitla ve značné politické a zároveň ekonomické nestabilitě. V roce 1905 byla dominikánská vláda donucena podepsat smlouvu s USA. V té stálo, že veškeré kontroly celnic v zemi budou vykonávat Severoameričané. Ti tak v podstatě převzali kontrolu nad celým finančním systémem země. Avšak ani tento krok nepomohl ke zlepšení politické a ekonomické situace v zemi. Ve třicátých letech 19. století se země ocitla na mnoho let pod tvrdou vládou diktátora Rafaela Leónidase Trujilla y Moliny. Ten poznamenal životy mnoha obyvatel. Ihned po jeho nástupu byly zakázány veškeré politické strany, byla zrušena svoboda tisku. Mnoho lidí odcházelo do emigrace, kde začala vznikat hnutí pro pomoc zemi. Na ostrově vznikala různá protitrujillovská hnutí. Ta se organizovala i v ostatních zemích Latinské Ameriky, např. na Kubě, kde se jich účastnil Fidel Castro. Od smrti diktátora se země nachází v relativně stabilní politické a ekonomické situaci.¹⁷⁶

Další bývalou španělskou kolonií v karibské oblasti byla Kuba. Během válek za nezávislost v 19. století měla Kuba pro Španěly veliký význam, sloužila jim coby základna. Španělsko zde provedlo mnohé hospodářské reorganizace, týkající se především pěstování cukrové třtiny. Na plantážích však pracovali především otroci, jejichž počet neustále stoupal. Mnozí z nich se snažili utéci do neobydlených částí ostrova, kde připravovali

---

¹⁷³ TAMTÉŽ, s. 413–414.

¹⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 126.

¹⁷⁵ TAMTÉŽ, s. 142.

¹⁷⁶ TAMTÉŽ, s. 143–144.

povstání mířená proti kolonialistům a celkovému vlivu Španělska v zemi. Až v letech 1843 – 1844, kdy došlo k povstání otroků v různých částech země, se Španělsko zaleklo a zakázalo s otroky obchodovat.¹⁷⁷

V šedesátých letech 19. století hospodářství země, postavené především na produkci cukrové třtiny, utrpělo veliké ztráty. V Evropě se totiž objevil řepný cukr. Na Kubě to vyvolalo opět snahy o reorganizaci hospodářství. A s tou španělská strana nesouhlasila. Kubánci proto zahájili roku 1868 několikaletý boj za nezávislost ostrova. Válka přinesla mnoho změn, ale španělskou nadvládu neukončila. Pokračovaly další boje za osvobození ostrova, v jejich čele stál José Martí y Peréz. V druhé vlně bojů za nezávislost v letech 1895 – 1898 byla protikolonialistická hnutí rozšířená téměř po celém ostrově. K osvobození Kuby přispěly zhoršující se vztahy mezi Španělskem a Spojenými státy, jež vyústily v americko-španělskou válku. Na Kubu pronikla americká vojska, která definitivně porazila španělskou armádu roku 1898. Na Kubě byla po dlouhých bojích vyhlášena nezávislost podepsáním mírové smlouvy v Paříži.¹⁷⁸

Americká vojska opustila ostrov až několik let po vyhlášení nezávislosti. USA dle kubánské ústavy měly právo zasahovat do chodu země. Na ostrově začalo působit i mnoho amerických firem. Významná byla United Fruit Company. Nejen hospodářství, ale i celkový chod země byl stále více řízen ze strany Spojených států, čímž vazba Kuby na USA rostla.¹⁷⁹ Roku 1952 se bývalý prezident Fulgencio Batista rozhodl pro státní převrat, protože politická situace v zemi byla velice nestabilní. Proti němu však o rok později vystoupilo Hnutí mládeže v čele s Fidelem Castrem. Ten se snažili odstranit Batistu ozbrojeným útokem v Santiagu. Atentát se nezdařil a Batista na ostrově zahájil hrůzovládu. Jeho odpůrci byli pronásledováni a popravováni. Proti Batistovi vystoupily Spojené státy a organizace spojená z komunistické strany a hnutí vedeného Castrem. Batista nakonec uprchl do Španělska. Na počátku roku 1959 nabrala kubánská revoluce na obrátkách.¹⁸⁰ Castro obsadil Havanu a podmanil si celý ostrov. Provedl pozemkovou reformu, znárodňoval majetek a navázal spojenectví se SSSR. Po roce 1962 se však vztahy mezi oběma zeměmi zhoršily a Kuba se ocitla v ekonomické krizi. V roce 1980 Kubánci povstali

---

¹⁷⁷ TAMTÉŽ, s. 300–301.

¹⁷⁸ TÝŽ, *Kuba*, Praha 2002, s. 44–56.

¹⁷⁹ TÝŽ, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998, s. 302.

¹⁸⁰ TAMTÉŽ, s. 485–487.

a mnoho jich ostrov opustilo. Krize se ještě více prohloubila na konci osmdesátých let 20. století, kdy došlo k rozpadu SSSR. Obyvatelé ostrova opět spatřovali jediné východisko v opuštění země. Mnozí zvolili nebezpečnou variantu a ostrov opouštěli na vratkých lodích, což zapříčinilo smrt mnohých. Fidel Castro se snažil vyřešit situaci prostřednictvím reformem a hospodářská situace se začala zlepšovat.¹⁸¹

2. 2. ČEŠTÍ CESTOVATELÉ V MEXIKU A HISPÁNSKÉ STŘEDNÍ AMERICE

2.2.1. Cesty od počátků do roku 1945

Za prvního návštěvníka v oblasti Mexika a Střední Ameriky bývá označován Ondřej Morava, který v 16. století navštívil Mexiko. Bližší informace o jeho cestě však nejsou známy.¹⁸² Dalšími příchozími z českých zemí do Mexika byli jezuité, kteří se během 17. a 18. století snažili obrátit zdejší původní obyvatelstvo na křesťanskou víru.¹⁸³ Mnohdy bývají označováni za vůbec první obyvatele českých zemí v této oblasti. Nebyli však pouze teology, ale vynikli také jako architekti, lékaři, botanici, ekonomové a odborníci na indiánská nářečí.¹⁸⁴

Mezi ty nejvýznamnější, kteří navštívili v té době oblast Mexika, patří Šimon Boruhradský z Polné. V zemi se proslavil především jako architekt protipovodňového zařízení, díky kterému uchránil hlavní město Mexika před hrozícími záplavami. Nicméně kvůli problémům v soužití se španělskými kolonizátory se nakonec rozhodl zemi opustit.¹⁸⁵ Na další misionářskou výpravu se roku 1686 vydal Jiří Hostinský z Valašských Klobouk, který pobýval na severu Mexika mezi Tarahumary, kde později zemřel. Jeho dopisy se bohužel nedochovaly.¹⁸⁶ V roce 1692 odjel na misijní cestu do Mexika Václav Eymer. I on většinu času trávil na severu země mezi Tarahumary a zůstal tam až do své smrti.¹⁸⁷ Mezi stejným indiánským kmenem rovněž působil, více jak padesát let, i známý jezuita Josef Neumann,¹⁸⁸ jenž je autorem vůbec prvního díla vydaného v českých zemích v roce

---

¹⁸¹ TAMTÉŽ, s. 305.

¹⁸² Oldřich KAŠPAR, *Dějiny Mexika*, Praha 1999, s. 295.

¹⁸³ Vlastimil KYBAL, *Po československých stopách v Latinské Americe*, Olomouc 2003, s. 29.

¹⁸⁴ Josef POLIŠENSKÝ, *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979, s. 23.

¹⁸⁵ Josef KUNSKÝ, *Čeští cestovatelé I.*, Praha 1961, s. 231–232.

¹⁸⁶ TAMTÉŽ, s. 233.

¹⁸⁷ Zdeněk KALISTA, *Cesty ve znamení kříže*, Praha 1947, s. 98–123.

¹⁸⁸ Vlastimil KYBAL, *Po československých stopách v Latinské Americe*, Olomouc 2003.

1730.¹⁸⁹ Dalším známým misionářem byl Adam Gilg Jílek. Na rozdíl od ostatních jezuitů pobýval mezi domorodým kmenem Serí v severozápadním Mexiku a poté se vydal na sever, do Spojených států. Proslavil se především díky zhotovení mapy, jež zobrazuje oblast indiánského kmene Pimů. Za svého dlouholetého pobytu mezi domorodým obyvatelstvem vydal i několik slovníků indiánského nářečí.¹⁹⁰ Na konci 17. století odjel do Mexika také českoněmecký misionář Jan Steinhöffer, který v zemi působil jako ošetřovatel.¹⁹¹ V roce 1712 bylo dokonce v Mexiku vydáno jeho dílo o léčivých bylinách.¹⁹² Nicméně do Mexika cestovali i misionáři, kteří se při svém počínání mnoha úspěchů nedočkali. Mezi ně patřil například Ignác Xaver Köller, jenž v Mexiku pobýval mezi kmenem Pimů, na kterých se prý dopouštěl mnoha násilností.¹⁹³

Někteří misionáři cestující koncem 17. století do Mexika, navštívili jako první Češi při své cestě také Kubu. Nicméně pouze na chvíli, byly to jen krátké zastávky na cestě.¹⁹⁴ Dalšími krajany v této době, kteří navštívili Havanu, byli skláři. Ze severních Čech se vyváželo sklo do Španělska a poté i do Karibské oblasti.¹⁹⁵ Severočeské sklárny v průběhu 18. století stavěly své pobočky i na území Mexika. Mnozí z českých misionářů mířící do Peru se při své cestě zastavili rovněž na území Panamy. Jedním z nich byl František Boryně ze Lhoty.¹⁹⁶ Ke konci 18. století cestoval po západním pobřeží Mexika a Střední Ameriky taktéž botanik Tadeáš Haenke.¹⁹⁷

Přestože také v 19. století někteří cestovatelé a vědci navštívili rovněž oblast Mexika a Hispánské Střední Ameriky, jejich počet však nebyl tak vysoký jako v předešlých stoletích, kdy byli do těchto oblastí vysíláni čeští jezuité. Mnozí cestovatelé své zážitky z cest později sepsali. V této době převažovala díla vědecká nad cestopisnými.

---

¹⁸⁹ Josef NEUMANN, *Historia seditionum quas adversus Societatis Jesu missionarios, eorumque auxiliares moverunt nationes Indicae, ac potissimum Tarahumara in America Septentrionali, Regnoque Novae Cantabriae*, Praha 1730.

¹⁹⁰ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha, 1998, s. 162; Josef KUNSKÝ, *Čeští cestovatelé I.*, Praha 1961, s. 233.

¹⁹¹ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha, 1998, s. 386.

¹⁹² Oldřich KAŠPAR, *Dějiny Mexika*, Praha 1999, s. 298.

¹⁹³ Markéta KŘÍŽOVÁ, *Problém porozumění: Misionář z Moravy mezi Indiány*, in: *Dějiny a současnost*, 29., Praha 1997, s. 18–22.

¹⁹⁴ Josef OPATRŇY, *Kuba*, Praha 2002, s. 86.

¹⁹⁵ Oldřich KAŠPAR, *Dějiny Karibské oblasti*, Praha 2002, s. 185.

¹⁹⁶ Josef OPATRŇY, *Panama*, Praha 2004, s. 127.

¹⁹⁷ TÝŽ, *Mexiko*, Praha 2003, s. 193.

Nejznámějším cestovatelem, který navštívil Mexiko i ostatní země Střední Ameriky, byl beze sporu botanik Benedikt Roezl.¹⁹⁸ Na svých cestách se věnoval hlavně sběru rostlin, zejména orchidejí. V šedesátých letech 19. století cestoval po Kubě, kde se mu podařilo nalézt některé nové druhy květin. V Havaně dokonce navrhl přestavbu zdejší botanické zahrady.¹⁹⁹ Po návratu do Čech, ve druhé polovině 19. století, začal vydávat časopis *Flora*, kde sám také publikoval články popisující jeho cesty.²⁰⁰

Dalším významným cestovatelem byl spisovatel Josef Štolba, který v roce 1873 podnikl cestu spolu s hrabětem Arthurem Desfours-Waldeorodem. První jejich zastávkou byly ostrovy Karibského moře a následně se vydali do Mexika.²⁰¹ Štolba po návratu vydal díla *Ze západní Indie a Mexika* (1922),²⁰² *V Mexiku* (1874)²⁰³ a v časopise *Květy* byl otisknut jeho článek *Obrázek ze života mexických indiánů* (1879)²⁰⁴ a *Alfonso Perez. Obrázek z ostrova Cuby od J. Štolby* (1880).²⁰⁵ Taktéž Josef Kořenský navštívil v 19. století Mexiko a některé ze zemí Střední Ameriky. Později vydal spis *Amerika* (1925),²⁰⁶ který obohatil mnoha zajímavými odbornými informacemi čerpanými z jiných knih. Toto dílo bylo určené především mládeži.²⁰⁷

Autorem známých cestopisů byl Enrique Stanko Vráz, který procestoval velikou část světa. Roku 1893 navštívil Panamu²⁰⁸ a roku 1897 se svou manželkou Mexiko,²⁰⁹ o němž se zmiňuje v článku *Paběrky z Mexika* (1899)²¹⁰ otisknutém v časopise *Květy* roku 1899.²¹¹ V časopise *Květy* byly v 19. století vydávány články rovněž od jiných autorů týkající se Mexika či Střední Ameriky. V roce 1888 zde vyšel článek od Emanuela Kováře *Zříceniny*

---

¹⁹⁸ Vlastimil KYBAL, *Po československých stopách v Latinské Americe*, Olomouc 2003, s. 30.

¹⁹⁹ Oldřich KAŠPAR, *Dějiny karibské oblasti*, Praha 2002, s. 186.

²⁰⁰ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 367–368.

²⁰¹ TAMTÉŽ, s. 426.

²⁰² Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922.

²⁰³ TÝŽ, *V Mexiku*, Praha 1874.

²⁰⁴ TÝŽ, *Obrázek ze života mexických indiánů*, in: *Květy*, 1., Praha 1879, s. 1–19, 127–140, 255–270.

²⁰⁵ TÝŽ, *Alfonso Perez. Obrázek z ostrova Cuby*, in: *Květy*, 2., Praha 1880, s. 57–70, 215–229, 329–337, 453–465, 607–611, 710–735.

²⁰⁶ Josef KOŘENSKÝ, *Amerika*, Praha 1925.

²⁰⁷ Josef KUNSKÝ, *Čeští cestovatelé II.*, Praha 1961, s. 126–128.

²⁰⁸ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha, 1998, s. 461.

²⁰⁹ TAMTÉŽ, s. 460.

²¹⁰ Enrique Stanko VRÁZ, *Paběrky z Mexika*, in: *Květy*, 11., Praha 1899, s. 47–55, 186–194, 352–361, 755–762.

²¹¹ TAMTÉŽ.

Yucatánské (1888),²¹² v němž se autor zmiňuje o indiánských zvycích a stavbách na území Mexika, Guatemaly a Hondurasu.²¹³ Vycházela zde také odborná díla, která neměla charakter cestopisu, ale obsahovala zmínky o těchto zemích a jejich obyvatelích. Jedná se například o etnologickou studii O. F. Vaňka *Démonismus* (1895),²¹⁴ ve které popisuje náboženské zvyky indiánských kmenů ve Střední Americe a v Mexiku;²¹⁵ dílo *Ctění zvířat* (1897),²¹⁶ ve kterém se zmiňuje o uctívání zvířat v této lokalitě,²¹⁷ a článek *Anthropophagie a lidské oběti* (1893)²¹⁸ popisující rituály indiánských kmenů.²¹⁹ Odborný článek, nikoliv cestopis, byl v Květech vydán také roku 1880. Jednalo se dílo Františka Hajniše *Lesseps a průplav panamský* (1880),²²⁰ ve kterém se zabýval historií výstavby průplavu a jeho technickými údaji.²²¹

Ve 20. století cestovatelů obecně přibývalo, tedy i hispánskou Střední Ameriku a Mexiko navštěvovalo stále více cestovatelů. Do oblasti Mexika a na ostrov Jamajku se dostal roku 1906 cestovatel a geograf Jiří Daneš. Zabýval se zde především zkoumáním skladby zemského povrchu.²²² Procestoval celou Kubu a poté se vydal do Mexika.²²³ Na cestách ho doprovázel botanik Karel Domin, jenž se zajímal především o Karibské ostrovy, o kterých se zmiňuje v následně vydaném cestopise. Dalším botanikem cestujícím do Střední Ameriky byl Bohumil Šimek, jenž navštívil Nikaraguu. Dále lze uvést antropologa Aleše Hrdličku, který vydal mnoho studií nejen o Mexiku a zemích Střední Ameriky, ale i o zbylé části Latinské Ameriky.²²⁴ Následující výpravy ostatních cestovatelů překazila první světová válka. Ani po ní se však situace o mnoho nezlepšila.

V meziválečném období byl vznik cestopisů a vůbec cest samotných do oblastí Střední Ameriky a Mexika omezen. Snad jen cestovatel, botanik a etnograf Alberto Vojtěch Frič sem ve dvacátých letech 19. století zamířil. Je však známý především cestami po Jižní

---

²¹² Emanuel KOVÁŘ, *Zříceniny yucatánské*, in: *Květy*, 10., Praha 1888, s. 31–40, 164–170, 319–326, 406–412.

²¹³ TAMTÉŽ.

²¹⁴ O. F. VANĚK, *Démonismus*, in: *Květy*, 17., Praha 1895, s. 21–30, 159–171, 280–291, 401–415, 522–535.

²¹⁵ TAMTÉŽ.

²¹⁶ TÝŽ, *Ctění zvířat*, in: *Květy*, 19., Praha 1897, s. 569–579, 740–748.

²¹⁷ TAMTÉŽ.

²¹⁸ TÝŽ, *Anthropophagie a lidské oběti*, in: *Květy*, 15., Praha 1893, s. 222–233, 345–352, 495–504.

²¹⁹ TAMTÉŽ.

²²⁰ František HAJNIŠ, *Lesseps a průplav panamský*, in: *Květy*, 15., Praha 1880, 322–342.

²²¹ TAMTÉŽ.

²²² Vlastimil KYBAL, *Po československých stopách v Latinské Americe*, Olomouc 2003, s. 30–31.

²²³ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 100.

²²⁴ Vlastimil KYBAL, *Po československých stopách v Latinské Americe*, Olomouc 2003, s. 30–31.

Americe, kam se vydal hned několikrát po sobě. O svém putování píše v knize *Mezi indiány* (1918).²²⁵ Svou pozornost věnoval studiu kaktusů a indiánských kmenů.²²⁶ Ze Spojených států se roku 1923 dostal přes Mexiko až do Střední Ameriky, kde se opět soustředil na sběr kaktusů a výzkum jejich halucinogenních účinků.²²⁷

Jinak v této době do Mexika a Střední Ameriky téměř nikdo necestoval. Vše, tedy i literatura, bylo podrobena politickému režimu v Čechách. Tudíž ani cestopisná díla nebyla vydávána a ta, co přeci jen vznikala, měla politický charakter.²²⁸ Tato pauza v publikační činnosti trvala i v době druhé světové války.

2.2.2. Cesty od roku 1946 do roku 1989

Rovněž poválečné období bylo ovlivněno především politickou situací v zemi. Díla cestovatelů obsahovala neúplné informace. Mnohdy se v knihách objevovaly i ne zcela pravdivé zprávy, a to proto, aby díla nebyla režimem zakázána.²²⁹ Po roce 1948 se podmínky pro publikování ještě zhoršily.²³⁰ I tehdy popisovaly vydávané cestopisy především putování po socialistických zemích či zemích třetího světa.²³¹ Mnoho cestopisů z této doby vypráví o Kubě. Stejně tomu bylo až do doby pádu komunistického režimu. Většina těchto cestopisů, především publikovaných v šedesátých letech 20. století, neměla cestopisný charakter, ale spíše politický. Autoři cestující na tento ostrov přinášeli občanům zprávy zvláště o průběhu socialistických reforem a o způsobu života v zemi ovládané Fidelem Castrem. Mnozí čeští představitelé byli do země zváni, aby se například účastnili sjezdů socialistické mládeže.

Ve čtyřicátých letech 20. století byly publikovány cestopisy z oblastí Střední Ameriky a Mexika např. od novináře Vladislava Forejta-Alana. Jeho dílo *Amerikou s prázdnou kapsou* (1946) líčí zážitky z několika cest po Jižní Americe, Panamě, Kubě a Mexiku.²³² Po návratu z jeho poslední cesty, roku 1947, odmítl vstoupit do KSČ. Ztratil možnost stát se

---

²²⁵ Alberto Vojtěch FRIČ, *Mezi indiány*, Královské Vinohrady 1918.

²²⁶ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 150.

²²⁷ TAMTÉŽ, s. 152.

²²⁸ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

²²⁹ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

²³⁰ Vladimír PROKOP, *Přehled české literatury 20. Století*, Sokolov 1998, s. 36.

²³¹ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

²³² Vladislav FOREJT-ALAN, *Amerikou s prázdnou kapsou*, Praha 1946.

velvyslancem v Jižní Americe a nakonec mu bylo dokonce provždy zakázáno publikovat.²³³ O rok později vyšla kniha *Evropan se vrací* (1947)²³⁴ od cestovatele Františka Alexandra Elstnera, jenž projel velkou část světa ve svém vlastním autě.²³⁵ V roce 1936 dojel ze Spojených států až do Mexika, o něm píše v již zmíněném cestopise.²³⁶ Také on se v padesátých letech 20. století musel kvůli režimu rozloučit s dalekými cestami.²³⁷ O Mexiku psal v roce 1949 rovněž Egon Ervín Kisch v díle *Objevy v Mexiku* (1949).²³⁸ Ten odešel do exilu do Mexika během druhé světové války a pracoval tam jako novinář.²³⁹

Jak už bylo naznačeno, padesátá léta 20. století cestování nepřála. Přesto však v této době vznikly některé významné cestopisy. V roce 1952 byla zveřejněna kniha *Mexiko je v Americe* (1952)²⁴⁰ od Norberta Frýda, jenž v Mexiku několik let působil jako konzul. V roce 1955 vyšla jeho další kniha *Usměvavá Guatemala* (1955), ve které popisuje nejen své osobní zážitky z cest, ale také seznamuje čtenáře s důležitými informacemi z historie země a ze života indiánských kmenů a jejich kulturními zvyky.²⁴¹ Poněkud netypickým cestopisem z roku 1958 je dílo Ladislava Janečka a Vladimíra Mikoláška *Amerikou s jabloneckým sklem* (1958).²⁴² Střední Ameriku i ostatní kouty světa procestovali mezi roky 1954 – 1956 jako zástupci severočeské sklářské firmy Jablonex.²⁴³ U čtenářů mělo toto dílo úspěch, hlavně proto, že v této době byly možnosti podívat se osobně do těchto končin velice omezené.²⁴⁴ Nejúspěšnějšími cestopisy z padesátých let 20. století byla díla nerozlučné cestovatelské dvojice tvořené Jiřím Hanzelkou a Miroslavem Zikmundem. Obsah jejich cestopisných knih neměl, na rozdíl od mnohých z této doby, politický charakter. Hanzelka se Zikmundem čtenářům nabízeli nezkreslené zážitky z cest, obohacené fotografiemi a obrázky.²⁴⁵ Na cestu kolem světa se vydali se svou Tatrov v dubnu roku 1947. Nejdříve projeli Afriku a poté se lodí roku 1948 vypravili do Jižní

---

²³³ Vladimír USTOHAL, *Krajánek z pamp*, in: *Cestopisy*, 4., Praha 2008.

²³⁴ František Alexandr ELSTNER, *Evropan se vrací*, Praha 1947.

²³⁵ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 133.

²³⁶ TAMTÉŽ, s. 134.

²³⁷ TAMTÉŽ, s. 136.

²³⁸ Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949.

²³⁹ Josef OPATRŇÝ, *Mexiko*, Praha 2003, s. 194.

²⁴⁰ Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952.

²⁴¹ TÝŽ, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955.

²⁴² Ladislav JANEČEK – Vladimír MIKOLÁŠEK, *Amerikou s jabloneckým sklem*, Liberec 1958.

²⁴³ TAMTÉŽ.

²⁴⁴ Jiří RAMBOUSEK, *Za Vladimírem Mikoláškem*, in: *Listy starohradské kroniky*, 20., Staré Hrady 1997.

²⁴⁵ Dagmar MOCNÁ – Josef PETERKA a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.

Ameriky, odkud se vydali na sever. V roce 1950 dojeli do Panamy, směřovali stále na sever, navštívili Kostariku, Nikaraguu, Honduras, Salvador a nakonec i Guatemalu. Do Mexika se stačil podívat jen Miroslav Zikmund, protože Jiří Hanzelka se musel vrátit zpět domů kvůli úrazu.²⁴⁶ Tyto cesty zachycuje cestopis vydaný roku 1959 *Mezi dvěma oceány* (1959).²⁴⁷

Politické poměry šedesátých let 20. století u nás vedly cestovatele především na socialistickou Kubu, kde v šedesátých letech 20. století vrcholila kubánská revoluce vedená Fidelem Castrem. Ten na ostrově zaváděl mnohé reformy, hospodářské i sociální. Snažil se zrealizovat různé programy na boj proti ngramotnosti na venkově. Po nástupu Fidela Castra k moci se zhoršily vztahy mezi Kubou a Spojenými státy, především jelikož stát zabavil majetek velkým zahraničním společnostem. Následně se Castrova vláda začala orientovat spíše na Sovětský svaz a stala se jeho satelitem stejně jako Československo. To bylo hlavním důvodem, proč v této době čeští cestovatelé navštěvovali především tento karibský ostrov. Jejich návštěvy měly mnohdy politický cíl. Seznamovali se s tím, jaké změny v zemi přinesly reformy socialistického režimu.

Mezi autory cestujících v této době na Kubu patřil Vladimír Landovský, jehož dílo *Kuba* (1960) bylo zveřejněno v roce 1960.²⁴⁸ Popisuje zde nejen přírodu a obyvatele, jak tomu bývá ve většině cestopisů, ale zaměřuje se také na kubánskou revoluci. Ta dle názoru obyvatel, i jeho samotného, přinesla zemi mnohé změny k lepšímu. Zaměřuje se také na pozemkovou reformu.²⁴⁹ Rovněž se zmiňuje o obecné nesnášenlivosti, která na ostrově zavládla vůči Spojeným státům.²⁵⁰ Dalším návštěvníkem tohoto ostrova byl novinář Jiří Hochman, který psal o Kubě reportáže. Mnohé z nich byly vydány roku 1961 v díle *Patria o muerte* (1961) a měly též politický námět.²⁵¹ Taktéž tomu bylo i u knihy Josefa Volaříka *Taková je Kuba* (1961)²⁵² publikované ve stejném roce. I zde autor popisuje podmínky života na Kubě za Castrova režimu. Seznamuje čtenáře s reformami, jež byly na ostrově

---

²⁴⁶ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 170–178.

²⁴⁷ Jiří HANZELKA, Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959.

²⁴⁸ Vladimír LANDOVSKÝ, *Kuba*, Bratislava 1960.

²⁴⁹ TAMTÉŽ, s. 64–66.

²⁵⁰ TAMTÉŽ, s. 10.

²⁵¹ Jiří HOCHMAN, *Patria ó muerte*, Praha 1926.

²⁵² Josef VOLAŘÍK, *Taková je Kuba*, Praha 1961.

provedeny. Dokonce popisuje osobní setkání s Fidelem Castrem a jeho bratrem Raúlem,²⁵³ se kterými mu bylo umožněno udělat rozhovor.²⁵⁴ S Castrem se na Kubě setkal také novinář Josef Holler. V roce 1961 mu byla otisknuta kniha *S Fidelem Castrem napříč Kubou* (1961).²⁵⁵ V té, jak již sám název napovídá, popisuje zážitky z putování po Kubě za Castrova doprovodu.²⁵⁶ Jeho dílo opět přináší především informace týkající se revoluce a reform. Politicky orientováno je také dílo *Neexotická Kuba* (1961)²⁵⁷ novináře a básníka Stanislava Neumanna z roku 1961. On sám, člen Československého svazu mládeže,²⁵⁸ byl na Kubu pozván na sjezd svazu socialistické mládeže Kuby.²⁵⁹ Přes všechny údaje o revoluci a reformách, Neumannova kniha obsahuje také popisy obyvatel a kubánského prostředí.²⁶⁰ Revoluční Kubu, ale i ostatní zážitky spojené s pobytem na ostrově, popisoval ve svém díle *Ostrov mladé svobody* (1961) i básník a překladatel ze španělštiny Lumír Čivrný. Jeho hlavním zájmem byla kubánská poezie. Proto je možné v tomto cestopise najít různé verše.²⁶¹ Ostrov se svým čtenářům snažil přiblížit také Ivan Kubíček, který v knize *Loviti žraloky dovoleno* (1964) popisuje prostřednictvím sedmnácti reportáží svůj pobyt v zemi.²⁶²

Nicméně v šedesátých letech 20. století se psalo i o jiných zemích. Adolf Hoffmeister cestoval v roce 1962 po Jižní a Střední Americe, kam byl vyslán v pozici delegáta. Ve svém cestopisu *Mrakodrapy v pralese* (1964) popisoval cesty po Panamě, Mexiku, Kostarice, Nikaragui, Salvadoru, Guatemale, Mexiku. Mimo jiné se také zmínil o malířích Mexika.²⁶³ On sám byl znám nejen jako spisovatel, ale také malíř. O Mexiku rovněž psali, již předtím jmenovaní, František Alexandr Elstner a Vladimír Landovský. V díle *Věci z jednoho pokoje* (1966)²⁶⁴ František Alexandr Elstner psal o své návštěvě Mexika pouze krátce. Vladimír Landovský mu však věnoval celou svou knihu *Mexiko* (1968).²⁶⁵

---

²⁵³ TAMTÉŽ, s. 67.

²⁵⁴ TAMTÉŽ, s. 87.

²⁵⁵ Josef HOLLER, *S Fidelem Castrem napříč Kubou*, Praha 1961.

²⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 17.

²⁵⁷ Stanislav NEUMANN, *Neexotická Kuba*, Praha 1961.

²⁵⁸ URL: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1083>>[citováno 11. března 2009].

²⁵⁹ Stanislav NEUMANN, *Neexotická Kuba*, Praha 1961, s. 9.

²⁶⁰ TAMTÉŽ.

²⁶¹ Lumír ČIVRNÝ, *Ostrov mladé svobody*, Praha 1961.

²⁶² Ivan KUBÍČEK, *Loviti žraloky dovoleno*, Praha 1964.

²⁶³ Adolf HOFFMEISTER, *Mrakodrapy v pralese*, Praha 1963.

²⁶⁴ František Alexandr ELSTNER, *Věci z jednoho pokoje*, Ostrava 1966.

²⁶⁵ Vladimír LANDOVSKÝ, *Mexiko*, Praha 1968.

Poněkud jiný ráz měla díla Miloslava Stingla publikovaná v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století. Tento spisovatel, etnograf a odborník na indiánské kultury se vydal roku 1965 do Mexika, kde zkoumal staré civilizace, památky a indiánské kmeny.²⁶⁶ Předtím, než poprvé navštívil tento kontinent, vydal o této oblasti odborné práce jako např. *Za poklady mayských měst* (1969)²⁶⁷ a *Tajemství indiánských pyramid* (1974).²⁶⁸ Psal také o svých výzkumných cestách za obyvateli Kuby *Indiáni, černoši a vousáči* (1970).²⁶⁹

Ani v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století se podmínky pro vydávání knih u nás nezlepšily. Období normalizace bylo v literatuře dobou úpadku. Někteří autoři byli nuceni odejít do emigrace. Díla, která v Československu vycházela, nesměla být v rozporu s politickým režimem. Proto některé cestopisné knihy byly zakázány a mohly být publikovány až po pádu komunismu.²⁷⁰ V tomto období, avšak na rozdíl od šedesátých let 20. století, již tak zásadně nepřevažovaly politické cestopisy o Kubě. Cestovalo se i do jiných míst Střední Ameriky. Hodně bylo navštěvováno především Mexiko. V sedmdesátých letech 20. století dokonce vyšel i první cestopis z této oblasti psaný ženskýma očima.²⁷¹ Jednalo se o čtveřici cestovatelek Jarmilu Očáskovou, Věru Komárkovou, Květu Tarantovou a Zdenu Opatrnou. K údivu všech se vydaly na dlouhou cestu do Mexika pěšky. Před nimi se nikdo na tak dlouhou cestu pěšky nevydal. Tím si našly mnoho obdivovatelů, jež napjatě poslouchali novinářské zprávy informující o průběhu jejich cesty. Cestopis, vydaný po jejich návratu do Čech, je znám pod názvem *Šlápoty do Mexika* (1971),²⁷² a má formu deníku. U svých čtenářů jistě shledal veliké úspěchy, jelikož cestopisy publikované v předešlých letech byly převážně politické, kdežto tato kniha opravdu popisovala zážitky z cest. Další upoutávkou pro čtenáře mohlo být i to, že všechny tyto ženy byly horolezkyně. Putovaly tedy po odlišných částech země, než tomu bylo u jejich předchůdců cestovatelů, novinářů a politiků.²⁷³ Do témat, o kterých často

---

²⁶⁶ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 390.

²⁶⁷ Miloslav STINGL, *Za poklady mayských měst*, Praha 1969.

²⁶⁸ TÝŽ, *Tajemství indiánských pyramid*, Praha 1974.

²⁶⁹ TÝŽ, *Indiáni, černoši a vousáči*, Praha 1970.

²⁷⁰ Ladislav SOLDÁN – Bohuslav HOFFMAN, *Přehledné dějiny literatury III.*, Praha 1997.

²⁷¹ Cestopisy psané ženami se objevily na počátku 20. století, avšak neobsahovaly zprávy o Mexiku a Střední Americe. Barbora Markéta ELIÁŠOVÁ, *V Japonsku v dobách dobrých i zlých*, Praha 1925; TÁŽ, *Z vlasti Samurajů*, Praha 1922; TÁŽ, *Rok na jižní polokouli*, Praha 1928; Marie MAJEROVÁ, *Dojmy z Ameriky*, Praha 1920.

²⁷² Věra KOMÁRKOVÁ – Jarmila OČÁSKOVÁ – Zdena OPATRná – Květa TARANTOVÁ, *Šlápoty do Mexika*, Praha 1971.

²⁷³ TAMTÉŽ.

cestopisci ve svých knihách psali, opět proniklo horolezectví.²⁷⁴ Pro tentokrát to však byly ženy horolezkyňe, které se snažily své zážitky z cest přiblížit svým čtenářům. Různé druhy sportovních disciplín se později, v novějších cestopisech devadesátých let 20. století a v 21. století, staly důležitou součástí tohoto žánru.

V roce 1975 byl vydán cestopis *Perla Antil* (1975), jenž popisuje cestu geologa Josefa Ševčíka, který navštívil Kubu v doprovodu novináře Josefa Velka. Dílo je plné popisů přírody, obyvatel, ale také obsahuje poznámky o historii ostrova.²⁷⁵ Několikaletý pobyt na tomto ostrově zachytila kniha *Kuba začíná v Santiagu* (1979) od profesora a geologa Vladimíra Boušky, jenž učil na univerzitě v Santiagu. Ve své knize se často zabíral samotným kubánským lidem, jejich mentalitou a zvyky, do kterých měl možnost za roky pobytu proniknout. Tato kniha je obohacena i o zážitky z univerzitního prostředí.²⁷⁶ Ty se v ostatních cestopisech neobjevují.

Na cesty za reportážemi po čtyřech kontinentech se roku 1978 vypravil novinář Jiří Janoušek,²⁷⁷ který ve svém cestopise *Na vlastní kůži* (1982)²⁷⁸ sestávajícím se z devíti kapitol, věnuje jednu z nich Kostarice a jednu také Mexiku. V Mexiku, které procestoval jako účastník osmičlenné výpravy Orchidea, byly hlavním předmětem jeho zájmu orchideje a ostatní květiny.²⁷⁹ Celou svou knihu *Indiánským Mexikem* (1983)²⁸⁰ věnoval této zemi rovněž v roce 1983 etnograf Václav Šolc. Mnoho let pracoval v Náprstkově muzeu v Praze a dlouhá léta se zabýval indiánskými kmeny, jejich kulturou a dějinami.²⁸¹ Šolcovo dílo popisuje především život indiánů. Čtenáře taktéž seznamuje s historickými fakty. Na svých cestách navštívil mnoho kmenů žijících často v odlehlých částech země, kam není snadné se dostat.²⁸²

Nakonec i v osmdesátých letech 20. století se objevovala díla s politickým podtextem.²⁸³ Věnována byla politické situaci Nikaraguy, nikoliv Kubu, jak tomu bylo u většiny cestopisů

---

²⁷⁴ Poprvé se téma horolezectví objevilo v cestopise *Hory*. Mária Oľga HORVÁTHOVÁ, *Hory: J. Čermák, V. Dvorský, V. Jandl, V. Tille*, Praha 1907.

²⁷⁵ Josef ŠEVČÍK – Josef VELEK, *Perla Antil*, Praha 1975.

²⁷⁶ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979.

²⁷⁷ URL: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=395>> [citováno 11. března 2009].

²⁷⁸ Jiří JANOUŠEK, *Na vlastní kůži*, Praha 1982.

²⁷⁹ TAMTÉŽ.

²⁸⁰ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983.

²⁸¹ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 416.

²⁸² Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983.

²⁸³ Jan KAŠPAR, *Nikaragujský deník*, Praha, 1983; TÝŽ, *Nikaragua má láska*, Praha 1986.

šedesátých let 20. století. Jejich autorem byl novinář Jan Kašpar, jenž zemi navštívil dvakrát. Poprvé v březnu roku 1980, kdy se zde zdržel až do června. Na svou druhou cestu se vydal v říjnu následujícího roku,²⁸⁴ kdy se Nikaragua vzpamatovávala z občanské války. V čele vlády stál levicový politik Tomás Borges Martínez, který inspirován Kubou, se snažil o zavedení reformy.²⁸⁵ To bylo hlavním důvodem, proč československá komunistická vláda do země poslala své novináře. Kašpar v díle *Nikaragujský deník* (1983)²⁸⁶ přináší zprávy z obou cest, kde se jako publicista účastnil mnoha, často nebezpečných, akcí. Při druhé návštěvě se dokonce dostal i do armády, aby mohl poté vše dopodrobna popsat v reportážích.²⁸⁷ Na svou první cestu byl pozván jako člen brigády Mezinárodního svazu studentstva, za účelem pomáhat v procesu alfabetizace především vesnického obyvatelstva.²⁸⁸ Kašparovo další dílo *Nikaragua má lásku* (1986)²⁸⁹ představovalo soubor reportáží od něj i mnoha dalších autorů. Téměř všechny měly opět politický podtext a mnohé z nich tehdy vycházely v časopise Mladý svět. Nacházely se zde reportáže od Zbyňka Fialy, Ivana Jablonského, Karla Čecha a dalších. Jednu reportáž napsal i doktor Vladimír Dvořák, který odjel do Nikaraguy s pojízdnou zubní ordinací pořízenou díky dobročinné sbírce v Čechách.²⁹⁰

Čtenářsky úspěšnější se staly cestopisy psané účastníky expedice Tatra kolem světa. Na cestu pěti světadíly se vydali v březnu 1987 novinář Petr Bárta, kameraman Jiří Stöhr, překladatel Stanislav Synek, pilot František Jeniš a řidiči Tatry Dalibor Petr a Karel Valchař. Ještě téhož roku dorazili až do Mexika.²⁹¹ Poté se snažili dostat do Guatemaly, kde byli zatčeni, neboť je tamní úřady považovaly za vyzvědače.²⁹² Po několika dnech byli propuštěni a pokračovali do Hondurasu, Nikaraguy a Kostariky, odkud přeletěli do Brazílie. Poté putovali ještě po dalších kontinentech. Zpět se vrátili až po třech letech, v roce 1990.²⁹³ Jeden ze členů výpravy Stanislav Synek vydal o této cestě roku 1989 knihu pod

---

²⁸⁴ TÝŽ, *Nikaragujský deník*, Praha 1983.

²⁸⁵ Josef OPATRŇ, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998.

²⁸⁶ Jan KAŠPAR, *Nikaragujský deník*, Praha 1983.

²⁸⁷ TAMTÉŽ, s. 11.

²⁸⁸ TAMTÉŽ, s. 39.

²⁸⁹ TÝŽ, *Nikaragua má lásku*, Praha 1986.

²⁹⁰ TAMTÉŽ.

²⁹¹ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 432–433.

²⁹² Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989, s. 169–178.

²⁹³ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 433–434.

názvem *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika* (1989).²⁹⁴ Díla dalších dvou cestovatelů byla vydána až po pádu komunistického režimu v devadesátých letech 20. století. Cestopis Petra Bártý z roku 1993 nese stejný název, *Tatra kolem světa* (1993).²⁹⁵ Posledním cestopisem z této výpravy je *S rogalem kolem světa* (1994)²⁹⁶ od Františka Jeniše, který s sebou vzal ultralehké motorové letadlo. Všechny tyto cestopisy byly psány podobným způsobem a autoři v nich líčili především jejich společné zážitky.

2.2.3. Cesty od roku 1990 až do současnosti

K velkým změnám došlo po listopadu 1989. Literární činnost od té doby již nebyla pod kontrolou komunistického režimu a došlo k velkému rozmachu v publikaci knih.²⁹⁷ Veliký nárůst zaznamenala i cestopisná literatura, jelikož byly odstraněny překážky, jež předtím bránily ve svobodném cestování. V devadesátých letech 20. století byl nárůst cest do zahraničí a vydávaných cestopisů vsutku veliký. Cestovalo se do různých koutů světa, především do zemí, kam se dříve kvůli politickému režimu nesmělo. Tento rozmach pokračuje i v současnosti, na počátku 21. století, kdy je cestování velice oblíbené a stává se součástí života mnoha lidí. Pomalu se mění i destinace, protože hodně lidí v posledních letech začalo upřednostňovat exotické země, což předtím nebylo tak obvyklé. Postkomunistická doba přinesla do cestopisů mnoho změn. Především se jedná o nový způsob cestování po odlehlých krajinách. Spousta cestovatelů se v devadesátých letech 20. století a na počátku tohoto století rozhodla procestovat neznámé zahraniční země na kole či jiných dopravních prostředcích. Mezi ně patří například první Čech, který objel svět na kole, Vít'a Dostál.²⁹⁸ Po návratu publikoval cestopis *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět 2* (1997), v němž se mimo jiné také zmínil o cestách Panamou, Kostarikou, Nikaragou, Hondurasem, Salvadorem, Guatemalou a Mexikem.²⁹⁹ V roce 2007 navštívil americký kontinent znovu. Přejel na kole Severní a Jižní Ameriku. Tuto cestu popsal v knize vydané v roce 2008 *Panamericana má láska* (2008), kdy opět navštívil všechny pevninské státy Střední Ameriky a Mexiko. Knihu doplnil mnoha krásnými fotografiemi,

---

²⁹⁴ Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989.

²⁹⁵ Petr BÁRTA, *Tatra kolem světa*, Praha 1993.

²⁹⁶ František JENIŠ, *S rogalem kolem světa*, Beroun 1994.

²⁹⁷ Ladislav SOLDÁN – Bohuslav HOFFMAN, *Přehledné dějiny literatury III.*, Praha 1997.

²⁹⁸ Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 121.

²⁹⁹ Vít'a DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997.

obrázky a mapkami.³⁰⁰ Dalším cyklistou projíždějícím různé části světa byl Petr Kafka. Také on ve svém cestopise *Ze sedla kola* (2003) přinášel čtenářům zprávy o svých cestách, na kterých zavítal i do Mexika.³⁰¹ Tuto zemi taktéž navštívila dvojice cyklistů Lucie Kovaříková a Michal Jon. V roce 2005 publikovali knihu *Od vlků a slonů... hurá domů...* (2005),³⁰² doplněnou rovněž mnoha fotografiemi. O Mexiku se v cestopise *Pestrý život cyklotrempa* (2004) zmínil také cyklista Jan Vlasák. Forma jeho díla je však poněkud odlišná, především po stránce jazykové. Kniha obsahuje mnoho nespisovných výrazů.³⁰³ Ne však tolik, jako je tomu v případě knih *Autostopem kolem světa* od Jiřího Svobody psaných fonetickým přepisem. Tento autor žil v exilu, kde svá díla také vydával. U nás se začala publikovat až po roce 1989. Svoboda je považován za průkopníka cestování autostopem u nás. Část třetího dílu *Autostopem kolem světa: Amerika* (1997) pětisvazkové edice věnuje mimo jiné také zážitkům z cest po Latinské Americe.³⁰⁴ Čtení jeho děl je pro jejich jazykovou stránku náročné.

Právě v jazykové stránce spočívá jeden z hlavních rozdílů mezi cestopisy dřívějších dob a těmi dnešními. Velká část cestovatelů, kteří v dřívějších dobách vydávali svá cestopisná díla, byli také spisovatelé. Tudíž styl, kterým byly tyto knihy psané, měl vysokou úroveň a díla tak měla značnou literární hodnotu. V dnešní době jsou autoři cestopisů především cestovatelé a jejich literární nadání není na tak vysoké úrovni. Tomu odpovídá i obsah mnoha děl. Přesto jsou však oblíbená, protože čtenářům jde hlavně o to dozvědět se něco nového o různých koutech světa nebo najít cenné informace užitečné pro jejich vlastní cestování.

Poněkud netradičním cestopisem je kniha popisující cesty lékařky a námořní kapitánky Karin Pavloskové, která se vydala na cestu kolem světa na plachetnici. Již předtím procestovala velkou část světa. Roku 2003 se rozhodla cestovat spolu se zkušenou posádkou na plachetnici. Pavlosková je první česká lékařka a kapitánka obeplouvající svět. V jednom z cestopisů, *Drama mezi oceány* (2007), líčila plavbu přes Atlantik a Tichý

---

³⁰⁰ TÝŽ, *Panamericana, má láska*, Opava 2008.

³⁰¹ Petr KAFKA, *Ze sedla kola*, Hradec Králové 2003.

³⁰² Lucie KOVAŘÍKOVÁ – Michal JON, *Od vlků a slonů... hurá domů...*, Plzeň 2005.

³⁰³ Jan VLASÁK, *Pestrý život cyklotrempa*, Plzeň 2004.

³⁰⁴ Jiří SVOBODA, *Autostopem kolem světa: Amerika*, Praha 1997.

oceán. Detailně zde popsal také cestu Panamským průplavem. V knize převažovaly zážitky z lodi, avšak nechyběly ani popisy těch míst, kde posádka kotvila.³⁰⁵

Ovšem mezi novodobými cestopisy se nalézají i cestopisy odborného charakteru. Stejně jako v 19. století Benedikt Roezl, se za rostlinami vydal ve 20. století botanik Zdeněk Ježek. Procestoval mnohé země Střední a Jižní Ameriky a také Jihovýchodní Asie. Ze svých cest publikoval mnoho populárně-naučných článků a knih.³⁰⁶ V roce 1996 vydal svou první knihu popisující cestu po Střední Americe, *Na lovu mexických orchidejí* (1996).³⁰⁷ Tento cestopis vypráví o jeho cestě do Mexika, jíž podnikl v roce 1993. Velká část knihy má charakter cestopisu, i přesto že je mnoho stran věnováno sběru rostlin, způsobu jejich uchování a převozu. Kdežto závěr knihy je pouze odborný. Objevuje se zde mnoho fotografií rostlin a jejich odborné charakteristiky.³⁰⁸ Další kniha *Lovec rostlin na cestách* (2004) představuje Ježkovu cestu nejen po Mexiku, ale i po Kostarice. Navštívil zde mnoho odlehlých oblastí s nedotčenou přírodou, ve které se nachází velké množství vzácných rostlin, jež se zaujetím popisuje. Avšak na svých cestách procházel i turistickými oblastmi, kde se setkával s mnoha obyvateli, jejichž charakteristiky ve svých knihách také uvádí.³⁰⁹ Z tohoto důvodu mohou být jeho díla označena za cestopisy.

O trochu menší počet stránek představujících cestopisný charakter zahrnují díla *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby* (2002)³¹⁰ a *Minulost a přítomnost Mexika a Peru* (2001)³¹¹ univerzitního profesora Petra Chalupy. Autor se snaží poskytnout čtenáři odborné informace o dějinách, přírodě, zeměpisu a pozoruhodnostech těchto míst. Tím je dílo určené spíše pro ty, kteří se o těchto oblastech chtějí dozvědět podrobné údaje, není vhodné pro širokou veřejnost. Cestopisný ráz má pouze jedna část knihy, ve které autor opravdu líčí zážitky z cest do těchto zemí, ve kterých strávil několik dní dovolené.³¹² Další z profesorů, vydávajících se na cestu za poznáním do Mexika či zemí Střední Ameriky, je hispanista, etnolog a historik působící na FF UK v Praze Oldřich Kašpar,³¹³ jenž v roce 2000 vydal

---

³⁰⁵ Karin PAVLOSKOVÁ, *Drama mezi oceány*, Praha 2007.

³⁰⁶ Zdeněk JEŽEK, *Lovec rostlin na cestách*, Praha 2004.

³⁰⁷ TÝŽ, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno 1996.

³⁰⁸ TAMTÉŽ, Brno 1996.

³⁰⁹ TÝŽ, *Lovec rostlin na cestách*, Praha 2004.

³¹⁰ Petr CHALUPA, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby*, Brno 2002.

³¹¹ Petr CHALUPA – Olga VILÍMKOVÁ – Vít VILÍMEK, *Minulost a přítomnost Mexika a Peru*, Brno 2001.

³¹² Petr CHALUPA, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby*, Brno 2002.

³¹³ Oldřich KAŠPAR, *Toulky magickým světem Mexika*, Praha 2000.

knihu *Toulky magickým světem Mexika* (2000).³¹⁴ Na rozdíl od předešlého autora má celé Kašparovo dílo cestopisnou povahu. A to i přesto, že se vydal na cesty především za účelem zkoumání mexického folkloru a lidové poezie. Ty také představil ve své knize. Ojedinělost tohoto díla spočívá v tom, že autor na některých stránkách otiskl i recepty tradičních mexických jídel,³¹⁵ čímž se tento cestopis stal pro čtenáře jistě přitažlivějším.

Cestopisné knihy psané odborníky, znalci na dané oblasti, jsou většinou mnohem věrohodnější než díla ostatních cestovatelů. Tyto cestopisy představují pro čtenáře mnoho výhod, protože autoři je seznámí například i s historickým a politickým vývojem země či jejím kulturním pozadím. Tyto okolnosti totiž často ovlivňují chod života v zemi. Odborníci také mnohdy ovládají jazyk země, kterou se rozhodnou navštívit, a díky tomu svým čtenářům mohou přinášet spolehlivější informace.

Autoři většiny novodobých cestopisů jsou lidé, pro které je cestování koníčkem. Rádi navštěvují různé kouty země, aniž by cestovali za nějakým badatelským účelem, jak tomu bývá v případě výše zmíněných odborníků. Jejich díla představují zážitky z cest, které čtenáři mohou využít pro své cesty. Častokrát se totiž zmiňují o cenných informacích pro budoucí cestovatele. Popisují např. způsob dopravy v zemi, adresy výhodných ubytování, druhy jídel, cenové relace apod. Mezi takovýto druh cestopisů lze zahrnout dílo *Nebojte se Latinské Ameriky* (1999)³¹⁶ od Jana Nesnídala, v němž se mimo jiné zmiňoval o cestě po Mexiku a Guatemale. Do Hondurasu se bohužel již nedostal, protože cestoval v roce 1997, kdy bylo třeba pro vstup do země zvacího dopisu od člověka žijícího v zemi.³¹⁷ Nesnídal je také autorem mnoha článků vycházejících v cestopisných magazínech.³¹⁸ Ve svých dílech často zmínil knižní průvodce, ze kterých při svých cestách čerpal informace.³¹⁹ Podobně je tomu u cestovatelky Saši Ryvolové, jež se vydala na cestu po Střední Americe v doprovodu svého kamaráda Václava Lomiče. Ona sama však mnohdy tyto průvodce kritizovala, protože se několikrát na vlastní kůži přesvědčila, že údaje v nich jsou neplatné nebo zastaralé.³²⁰ Na svých cestách navštívila mimo jiné Mexiko, Guatemalu, Honduras, Nikaraguu a Kostariku. Z těchto cest poté publikovala dílo *S batohem Střední Amerikou*

---

³¹⁴ TAMTÉŽ.

³¹⁵ TAMTÉŽ.

³¹⁶ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999.

³¹⁷ TAMTÉŽ, s. 44.

³¹⁸ URL: <<http://www.palmovka.cz/nesnidal>> [citováno 13. března 2009].

³¹⁹ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999.

³²⁰ Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005.

(2005).³²¹ Problémem u výše zmíněných cestovatelů „neodborníků“ je to, že povětšinou neovládají jazyk navštívených zemí. Cestopisy tak mohou obsahovat doslova lživé informace. To se také děje např. v díle *Mexico tranquilo, čili pohodové a jiné* (2004)³²² od Luboše Koláčka. V této knize se poněkud často objevují španělské výrazy psané zcela chybně.³²³

Nadšeným cestovatelem a fotografem je zakladatel jedné cestovní kanceláře Jaroslav Lhota, jenž v díle *O horách, řekách, slonech a lidech* (1998) popisuje zážitky z putování po Mexiku společně se svými kamarády v roce 1990. Také on je autorem mnoha cestopisných reportáží. Navštěvované jsou i jeho výstavy fotografií z cest.³²⁴ O Mexiku psal také autor knihy *Mexiko: Májové a souvislosti* (1999)³²⁵ Alois Bradáč. On se však na svých cestách soustředil především na dávnou civilizaci Mayů, jež se stala hlavním tématem jeho knihy.³²⁶ Návštěva Mexika a Guatemaly inspirovala také známého spisovatele Zdeňka Šmída, který svou cestu popisuje v jednom ze svých humoristických cestopisů *Jak se mají Mayové aneb Proč bychom se neděsili* (2004). Při svém putování se zaměřuje na popisy památek, obyvatel, rostlin, zkrátka všeho, co na cestě potká.³²⁷ Pro zábavné zpracování je tento cestopis u čtenářů velice oblíben.

Do jisté míry neobvyklým byl cestopis Dominika Tally *Od Mexika po Aljašku: zápisky třináctiletého chlapce* (1998). Autorem byl totiž chlapec, jenž se roku 1995 ve svých třinácti letech vydal se svými rodiči, s kterými žil v USA, na cestu po Spojených státech a Mexiku.³²⁸ Tato kniha se od ostatních lišila především v tom, že zážitky jsou popsány dětskýma očima. Napsána byla velice poutavým způsobem.

Mezi novodobé cestopisy z Kuby lze zahrnout např. díla *Kuba neznámá a objevená (Co Kolumbus netušil?)* (2004)³²⁹ či *Kuba: ostrov, který se zdál* (2007).³³⁰ Autorem prvního ze zmiňovaných cestopisů jsou novinář a spisovatel Zdeněk Hrabica a jeho přítel Ladislav Stránský. Kniha je doplněna mnoha fotografiemi a objevují se v ní také historické

³²¹ TAMTÉŽ.

³²² Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč, 2004.

³²³ TAMTÉŽ, s. 17.

³²⁴ Jaroslav LHOTA, *O horách, řekách, slonech a lidech*, Praha 1998.

³²⁵ Alois BRADÁČ, *Mexiko: Májové a souvislosti*, Třebíč 1999.

³²⁶ TAMTÉŽ.

³²⁷ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004.

³²⁸ Dominik TALLA, *Od Mexika po Aljašku: Zápisky třináctiletého chlapce*, Brno 1998.

³²⁹ Zdeněk HRABICA – Ladislav STRÁNSKÝ, *Kuba neznámá a objevená: (Co Kolumbus netušil?)*, Třebíč 2004.

³³⁰ Pavel HROCH – Stanislav ŠKODA, *Kuba: ostrov, který se zdál*, Praha 2007.

souvislosti. Čtenářům tato kniha poskytuje obraz dnešní Kuby a také mnoho základních údajů o zemi.³³¹ Druhý cestopis o Kubě napsali novinář, průvodce a překladatel Stanislav Škoda a fotograf Pavel Hroch. Jejich cestopis je doplněn mnoha profesionálními fotografiemi. Výhodou obou cestovatelů je to, že hovoří španělsky. V knize jsou zmínky mimo jiné o historii Kuby. Autoři popisují život na Kubě za Fidela Castra. Čerpají z vyprávění obyvatelů ostrova. Cestovatelé se dokonce zmiňují i o kultu santerie. Jedná se o černou magii pocházející z Afriky. Sami měli tu možnost účastnit se na vlastní kůži jednoho z obřadů, který barvitě líčili svým čtenářům.³³²

Za nejnámější cestovatele a autory cestopisné literatury poslední doby lze považovat Leoše Šimánka. Jeho díla jsou velice oblíbená, obdobně jako jeho přednášky doprovázené promítáním fotografií a videoprojekcí. Je znám nejen u nás, ale po celé Evropě, dokonce i v Americe. V knize *Amerikou od severu k jihu* (2000)³³³ psal o dlouhé cestě trvající přes dva roky po americkém kontinentě, který, jak napovídá sám název, procestoval od severu až k nejjihnější části. Navštívil i Mexiko a Panamu. Přestože většina cestopisů publikovaných v posledních letech se snaží nalákat své čtenáře na množství otištěných fotografií, u Šimánka tomu tak nebylo. Nicméně u svých čtenářů byl natolik oblíben, že i přes nedostatek doprovodného materiálu měla kniha veliký úspěch. Jeho nová díla již obsahovala mnoho barevných fotografií.

---

³³¹ Zdeněk HRABICA – Ladislav STRÁNSKÝ, *Kuba neznámá a objevovaná: (Co Kolumbus netušil?)*, Třebíč 2004.

³³² Pavel HROCH – Stanislav ŠKODA, *Kuba: ostrov, který se zdál*, Praha 2007.

³³³ Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000.

3. MEXIKO A HISPÁNSKÁ STŘEDNÍ AMERIKA POHLEDEM ČESKÝCH CESTOVATELŮ (RÚZNORODÁ TÉMATA PŘEVAŽUJÍCÍ V CESTOPISECH)

3.1. OBYVATELSTVO

Mnoho cestovatelů si na svých toulkách všimá především obyvatel navštívené země. V cestopisech se proto velice často objevují popisy lidí, které upoutávají pozornost hlavně díky své fyzické odlišnosti od vzhledu Evropana. Autoři cestopisů se snaží čtenářům také přiblížit povahové rysy a charakter těchto obyvatel. To je mnohdy velice důležité pro pochopení chodu života v zemi.

Pohled cestovatelů na obyvatelstvo se v jednotlivých cestopisech pocházejících z odlišného období mnohdy liší. První cestovatelé se většinou ve svých dílech věnovali detailnímu popisu domorodců daleko více. Důvodem mohlo být i to, že v dřívějších dobách se do vzdálených míst necestovalo tak často jako nyní, protože možnosti dopravy byly omezenější. Proto se cestovatelé snažili přiblížit popis obyvatel cizích zemí co možná nejpřesněji.³³⁴ Dříve neexistovala televize, prostřednictvím které by se mohli diváci seznámit s domorodým obyvatelstvem na vlastní oči. Oproti tomu dnešní televizní reportáže diváky obeznámí se zvláštnostmi obyvatel jednotlivých zemí. V novodobějších cestopisech se proto objevují jejich mnohem jednodušší popisy. Důležitým rozdílem v popisu osob je způsob, kterým se autor snaží podat informace svým čtenářům. Většina dřívějších cestovatelů se snažila vyličít domorodce co možná nejobektivněji. Autoři té doby si byli vědomi, že jejich zpověď je to jediné, podle čeho si jejich krajané mohou udělat obrázek o dané zemi a jejích obyvatelích. Oproti tomu mnoho novodobých cestovatelů ve svých dílech k popisu lidí a jejich charakteristikám připojuje své zkušenosti, pocity a nálady. Tento subjektivní popis může mnohdy podat nepravdivé svědectví a čtenáři tak mohou nechtěně uvěřit nepravdivým informacím. Důležitá je i samotná osoba autora. Pokud má cestovatel například rasistické sklony, je dost možné, že jeho pohled na domorodce bude

---

³³⁴ Např. Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922.

zkreslený. Ne vždy se tuto zkušenost podaří čtenáři odhalit a jeho mínění o obyvatelstvu bude také mylné.

Nejpřesnější informace o obyvatelích většinou podávali cestovatelé-etnografové, jejichž cílem cest bylo právě domorodé obyvatelstvo, jemuž ve svých knihách věnovali nejvíce prostoru. Díky předešlým znalostem z antropologie a etnografie tak přinášeli svým čtenářům odbornější a přesnější informace o domorodých kmenech.

Mezi důležité faktory ovlivňující popis obyvatel patří i délka pobytu cestovatelů v dané zemi. Pokud se autoři při svém putování s domorodci seznámí blíže nebo s nimi po nějaký čas žijí, jejich názor na ně tak může být velice odlišný od mínění cestovatelů, kteří se s obyvateli setkávají pouze krátce. S tím také souvisí způsob cestování. Ti, co raději navštěvují turistické oblasti, se při svém putování mnohdy nesetkají s opravdovým domorodým obyvatelstvem, ale pouze s obyvateli ovlivněnými turistickým ruchem, jejichž způsob života se od toho původního velice liší. Lepší představu o jednotlivých kmenech, které stále ještě žijí tradičním způsobem, si udělají cestovatelé, kteří se rozhodnou putovat po odlehlých horských oblastech, kam se mnoho turistů většinou nedostane. V těchto vzdálených lokalitách se jim podaří udržet si své staré tradice mnohem snáze než obyvatelům žijícím na turistických či více frekventovaných místech. Charakteristika těchto nevšedních obyvatel je pro čtenáře mnohem cennější, protože autoři většiny cestopisů popisují spíše obyvatele turistických oblastí, se kterými neměli možnost trávit téměř žádný čas, a jejich informace jsou proto často povrchní.

Na cestách Mexikem a zeměmi Střední Ameriky si mnozí cestovatelé všímali nejen vzhledu a charakteru obyvatel, ale také jejich oděvů a způsobu života. Často se zajímali o potomky starých indiánských kmenů, jejichž vzhled byl naprosto odlišný od toho evropského.

Mnoho stránek věnoval ve svém díle guatemalskému obyvatelstvu Norbet Frýd. Popisoval kmen Lakadonců, potomků Mayů. Zmiňoval se o nich jako o velice zvědavých jedincích, kteří byli z jeho přítomnosti nadšení.³³⁵ Na cestovatele působili velice zanedbaně, protože neměli ve zvyku prát. Poněvadž se Frýd při svém putování po různých zemích seznámil s mnoha kmeny, ve své knize je mohl porovnávat. Podle jeho svědectví je oděv

---

³³⁵ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 33.

Guatemalců daleko barevnější, než oblečení indiánů v Mexiku.³³⁶ Frýd se také zmínil o chudobě tamních obyvatel. Častokrát se na svých cestách po venkově i velkých městech setkal s bosými indiány.³³⁷ Lakadonce navštívil o řadu let později také Václav Šolc. Ten ve svém díle, stejně jako předešlý cestovatel, popisoval především jejich život v chudobě a jejich skrovná obydlí.³³⁸ Přestože Václav Šolc navštívil toto etnikum téměř třicet let poté, co zde byl Norbert Frýd, popisy obou autorů byly velice podobné. Je zřejmé, že v této oblasti k mnoha změnám nedošlo.

Cestovatelé si na svých cestách po Guatemale nevšimli pouze tradičních indiánských kmenů, ale také etnik, jež vznikly míšením. V guatemalském přístavu Livingston zaujal cestovatelku Sašu Ryvolovou vzhled Garifů.³³⁹ Byli to potomci afrických otroků, karibských indiánů a pirátů. Měli černou pleť, kudrnaté vlasy spletené do copánků nebo dredů a na hlavách nosili barevné háčkované čepice. Garifové mluvili anglicky.³⁴⁰ O nich se zmiňoval také Zdeněk Šmíd, jenž tuto oblast navštívil pouze krátce předtím. Popisoval černošské ženy: „...kolem seděly maminky, všechny pěkně při těle, v květovaných šatech, uzul nad čelem...“;³⁴¹ nebo „...kulaťoučké mulatky s koši na hlavách se smály nejvíce na nás...“³⁴² I přes jejich nevšední vzhled, zaujali v Guatemale Zdeňka Šmída spíše lidé bydlící poblíž sopky Pacaya. Jejich vzezření bylo od ostatních obyvatel země naprosto odlišné. Domorodci z této oblasti měli zrzavé vlasy a bleděmodré oči, což nebývá v zemích Latinské Ameriky zvykem. Tito jedinci byli prý silně degenerovaní, protože kvůli nedostatku obyvatel v této lokalitě se množili mezi sebou navzájem.³⁴³

Hodně cestovatelů ve svých knihách popisovalo vzhled Mayů žijících převážně na území Yucatánu. Zdeněk Šmíd se zmínil o tom, že jednotlivé mayské kmeny se od sebe rozlišují oblečením.³⁴⁴ Ženy byly většinou oblečeny do dlouhých barevných sukní a na hlavách měly veliké koše. Vlasy si splétaly do copů svázaných barevnými pentlemi. Velice podobný popis lze najít u mnoha dalších cestovatelů, kteří se při putování, ať už v 19. nebo v 21. století, setkali rovněž s tímto etnikem. Mayští muži, žijící na guatemalské části

---

³³⁶ TAMTÉŽ, s. 62.

³³⁷ TAMTÉŽ, s. 65.

³³⁸ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 141.

³³⁹ Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 72.

³⁴⁰ TAMTÉŽ, s. 72.

³⁴¹ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 146.

³⁴² TAMTÉŽ, s. 150.

³⁴³ TAMTÉŽ, s. 172.

³⁴⁴ TAMTÉŽ, s. 179.

Yucatánu, měli na sobě povětšinou kraťasy. To Zdeňka Šmída překvapilo, jelikož po návštěvě Mexika věděl, že krátké nohavice jsou v některých zemích Střední Ameriky a hlavně v Mexiku považovány za neslušné oblečení.³⁴⁵ Dle popisu autora byli Mayové menšího vzrůstu a podsadití. Přestože byli chudí, oblékali se slušně a byli velice čistotní.³⁴⁶ Děti povětšinou nosily hrubě tkané košile a chodily bosy.³⁴⁷

Cestovatel Leoš Šimánek se na svých cestách seznámil s mnoha různými kmeny. Navštívil také řadu odlehlých horských vesnic, kam nikdy žádný cestovatel ještě nezavítal. Avšak popisoval také obyvatele navštěvovanějších míst. Svým čtenářům představil například obyvatele panamského ostrova San Blas, kde žila etnická skupina Cuna. Ti mezi sebou mluvili nářečí chibcha. Někteří ale ovládali španělštinu, takže se s nimi mohl dorozumět. Podle autora byly ženy ověšeny mnoha šperky a na tělech měly typická tetování. Děti těchto domorodých obyvatel byly velice zvědavé,³⁴⁸ stejně jako Lakadonci, které popisoval Norbert Frýd.³⁴⁹ Leoš Šimánek setrval na tomto místě nějaký čas. Obyvatelé vesnice se k němu chovali velice hezky. Přátelsky se k němu chovali rovněž obyvatelé jedné horské vesnice v Mexiku. I s nimi se rozhodl trávit několik dní, během kterých toho stačil o jejich životě mnoho vypožorovat. Vesničané v této oblasti byli ekonomicky soběstační. Vše si sami pěstovali. Elektřinu neměli, neboť vesnice byla poměrně daleko od nejbližšího městečka. Nosili obnošené šaty a většina jich chodila bosa. Pouze někteří měli na nohou boty vyhotovené z pneumatik. Neuměli číst ani psát. Domorodci byli velice skromní a na Šimánka milí. Vážili si jej. Podle autora říkali, že to bylo vůbec poprvé, co se u nich objevil cizinec.³⁵⁰ Cestou v horách Šimánek navštívil ještě mnoho indiánských rodin, které se k němu vždy chovaly hezky.

Srovnání mexických Zapotéků a obyvatel země žijících například v hlavním městě, provedl Jan Nesnídal. S tímto etnikem se seznámil ve městě Oaxaca a Monte Albán. Ve své knize je líčil jako jedince vzhledově naprosto odlišné od Mexičanů žijících ve větších městech. Na rozdíl od obyvatel hlavního města byli tišší, stydliví a při pouličním prodeji

---

³⁴⁵ TAMTÉŽ, s. 185.

³⁴⁶ TAMTÉŽ, s. 95.

³⁴⁷ TAMTÉŽ, s. 119.

³⁴⁸ Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000, s. 115.

³⁴⁹ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 33.

³⁵⁰ Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000, s. 77–89.

zboží se nevnucovali. I malé děti prý zde byly plašší než ty v Ciudad de México.³⁵¹ Město Oaxaca a Monte Albán navštívil o mnoho let dříve také Egon Ervín Kisch, ale o Zapotécích se zmiňoval pouze stručně.³⁵²

Také etnograf Václav Šolc popsal některé indiánské kmeny, s nimiž se setkal v Mexiku. Na ostrově Janitcio navštívil kmen Tarasků. Ti se k němu chovali velice vlídně. Ženy měly dlouhé černé vlasy svázané červenými mašlemi do copů, barevně vyšívané halenky a dlouhé modré sukně. Muži byli oblečeni již podle novější módy, kdežto ženy Tarasků byly věrné tradičním oděvům.³⁵³ Na území Chiapasu se Šolc seznámil s indiány kmene Tzotzil a s Tetzaly. Ti byli zvyklí nosit těžké náklady v horách do vzdálených vesnic. O tom se zmiňovalo i mnoho dalších cestovatelů. Silná povaha indiánů je vždy zaujala. Často lze prý spatřit putující indiány vysoko v horách s těžkými břemeny. Většinou mířili na trh prodávat své výrobky. Někteří neváhali cestovat třeba i 14 dní, jelikož to byl jediný způsob jejich obživy. Václav Šolc při návštěvě území, kde žijí Tzotzilové a Tetzalové, byl pro svou bezpečnost doprovázen průvodcem. Zdejší obyvatelé prý nejsou k cizincům zrovna nejvlídnější.³⁵⁴ Šolc dále v Mexiku navštívil také lokalitu, kde žijí indiáni Otomíové. Jejich hlavním centrem je Santiago Mexquititlán. I tam žili bez elektřiny a pitné vody, neuměli číst ani psát a jejich děti nechodily do školy. Většina z nich se oblékala do tradičního ponča. Hlavním problémem těchto obyvatel byl alkohol.³⁵⁵ Na nadměrnou konzumaci alkoholu podle Václava Šolce umíralo rovněž mnoho Aztéků. S těmi se měl možnost seznámit ve státě Michoacán. Přestože byli velice chudí, chodili pečlivě upravení.³⁵⁶ Ve státě Oaxaca autor zavítal mezi indiány kmene Wawe. Ti zde žili v zoufalých podmínkách a mnoho jich bylo podvyživených. Průměrná délka jejich života byla prý pouze šestnáct let. Žili v izolaci od ostatních obyvatel země a bránili se veškerému pokroku a technice. Mnoho jich bylo nemocných a umíralo, jelikož lékařská péče v té oblasti neexistovala.³⁵⁷ V Yepachiku se Václav Šolc dostal do styku s kmenem Pimů.

---

³⁵¹ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 16.

³⁵² Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949, s. 123.

³⁵³ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 70.

³⁵⁴ TAMTÉŽ, s. 107–133.

³⁵⁵ TAMTÉŽ, s. 220.

³⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 223.

³⁵⁷ TAMTÉŽ, s. 225.

Velký počet těchto domorodců také zemřel kvůli žalostným hygienickým podmínkám, ve kterých žili.³⁵⁸

O mexických indiánech se zmiňoval také Josef Štolba. Na rozdíl od výše zmíněných cestovatelů 20. a 21. století tento autor navštívil Mexiko mnohem dříve, ke konci 19. století. V jeho díle je možné nalézt vnější deskripci obyvatel, jejich charakterové rysy, popis oděvu, který nosili, a také podmínky, v nichž žili. Vzhled obyvatel zůstal po dlouhá léta stejný. Jen styl, kterým jej Josef Štolba zachytil ve svém díle, se poněkud lišil od toho novodobého. Ženy popisoval takto: „...ženy nejsou moc hezké v obličeji, ale jejich těla jsou skutečně krásná. Štíhlý vzrůst, plné, pěkné formy, malá ruka, malá noha, dobré držení těla.“³⁵⁹ Muži mají kulatý a nehybný obličej, husté černé vlasy, tmavé oči, žlutou kůži a lhostejný pohled.³⁶⁰ S dobou se většinou mění způsob oblékání obyvatel a podmínky, ve kterých žijí. Ne však vždy, protože kmeny žijící daleko od civilizace si povětšinou udrží své tradice a styl oblékání po mnoho generací. Moderní vlivy se k nim jednoduše nedostanou. Přesto i v těchto odlehlých koutech někdy ke změnám dochází. To potvrzuje srovnání cestopisu Josefa Štolby s novějšími díly ze stejné oblasti. Josef Štolba ve svém cestopise zachycujícím cestu do Mexika popisoval oblečení mexických indiánek na kraji pralesa. Ty měly kolem pasu pouze kousek látky.³⁶¹ Podle popisu novějších cestovatelů byly už indiánky zcela zahaleny.

V některých zemích je tomu právě naopak. V dřívějších cestopisech, například v díle Vladislava Boušky vydaném v sedmdesátých letech 20. století, bylo uvedeno, že většina Kubánek se v té době koupala v šatech, jelikož bylo neslušné odhalovat se na veřejnosti.³⁶² Přitom autoři novějších cestopisů mnohdy popisovali, že obyvatelky byly oblečeny do krátkých sukní a přiléhavých triček.³⁶³

Vzhled Kubánců popisoval rovněž Petr Chalupa. Dle něj byli ostrované spíše menšího vzrůstu, různé barvy pleti, od světlé po úplně tmavou. Byli černovlasí, muži většinou

---

³⁵⁸ TAMTÉŽ, s. 230.

³⁵⁹ Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 82.

³⁶⁰ TAMTÉŽ, s. 96.

³⁶¹ TAMTÉŽ, s. 74.

³⁶² Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979, s. 34.

³⁶³ Např. Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 127; Zdeněk HRABICA – Ladislav STRÁNSKÝ, *Kuba neznámá a objevená: (Co Kolumbus netušil?)*, Třebíč 2004, s. 64.

štíhlejší postavy a ženy silnější.³⁶⁴ Děti chodily do školy v uniformách, v bílých košilích s červenými a modrými pionýrskými šátky.³⁶⁵ Obdivuhodnost a emancipovanost kubánských žen zaujala Stanislava Hrocha a Pavla Škodu, kteří na Kubu cestovali společně. Ženy zde na ostrově byly podle nich mnohem nezávislejší než v ostatních zemích Latinské Ameriky. Autoři zmínili, že je to kvůli kubánské revoluci, kdy měla velká část ostrovanek své muže ve vězení. V tu dobu se musely starat o rodinu samy a od té doby jsou zvyklé samostatnosti.³⁶⁶

Především cestopisy z Kubu přinesly rozdílný popis obyvatel v jednotlivých obdobích. Autoři, cestující na tento ostrov ještě před kubánskou revolucí nebo v jejich začátcích, se často zmiňovali o sociálních rozdílech mezi obyvateli na venkově a ve městech. Zmínky o odlišnostech v době kubánské revoluce uvedli ve svých dílech Stanislav Neumann a Vladimír Landovský.³⁶⁷

Stanislav Neumann popisoval ženy v Havaně, které byly spokojené a oblečené podle poslední módy,³⁶⁸ kdežto vesničané podle něj žili v bídě: „Žena – ještě velmi mladá, a přece s hlubokými, bolestnými vráskami okolo dětských úst má na sobě šaty desetkrát vyspravované, mužův hubený obličej zarůstá řídkým strniskem rezavých vousů a jeho blůza je do šeda vyrudlá sluncem, opraná, s bílými mapami uschlého potu.“³⁶⁹ Vladimír Landovský, jenž navštívil ostrov rovněž v šedesátých letech 20. století, se také zmiňoval o chudobě kubánského obyvatelstva na vesnicích. Podle jeho svědectví měli venkované na sobě většinou roztrhané špinavé oblečení, děti byly polonahé a bosé. Bydleli v bídě bez elektřiny a pitné vody. Mnoho dětí trpělo podvýživou.³⁷⁰ I on si v šedesátých letech 20. století všiml rozdílu mezi chudým životem na vesnici a životem v turisticky navštěvované Havaně.³⁷¹

Rozdílný pohled na obyvatelstvo představovaly cestopisy vyprávějící o Kubě v době po kubánské revoluci. Cestovatelé již o chudobě ve svých dílech nepsali, protože situace v zemi se zlepšila. Například v cestopise od Zdeňka Hrabici a Ladislava Stránského

---

³⁶⁴ Petr CHALUPA, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kubu*, Brno 2002, s. 104.

³⁶⁵ TAMTÉŽ, s. 114.

³⁶⁶ Pavel HROCH – Stanislav ŠKODA, *Kuba: ostrov, který se zdál*, Praha 2007, 117.

³⁶⁷ Stanislav NEUMANN, *Neexotická Kuba*, Praha 1961, s. 50; Vladimír LANDOVSKÝ, *Mexiko*, Praha 1968.

³⁶⁸ Stanislav NEUMANN, *Neexotická Kuba*, Praha 1961, s. 50.

³⁶⁹ TAMTÉŽ, s. 54.

³⁷⁰ Vladimír LANDOVSKÝ, *Mexiko*, Praha 1968, s. 60–61.

³⁷¹ TAMTÉŽ, s. 101.

vydaném v roce 2004 autoři uvedli, že ačkoli v zemi existoval přidělový systém, nikdo na ostrově netrpěl hladu a nežil v bídě.³⁷²

Odlišnosti v životní úrovni obyvatel je možné nalézt i v ostatních zemích Střední Ameriky a v Mexiku. V době, kdy se ještě v Panamě pracovalo na Panamském průplavu, navštívil tuto zemi Miroslav Zikmund a Jiří Hanzelka. Ve své práci se zmiňovali o propastných rozdílech mezi chudým panamským obyvatelstvem a bohatými obyvateli Spojených států, kteří do země přišli především kvůli výstavbě průplavu.³⁷³ Bohatí Severoameričané zde stavěli přepychové vily,³⁷⁴ zatímco mnoho domorodců v té době žilo v bídě a ve špatných hygienických podmínkách.³⁷⁵ Panamu navštívila téměř o padesát let později Karin Pavlosková. I ona si na cestách po této zemi všimla rozdílů mezi obyvateli, které za ta dlouhá léta ještě nestačily vymizet. Na pobřeží Karibského moře prý žili obyvatelé ve slumech, v bídě, mnoho jich nemělo střechu nad hlavou a byli drogově závislí. Kdežto na opačném pobřeží byly palmové háje a bohaté vily.³⁷⁶

Jeden z prvních cestovatelů zmiňující se o rozdílech mezi obyvateli v Mexiku byl Josef Štolba. Ten se snažil vystihnout složitou skladbu zdejšího obyvatelstva tvořeného kreoly, indiány, mestici a cizinci. Kreolové v té době byli vládnoucí třídou. Jejich ženy nepracovaly a oblékaly se hezky. Obecně byli kreolové hrdí na to, že nejsou míšenci: „...větší neštěstí nemůže kreola potkati, než odvážli-li se syn neb dcera, nakloniti se v lásce k některému tvorů z krve smíšené.“³⁷⁷ Dle Štolby se indiáni od ostatního obyvatelstva separovali, byli nepřístupní a uzavření.³⁷⁸ Dalším cestovatelem, jenž si všiml odlišností v postavení mexických obyvatel, byl Václav Šolc. Ten navštívil městečko San Cristóbal, kde se bohatí obyvatelé pravidelně scházeli na náměstí. Ženy byly oblečeny do elegantních šatů a muži měli na sobě obleky. Zatímco chudá indiánská část obyvatel se soustředila dál od centra města. Ženy měly barevné tradiční šaty a muži plátěné kalhoty, bílé košile a na hlavě veliký klobouk. Každá z těchto dvou vrstev obyvatel žila zcela odlišným způsobem

---

³⁷² Zdeněk HRABICA – Ladislav STRÁNSKÝ, *Kuba neznámá a objevovaná: (Co Kolumbus netušil?)*, Třebíč 2004, s. 77.

³⁷³ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 42–43.

³⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 52.

³⁷⁵ TAMTÉŽ, s. 60.

³⁷⁶ Karin PAVLOSKOVÁ, *Drama mezi oceány*, Praha 2007, s. 71.

³⁷⁷ Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 96.

³⁷⁸ TAMTÉŽ, s. 102.

života.³⁷⁹ Autor se také zmínil o tom, že Mexičané patřící do vyšší společenské třídy mnohdy s chudými indiány z vesnice nezacházeli zrovna nejlépe: „*Zase jsem viděl, že indián, venkovan, není pro míšence z města, který podle svého mínění stojí společensky nekonečně výše, zdaleka rovnocenným partnerem.*“³⁸⁰ Něco podobného se v novějších cestopisech neobjevuje.

Názor jednotlivých cestovatelů na domorodé obyvatelstvo se může mnohdy lišit nejen dobou, ve které autoři zemi navštívili, ale také osobou samotného cestovatele. Leckdy mohou být obyvatelé ovlivněni všelijakými okolnostmi a autor je tak nemá možnost poznat v opravdovém světle. Například Josef Štolba navštívil jedno mexické městečko chvíli poté, co zde mnoho lidí zemřelo na neštovice. To ovlivnilo náladu zbylých obyvatel, které ve svém díle popisoval takto: „*Vypadalo to tam smutně. Všechny tváře byly zarmoucené, ustrašené, a ulice i domy prázdný všeho života.*“³⁸¹

Autoři cestopisů cestujících do Mexika a Střední Ameriky popisovali nejen vzhled obyvatel, ale také mnohdy líčili zážitky, kdy s nimi obyvatelé nezacházeli zrovna nejlépe. Mnozí z nich se shodovali, že se k nim nechovali dobře především Mexičané. Zvláště nepřívětivě k cizincům se dle některých cestovatelů chovali hlavně mexičtí vojáci, policisté a hlídači různých objektů a památek. To popisoval například Zdeněk Ježek, který byl obklíčen vojáky a po marných dohadách s příslušníky armády vykázán z mexické pouště s tím, že vkročil na soukromý pozemek.³⁸² O podobných zkušenostech psala ve své knize i Saša Ryvolová, již v Mexiku neurvale vyhnaly hlídači z památkového komplexu.³⁸³

Velkým problémem Mexika a Střední Ameriky je, že všichni turisté bývají povětšinou hanebně označováni jako *gringos*.³⁸⁴ Tento název původně vznikl jako pojmenování pro návštěvníky ze Spojených států. Pokaždé však obyvatelé nevědí, odkud cestovatel pochází, považují jej za *gringa* a chovají se k němu velice odměřeně a nepřátelsky. V Mexiku se s tímto přístupem setkala například Saša Ryvolová.³⁸⁵ Hodně cestovatelů popisovalo zkušenosti s podobným průběhem. Jakmile se prý obyvatelé dozvěděli, že cestovatelé

³⁷⁹ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 92–93.

³⁸⁰ TAMTÉŽ, s. 96.

³⁸¹ Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 80.

³⁸² Zdeněk JEŽEK, *Lovec rostlin na cestách*, Praha 2004, s. 10.

³⁸³ Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 59.

³⁸⁴ Pojem pochází z doby, kdy bylo Mexiko obsazeno Spojenými státy. Američtí vojáci nosili „green coats“ a zpívali „Green grow the rusches oh!“ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 103.

³⁸⁵ Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 60.

nejdou občany USA, začali se k nim najednou chovat zcela odlišným způsobem, mile a přívětivě. O tom se zmiňoval také Leoš Šimánek. Na hranicích s Mexikem mu dělali celníci problémy, nazývali ho *gringo* a byli k němu sprostí. Jakmile se ale dozvěděli, že nepochází z USA, začali k němu být přátelští.³⁸⁶ O tom, jak se na cizince dívali mexičtí obyvatelé, se zmiňoval o mnoho let dříve také Josef Štolba. Při návštěvě jedné vesnice na okraji pralesa popsal své pocity takto: „*Hospodyně, stará scvrklá indiánka vzezření velmi protivného, přijala nás dosti nevrle...*”³⁸⁷ Přitom na dalších stránkách své knihy psal, že indiánské ženy jej přijaly mnohem lépe, vlídněji a přátelsky na rozdíl od mužů.³⁸⁸ Zde je možné vidět, že názory na obyvatelstvo se mnohdy liší, nejen v závislosti na době návštěvy, ale že i v jednom a tom samém cestopise je možné nalézt protichůdné postřehy.

Se neohleduplným přístupem mexických obyvatel se setkal na svých cestách také Zdeněk Šmíd, jemuž dokonce i několikrát otevřeně nadávali: „*Gringo myslí, že když má peníze, že může všechno... K čertu s tebou. Fuj!!!*”³⁸⁹ Jakmile se však dozvěděli, odkud pocházejí, hned k nim byli milejší. Zdeněk Šmíd ve své knize popisoval Mexičany takto: „...ryze mexicky se na mě smál – vlezle, protivně, podbízivě, lacině...“³⁹⁰ „...ten mň ožralý se ode mě odvrátil s rasistickým opovržením.”³⁹¹ Poté se cestovatel vydal směrem k Yucatánu, kde žijí Mayové. Ti se k němu chovali mnohem přívětivěji, přesto však rezervovaně, jelikož ho také považovali za *gringa*.³⁹²

Názory na obyvatele Guatemaly se mnohdy zcela lišily. Například Zdeněk Šmíd líčil problémy při překračování guatemalských hranic, podobně jako Leoš Šimánek při překračování těch mexických. Jednoho člena jejich výpravy nechtěli guatemalští celníci pustit do země, zatímco místní obyvatelé volně procházeli a nikdo je nekontroloval: „*Jenže bylo jasné, že nám by to neprošlo. Neměli jsme správnou barvu pleti.*“, komentoval to Šmíd.³⁹³ Rovněž u guatemalského kmene Kekči jej starší ženy nepřijaly zrovna vlídně: „*Odevšad nás sledovaly zamračené báby. Ony pořád věří, že bílou kůži má d'ábel.*”³⁹⁴

---

³⁸⁶ Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000, s. 71.

³⁸⁷ Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 73.

³⁸⁸ TAMTÉŽ, s. 82.

³⁸⁹ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 229.

³⁹⁰ TAMTÉŽ, s. 39.

³⁹¹ TAMTÉŽ, s. 77.

³⁹² TAMTÉŽ, s. 81.

³⁹³ TAMTÉŽ, s. 217.

³⁹⁴ TAMTÉŽ, s. 138.

Lepší zkušenost z Guatemaly měl Norbert Frýd, chovali se k němu velice zdvořile.³⁹⁵ Podobné pocity měla i Saša Ryvolová. Tu po špatných zkušenostech z Mexika překvapilo, že ji nikdo odnikud nevyháněl, a že se k ní hlídači památek chovali velice mile, na rozdíl od těch mexických.³⁹⁶

Také v Panamě se někteří cestovatelé dočkali zrovna nepěkného zacházení. Leoš Šimánek se v zemi pokoušel stopovat, ale nikdo ho nechtěl vzít, jelikož si všichni mysleli, že pochází z USA.³⁹⁷ Jednou se mu v Panamě podařilo přesvědčit kapitána lodi, aby ho svezl. Při cestě se k němu kapitán choval velice hrubě, a nakonec ho dokonce vysadil na pustém ostrově. Tam byl nucen cestovatel strávit několik dní, dokud si ho nevšimla projíždějící loď.³⁹⁸ Později se dozvěděl, že mnoho lodí pašuje drogy nebo zboží. Možná ze strachu z udání ho předtím kapitán lodi vysadil. Leoš Šimánek se v knize zmínil, že mnoho celníků bývá zkorumpovaných, a proto není těžké drogy provézt.³⁹⁹ Stopovat prý není problém podle Saši Ryvolové v Hondurasu. Vždy jim zde rychle a ochotně někdo zastavil a svezl je. Místní obyvatelé k nim byli velice milí.⁴⁰⁰

Názvem *gringo* označovali cizince také obyvatelé Kuby. S tím se setkal při svých cestách například Stanislav Neumann. Ve své knize popisoval, že ostrované si je pletli s obyvateli USA a nechovali se k nim zrovna nejlépe.⁴⁰¹ Také v Nikaragui se někteří cestovatelé setkali s nepřátelským přístupem ze strany obyvatel. Vítězslav Dostál ve svém díle popisoval, že chudé, bosé a špinavé děti se na něj usmívaly, a přitom se z něj snažily vymámit peníze. Jakmile však zjistily, že jim nic nedá, začaly se k němu chovat velice nepřátelsky.⁴⁰²

Nejeden autor se setkal s problémy při fotografování domorodého obyvatelstva. Mnoho národů Střední Ameriky a také v Mexiku věří, že budou například uřknuti, jakmile je někdo vyfotografuje.⁴⁰³ Některé kmeny se bojí, že jim fotoaparát ukradne duši.⁴⁰⁴ Podle

---

³⁹⁵ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 63.

³⁹⁶ Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 67.

³⁹⁷ Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000, s. 105.

³⁹⁸ TAMTÉŽ, s. 106.

³⁹⁹ TAMTÉŽ, s. 127.

⁴⁰⁰ Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 104.

⁴⁰¹ Stanislav NEUMANN, *Neexotická Kuba*, Praha 1961, s. 127.

⁴⁰² Vít DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997, s. 120.

⁴⁰³ Jan VLASÁK, *Pestrý život cyklotrempa*, Plzeň 2004, s. 55.

⁴⁰⁴ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 21.

cestovatelů byly mnohdy domorodci nevráživí a nadávali jim. Někteří chtěli dokonce za vyfotografování zaplatit.

Často se v cestopisech objevovalo, že obyvatelé Mexika a Střední Ameriky bývají hodně úplatní. Zdeněk Šmíd se ve svém díle zmínil o tom, že Guatemalci jsou ochotni za peníze udělat téměř cokoli: „*Za pár quetzalů vám globalizovaný indígeno klidně prodá duši.*“⁴⁰⁵ Při nákupu se domorodci často snažili z cestovatelů vymámit co nejvíce peněz a okrást je. Jsou totiž toho názoru, že všichni cizinci jsou bohatí.⁴⁰⁶ To zmínil například i Václav Šolc: „*Gringo má podle názoru Mexičanů plno peněz, a proto může a musí platit, a tak i taxík na ulici je pro něho za dvojnásobek.*“⁴⁰⁷ I v novějším cestopise od Víty Dostála bylo uvedeno, že ceníky v mexických restauracích neexistují, a že cizinci platí vždycky více než místní.⁴⁰⁸

Rovněž dle cestovatelky Saši Ryvolové se Mexičané snažili získat peníze za každou cenu.⁴⁰⁹ Někteří cestovatelé si proto mnohokrát stěžovali, že se je tamní obyvatelé pokoušeli všelijak napálit, jen aby z nich vymámili peníze. Domorodci se například vydávali za odborníky i přesto, že danému oboru vůbec nerozuměli. Slíbili cestovatelům své služby, ale šlo jim pouze o získání finančního obnosu. S tím se setkala například Saša Ryvolová. V Mexiku si zaplatila průvodce, odborníka na faunu a flóru, a až později zjistila, že to byl pouhý podvodník.⁴¹⁰ Taktéž v Kostarice si koupila služby mladého kluka. Ten jí slíbil, že ji provede po městě, ale jakmile mu zaplatila, v mžiku zmizel. Byla to oznámit na policii, ale ta to nijak neřešila, protože to tam prý bylo na denním pořádku.⁴¹¹

Někteří cestovatelé po Mexiku a Střední Americe si také stěžovali na nevršimavost obyvatel. To již uváděl ve svém cestopise z roku 1922 Josef Štolba, jenž se v Mexiku účastnil býčích zápasů. Dle jeho popisu diváci jásali, smáli se a na zápasy prý chodily i malé děti. Raněných toreadorů si však nikdo nevršimal, a proto mnozí z nich zemřeli.⁴¹² Chování mexických obyvatel vůči druhým lidem překvapilo i novodobější cestovatele. Zdeněk Ježek a Saša Ryvolová se zmínilo o tom, že v zemi není zvykem pustit starší

---

⁴⁰⁵ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 203.

⁴⁰⁶ Zdeněk JEŽEK, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno 1996, s. 34.

⁴⁰⁷ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 57–58.

⁴⁰⁸ Vít DOSTÁL, *Panamericana, má láska*, Opava 2008, s. 97.

⁴⁰⁹ Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 16.

⁴¹⁰ TAMTÉŽ, s. 56.

⁴¹¹ TAMTÉŽ, s. 130.

⁴¹² Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 44.

sednout, jako je tomu v Evropě. Oba se kvůli svému počínání dočkali výsměchu Mexičanů.⁴¹³

Dobré zkušenosti mělo mnoho cestovatelů s obyvateli Kuby. Ti jsou podle Petra Chalupy velice milí, otevření a spontánní. Mají rádi hudbu a tanec.⁴¹⁴ K hostům se chovají velice pěkně. Autor v díle popisoval, že se vždy na návštěvě cítil jako člen rodiny.⁴¹⁵ O pohostinnosti Kubánců se zmiňoval také Vladimír Bouška,⁴¹⁶ Zdeněk Hrabica a Ladislav Stránský.⁴¹⁷ Většina autorů popisující obyvatele Kuby se shodla na tom, že jsou velice společenští. Rádi chodí na návštěvy a na večírky. Je normální, že pozvaní s sebou přivedli ještě další členy rodiny či kamarády. Zkrátka podle zmínek autorů mají ostrované rádi společenské akce, kde je hodně hostů.⁴¹⁸ Společenští a velice temperamentní jsou prý také Panamci. Karin Pavlosková je při své návštěvě popisovala takto: „*Domorodci si v autobuse zpívají, kolébají se do rytmu, zkrátka nezapřou svou divokou krev.*“⁴¹⁹

Pohled cestovatelů na jednotlivé národy se velice liší. Především záleží na osobních zkušenostech cestovatelů a na jejich povaze. Některým byli obyvatelé zemí sympatičtí a popisovali je jako milé, slušné a přátelské, jiní je naopak vyličili jako nepřátelské a zamračené. A to i přesto, že autoři se mnohdy vydávali do podobných míst ve stejném období. Záleží tedy převážně na samotné osobě autora, jelikož každému je sympatický někdo jiný. Například Jan Nesnídal ve svém díle popisoval Mexičany jako milé, přátelské a usměvavé lidi, kteří s ním rádi navazovali kontakty.⁴²⁰ Kdežto mnoho již zmíněných cestovatelů je popisovalo jako nepřátelské a uzavřené.

3. 2. PŘÍRODA

Velice často se na stránkách cestopisů objevují popisy přírody. Cestovatelé si na svých cestách všimají různých druhů rostlin, zvířat a minerálů. Pevně se zajímají o exotické druhy, které v Čechách nejsou k vidění. V některých cestopisných dílech dokonce tato

---

⁴¹³ Zdeněk JEŽEK, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno 1996, s. 10; Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 17.

⁴¹⁴ Petr CHALUPA, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby*, Brno 2002, s. 104.

⁴¹⁵ TAMTÉŽ, s. 113.

⁴¹⁶ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha: Panorama, 1979, s. 16.

⁴¹⁷ Zdeněk HRABICA – Ladislav STRÁNSKÝ, *Kuba neznámá a objevená: (Co Kolumbus netušil?)*, Třebíč 2004, s. 123.

⁴¹⁸ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979, s. 114.

⁴¹⁹ Karin PAVLOSKOVÁ, *Drama mezi oceány*, Praha 2007, s. 53.

⁴²⁰ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 11.

témata převažují. Většinou se přitom jedná o práce psané odborníky, zoology, botaniky či geology. Stejně jako ostatní cestovatelé i tito vědci se po svém návratu z ciziny snaží své zážitky z cest zprostředkovat svým čtenářům.

Fauny a flóry si při cestování nevšímají pouze specialisté, ale také „obyčejní“ cestovatelé. Ti se povětšinou snaží svým čtenářům přiblížit podobu rostlin a živočichů prostřednictvím jednoduché deskripce. Zatímco odborníci mnohdy ve svých dílech používají popisy, které zahrnují odborné termíny a latinské názvy. Právě proto bývají jejich práce mnohdy laickým čtenářům méně srozumitelné. Přestože charakteristiky zástupců rostlinné a živočišné říše od opravdových odborníků lze přirozeně považovat za přesnější a věrohodnější, záměr většiny autorů bývá povětšinou podobný: tedy, co nejvíce přiblížit čtenáři rostliny, živočichy a vzhled přírodních úkazů, které se v našich lokalitách nevyskytují.

Mezi nejstarší známé botaniky, kteří se vydali zkoumat a sbírat rostliny do oblastí Mexika a Střední Ameriky, patřil Tadeáš Haenke. Tento přírodovědec se na svých cestách po Mexiku a zemích Střední a Jižní Ameriky na konci 18. století seznámil s mnoha exempláři, do té doby ve světě ještě neznámými. Spisy, jež o svých cestách sepsal, jsou uloženy v muzeích.⁴²¹ Dalším významným botanikem, který v 19. století přibližoval českému čtenáři flóru amerického kontinentu, byl Benedikt Roezl. Předmětem jeho zájmu byly hlavně orchideje, za nimiž se vydal do Mexika, na Kubu a do ostatních zemí Střední Ameriky.⁴²² Jeho přírodovědné články z ciziny vycházely v časopise *Flora*.⁴²³ Nelze opominout ani botanika a etnografa Alberta Vojtěcha Friče. Ve dvacátých letech 20. století se vydal do Mexika, odkud do Čech přivezl veliké množství kaktusů. Mnoho pozdějších cestovatelů se vydávalo na cesty po jeho stopách jako například Václav Šolc.⁴²⁴ Po návratu z ciziny Frič vydával cestopisy popisující rostlinstvo, určené pro širokou veřejnost.⁴²⁵ Mezi odborníky botaniky, kteří se ve 20. století vydali do podobných lokalit, byli Karel Domin

---

⁴²¹ Josef KOLMAŠ – Viktor KRUPA – Josef OPATRŇÝ, *Kdo byl kdo: čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*, Praha 1999, s. 156–157.

⁴²² Jiří MARTÍNEK – Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 367–368.

⁴²³ Benedikt ROEZL, *Poslední má cesta na západní pobřeží Mexické*, in: *Flora*; TÝŽ, *Rostliny mnou v severní a jižní Americe objevené*, in: *Flora*.

⁴²⁴ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 190.

⁴²⁵ Josef KOLMAŠ – Viktor KRUPA – Josef OPATRŇÝ, *Kdo byl kdo: čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*, Praha 1999, s. 142–143.

a Bohuslav Šimek.⁴²⁶ I tyto dva přírodovědci po svém návratu do Čech vydali cestopisná díla obsahující mnoho poznatků o tamní rostlinné říši.⁴²⁷

Zřejmě nejmladším botanikem, jenž vydal dva cestopisy z pobytu v Mexiku a v Kostarice, byl Zdeněk Ježek. Prvně se vydal do Mexika roku 1993. Navštívil zde mnoho zajímavých lokalit bohatých na rostlinstvo. Jeho práce obsahovaly detailní popisy flory. Některé kapitoly věnoval dokonce pouze rostlinám, jejich popisu, způsobu sběru a metodám vhodným pro jejich uchování při převozu. I přesto, že velkou část svých děl věnoval rostlinám, bylo možné v jeho cestopisech najít i ostatní témata charakteristická pro cestopisnou literaturu. Tím se mu podařilo rozšířit okruh svých čtenářů.⁴²⁸

Dalšími odborníky, kteří se ve svých cestopisech věnovali přírodě, byl geograf Jiří Daneš a geologové Vladimír Bouška a Josef Ševčík. Jiří Daneš se na počátku 20. století vydal do Mexika a na Kubu, kde se věnoval především studiu krasových oblastí a skladbě zemského povrchu. Vladimír Bouška strávil jako profesor na Kubě dva roky. V cestopise, jenž po svém návratu vydal, na několika stranách popsal zeměpisnou charakteristiku ostrova, jeho vznik a geologickou skladbu.⁴²⁹ Jednu z kapitol věnoval také cyklónům, v níž opět odborným způsobem popsal jejich vznik a působení.⁴³⁰ Stejně tak v jedné z kapitol popisoval pouze horniny v pohoří Sierra Maestra.⁴³¹ Avšak ve svém díle se také zabíral rostlinstvem a živočištvem. Spíše než na detailní vzhled jednotlivých druhů se zaměřil na jejich vyjmenování. Jelikož se na Kubě vyskytuje mnoho exotických exemplářů, tento výčet zabral mnoho stran jeho díla.

Kubu navštívil v sedmdesátých letech 20. století rovněž geolog Josef Ševčík. I on ve svém díle věnoval některé kapitoly přírodě. Oproti Vladimíru Bouškovi se zmiňoval o fauně a floře ostrova mnohem podrobněji. Popisoval například různé druhy ryb, jež viděl při rybolovu: „*Červené ryby, stříbrné s výraznými červenými puntíky. Šedé s černým tečkováním. Modrozelenočervené ryby, hnědokrvavé i modré se žlutým nebo oranžovým lemováním...*” Na rozdíl od předešlých autorů své zážitky spojené s přírodou nelíčil nijak odborným jazykem. V kapitole *Flora* se snažil čtenáři přiblížit všechny možné druhy

---

⁴²⁶ Vlastimil KYBAL, *Po československých stopách v Latinské Americe*, Olomouc 2003, s. 30–31.

⁴²⁷ Jiří DANEŠ – Karel DOMIN, *Dvojím rájem*, Praha 1912.

⁴²⁸ Zdeněk JEŽEK, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno, 1996; TÝŽ, *Lovec rostlin na cestách*, Praha 2004.

⁴²⁹ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979, s. 42–54.

⁴³⁰ TAMTÉŽ, s. 56–70.

⁴³¹ TAMTÉŽ, s. 210–217.

rostlin a plodin. Zmínil zde i o několika druzích květin a palem, jež se nikde jinde než na Kubě nevyskytují.⁴³²

Přírodního prostředí okolo sebe si však všímali také cestovatelé neoborníci. I ti mnohdy ve svých cestopisech věnovali dostatečný prostor popisu rostlin, zvířat a přírodních úkazů, s nimiž se při cestování setkali. Takovými cestovateli byli v 19. století Josef Štolba a Enrique Stanko Vráz. Štolba ve svých cestopisech vylíčil zástupce živočišné a rostlinné říše velice podrobně. Po jazykové stránce byly jeho popisy květin a zvířat na mnohem vyšší literární úrovni, než tomu častokrát bylo u výše zmíněných vědců. Čtenář si tak mnohem snadněji mohl představit, jak v dané zemi příroda vypadá. Přestože bylo z jeho děl patrné, že autora nelze považovat za odborníka, jeho styl popisu rostlin a živočichů, byl pro čtenáře srozumitelnější a především poutavější, než tomu bylo u děl psaných přírodovědci. Podobným způsobem napsal své dílo *Paběrky z Mexika* publikované v časopise *Květy* Enrique Stanko Vráz. Zmiňoval se v něm o různorodých klimatických pásmech, jež se v Mexiku vyskytují: „*Mexiko svou polohou zeměpisnou a terasovitými vyvýšeninami dělí se na pásmo tropické, hlavně na březích mořských, tzv. „tierra caliente“ (země horká), v pásmo mírné čili „tierra templada“ a v „tierra fría“, pásmo studené. Oblast' prvá jest věčné léto, v jehož přebohaté půdě vévodí plamy kokosové, pěstuje se kakaovník... vanilka pne se po kmenech a třtina cukrová šumí svými obrovskými klasy ve větru tropických úderů.*“⁴³³

Na počátku 20. století vydal cestovatel Josef Kořenský dílo *Amerika*, jež mělo spíše encyklopedický charakter a bylo určeno hlavně mládeži. Autor se v některých kapitolách zaměřil na živočichy a rostlinstvo Střední Ameriky a Mexika. Velice podrobně v nich vylíčil vše týkající se jednotlivých druhů. V této práci použil mnoho poznatků čerpaných z odborných materiálů.⁴³⁴

Někteří z cestovatelů první poloviny 20. století se rovněž ve svých dílech zmiňovali o přírodě, s níž se při putování setkávali. Vladislav Forejt-Alan a František Alexandr Elstner však uvedli pouze jakýsi stručný výčet rostlin a živočichů. Egon Ervín Kisch, na rozdíl od nich, věnoval celou jednu kapitolu kaktusu v cestopise *Objevy v Mexiku*.⁴³⁵

---

⁴³² Josef ŠEVČÍK – Josef VELEK, *Perla Antil*, Praha 1975, s. 46–56.

⁴³³ Enrique Stanko VRÁZ, *Paběrky z Mexika*, in: *Květy*, 21., Praha 1899, s. 47–55, 186–194, 352–361, 755–762, zde s. 759.

⁴³⁴ Josef KOŘENSKÝ, *Amerika*, Praha 1925.

⁴³⁵ Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949, s. 23–34.

Zaměřil se zde i na dějiny této rostliny a popsal, k čemu byla dříve využívána a k čemu sloužila indiánům té doby. Kaktus je podle něj využitelný mnoha směry. Má léčivé účinky, používá se při vaření a domorodé ženy si z ostnů kaktusu dokonce vyráběly hřebeny. V Mexiku je kaktus vyobrazen na státním znaku. Dále se ve svém díle zmínil o bylinách, jež Mexičané sbírají pro jejich léčivé účinky, dříve se prý dovážely až do Evropy.⁴³⁶

Stejně tak pozornost přírodě věnovali též autoři druhé poloviny 20. století. Například dílo Norberta Frýda *Usměvavá Guatemala* obsahovalo mnoho detailních popisů fauny a flóry. Zmínil se zde také o různých druzích ovoce, jež u nás dříve, ba ani dnes není známé. Velice podrobně vyličil také svůj pobyt v pralese, kterým při své návštěvě Guatemaly putoval. Zmínil se i o stromu zvaném chico zapote, z jehož pryskyřice se vyrábělo chicle, jež se stalo základem pro americkou žvýkačku. To již před ním popsal taktéž Egon Ervín Kisch. Norbert Frýd ve své práci popsal také mnoho exotických živočichů.⁴³⁷ Novinář Jiří Janoušek se dostal do Kostariky a Mexika spolu s výpravou Orchidea. Jeho dílo obsahovalo mnoho zmínek o tamější floře. Ačkoliv autor nebyl odborníkem na danou tematiku, mnohdy odborně charakterizoval rostliny díky informacím získaným od ostatních členů výpravy, kteří byli botanici. V jeho díle se objevily rovněž metody, jak nejlépe květiny uchovat, aby při převozu nezahynuly.⁴³⁸ Tyto postupy popsal ve své práci také botanik Zdeněk Ježek, jenž do těchto zemí putoval o několik let později.⁴³⁹

U ostatních cestovatelů 20. a 21. století, kteří se v cestopisech zmínili o rostlinné a živočišné říši Mexika a zemí Střední Ameriky, se povětšinou objevoval pouze stručná enumerace květin, stromů a zvířat, s nimiž se na cestách setkali.⁴⁴⁰

---

⁴³⁶ TAMTÉŽ, s. 125–131.

⁴³⁷ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955.

⁴³⁸ Jiří JANOUŠEK, *Na vlastní kůži*, Praha 1982.

⁴³⁹ Zdeněk JEŽEK, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno 1996, TÝŽ, *Lovec rostlin na cestách*, Praha 2004.

⁴⁴⁰ Mezi tyto autory patřili například Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem, Jan Kašpar, Jaroslav Lhota, Leoš Šimánek, Zdeněk Šmíd, Jan Vlasák a Saša Ryvolová. Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959; Jan KAŠPAR, *Nikaragujský deník*, Praha, 1983; TÝŽ, *Nikaragua má láska*, Praha 1986; Jaroslav LHOTA, *O horách, řekách, slonech a lidech*, Praha 1998; Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000; Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004; Jan VLASÁK, *Pestrý život cyklotrempa*, Plzeň 2004; Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005.

3.3. KULTURNÍ PAMÁTKY

V mnoha cestopisech se autoři zmiňují o kulturních památkách, jež na svých cestách navštívili. Mnohdy cestovatelé tyto pamětihodnosti popisují velice detailně. Někdy dokonce uvádějí i dějiny a legendy, které se s těmito místy pojí.

Přítomnost popisů památek v cestopisných dílech záleží na osobě autora, protože každý jedinec upřednostňuje jiný styl putování. Tím se liší i místa, která navštíví. Cestovatelé, v jejichž oblíbě je spíše příroda, na svých cestách mnoho kulturních památek nepotkají. Stejně je tomu i v případě sportovců, například cyklistů a vodáků, kteří také povětšinou vyhledávají místa v přírodě. Rovněž přírodovědci většinou při svém putování dávají přednost přírodním lokalitám, jež nejsou turisty tolik navštěvované. Avšak velká část cestovatelů se přesto většinou s pamětihodnostmi na svých cestách setká. Záleží již na samotném autorovi, do jaké míry se o tato místa zajímá a jak detailně se je snaží svým čtenářům přiblížit.

V 19. století vyšlo v časopise *Květy* dílo Emanuela Kováře *Zříceniny Yucatánské*,⁴⁴¹ ve kterém autor popisoval mnoho známých památek na území Yucatánu. Ve svém díle líčil velice podrobně vzhled zachovaných a často navštěvovaných zřícenin v Uxmalu takto: „*Casa del gobernador je vystavěna na přirozeném návrší, které je uměle zvětšeno přiválenými balvany, a tvoří tři terrasy. Budova je jednoduchá, ale bohatá a nádherná. Ačkoli je po tři století opuštěna, má nádech novosti. Jest skoro sto dva metry dlouhá, přes 10m široká a přes 8m vysoká. Je zbudována z kamenů pravidelně otesaných a spojených přepevnou maltou...*”⁴⁴² Detailně popisoval také interiér staveb v této lokalitě. Dále navštívil Kabach⁴⁴³ a Izamal,⁴⁴⁴ jejichž památky se snažil svým čtenářům vylíčit taktéž nadmíru podrobně. Stejně jako mnoho pozdějších cestovatelů, i on zavítal k ruinám mexického náboženského střediska starých Mayů, Chichén Itza. Ve svém díle psal také o legendě, jež se k tomuto místu váže. V následujících letech tento komplex památek navštívili i další cestovatelé, například Adolf Hoffmeister, Miroslav Zikmund s Jiřím Hanzelkou, Jan Nesnídal, Stanislav Synek, Luboš Koláček, Zdeněk Šmíd a Saša Ryvolová. Emanuel Kovář se spolu s Adolfem Hoffmeisterem zmínili o obětním jezírku, jež se

⁴⁴¹ Emanuel KOVÁŘ, *Zříceniny yucatánské*, in: *Květy*, 10., Praha 1888, s. 31–40, 164–170, 319–326, 406–412.

⁴⁴² TAMTÉŽ, s. 34.

⁴⁴³ TAMTÉŽ, s. 39.

⁴⁴⁴ TAMTÉŽ, s. 140.

v Chichén Itzá nachází. Pojí se s ním mnoho legend, není však jisté, zda bylo opravdu využíváno k obětním rituálům. Emanuel Kovář jej popsal takto: „*Posvátná studeň má podobu podlouhlou, jejíž průměry měří asi 40 a 50 metrů. Okolí její zvyšuje dojem bolný, jež způsobuje zelená hladina obrovské studně...*”,⁴⁴⁵ Adolf Hoffmeister totéž místo nijak podrobně nepopisoval a pouze konstatoval, že se tam nachází „*olivové obětní jezírko*“. Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem byli daleko podrobnější: „*Kruhová hladina zírá slepě do nebe, tu a tam ji lehce zčeří vodní vážka; není pochyb o tom, že se tu kdysi propadla půda do skryté podzemní dutiny a válcovitý jícen se zčásti naplnil vodou. Stěny propadliny jsou podnes klasickou ukázkou vrstevnatého uložení mořských naplavenin; některé lépe odolávají okysličování a poskytly pevnou oporu bujné vegetaci, která se po stěně dere vzhůru. Na jižním okraji studně jsou patrné stopy jakéhosi zděného stupínku, od něho se pak klikatí k Hradu – Castillu, jak archeologové nazvali pyramidu – napolo zarostlá stezka...*“⁴⁴⁶ Emanuel Kovář popsal mnoho kulturních památek spolu s historickými souvislostmi a legendami. Dalším městem, které se snažil přiblížit svým čtenářům, bylo Lorillardovo město na území Guatemaly obývaném domorodým kmenem Lakadonců. Zříceniny, jež se zde nacházejí, popsali ve svém cestopise rovněž Norbert Frýd a Jan Nesnídal. Ti však toto místo nazývali Yaxchilán. Rozdílné názvy památek mnohdy mohou mít za následek, že čtenář netuší, že různí autoři navštívili jednu a tu samou pamětihodnost. Někdy se dokonce v cestopise objeví zkomolené názvy.

Mnoho cestovatelů putujících po Mexiku navštívilo též Toetihuacán. Jeden z prvních, kdo se o tomto místě zmínil v roce 1946, byl František Elstner popisující toto naleziště jako největší ze severoamerických vykopávek.⁴⁴⁷ O více jak deset let později středisko navštívili také Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem. Ti popsali především vzhled pyramidy Slunce a Měsíce. Zmínili rovněž i historický vývoj související s tímto územím. Na rozdíl od svého předchůdce, Františka Elstnera, Hanzelka se Zikmundem psali o pyramidách mnohem podrobněji a poutavěji: „*Stavba je to vskutku imponantní. Musela vyvolávat ve věřících pocit méněcennosti, když viděli, jak kněží vystupující k soše Slunce na vrcholu se téměř ztráceli. Působí dojmem omračující velikosti i dnes.... Člověk stojící na prvním schodu při úpatí nevidí na vrchol. A je-li nahoře, tam, kde býval obrovský monolit boha*

---

⁴⁴⁵ TAMTÉŽ, s. 169.

⁴⁴⁶ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 299.

⁴⁴⁷ František Alexandr ELSTNER, *Evropan se vrací*, Praha 1947, s. 238.

*Slunce, zářícího do dálky zlatým a stříbrným brněním, neví, co se děje dole.*⁴⁴⁸ O více jak dvacet let později se o Teotihuacánu zmínil rovněž podrobným způsobem také Václav Šolc. Deskripce od jednotlivých autorů si jsou často velice podobné. Teotihuacán navštívili také někteří cestovatelé na přelomu 20. a 21. století. Mezi ně patřil například Dominik Talla, jenž se soustředil na chrám nacházející se v tomto komplexu, který byl zasvěcen bohu Quetzalcoatlovi. Zmínil i starou indiánskou pověst související s touto stavbou. Talla psal rovněž o rituálech starých Aztéků, které se na území Teotihuacánu konaly: „*Pro Aztéky je od pradávna symbolem krev. Každý měsíc obětovali bohu stovky lidí, většinou zajatců...*”⁴⁴⁹ O těchto praktikách seznámil své čtenáře taktéž Luboš Koláček. I on věnoval ve svém díle mnoho stran detailnímu popisu pyramid Slunce a Měsíce a ostatním stavbám v okolí.⁴⁵⁰ Oproti němu se Jan Vlasák o tomto místě ve svém cestopise pouze krátce zmínil a soustředil se hlavně na prodavače suvenýrů, kteří se mezi památkami hojně vyskytují.⁴⁵¹

Na mexické pyramidy se ve svých dílech zaměřili Egon Ervín Kisch a Norbert Frýd. Oba cestovatelé těmto pozoruhodným stavbám věnovali celé kapitoly, v nichž popisovali nejznámější pyramidy na území Mexika, dobu jejich vzniku, postupy při výstavbě a účely, ke kterým pyramidy sloužily.⁴⁵²

Dalším místem, jež někteří cestovatelé při svých cestách navštívili, bylo město Cholula, kde, jak uvedli téměř všichni autoři, nechal Cortéz zbořit téměř 400 chrámů a na jejich místech vystavěl kostely. Pro velký počet kostelů je toto místo hodně turisticky navštěvované. Podívali se sem například Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem.⁴⁵³ O více jak čtyřicet let později navštívil toto místo Luboš Koláček. Ten se ve svém cestopise zmínil o pyramidě, jež byla v Cholule objevena mnoho let po návštěvě Hanzelky a Zikmunda.⁴⁵⁴ Podobně tomu bylo i v díle od Ladislava Janečka a Vladimíra Mikoláška, kteří navštívili v padesátých letech Dominikánskou republiku. V cestopise, který později publikovali, se zmínili o tehdejší záměru Dominikánců vystavět v zemi památník Kryštofu Kolumbovi,

---

⁴⁴⁸ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 281.

⁴⁴⁹ Dominik TALLA, *Od Mexika po Aljašku: Zápisky třináctiletého chlapce*, Brno 1998, s. 19.

⁴⁵⁰ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 24–31.

⁴⁵¹ Jan VLASÁK, *Pestrý život cyklotrempa*, Plzeň 2004, s. 75.

⁴⁵² Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949, s. 47–59; Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 110–114.

⁴⁵³ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 283.

⁴⁵⁴ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 45.

kam by byly převezeny jeho ostatky.⁴⁵⁵ V roce 1986 byla výstavba této stavby konečně započata. Kolumbův maják, jak byla tato stavba pojmenována, byl otevřen v roce 1992. To opět dokládá, že je třeba přihlídnout na dobu, kdy jednotliví cestovatelé zemi navštívili, nejenže pokračuje výstavba nových pamětních míst, ale vyvíjí se také archeologické bádání a jsou odkrývána nová a nová naleziště.

V cestopisech, v nichž autoři líčili své zážitky z putování po Kubě, se mnoho informací o tamějších památkách neobjevilo. Snad pouze Vladimír Landovský a Vladimír Bouška se ve svých dílech zmínili o památkách vyskytujících se na ostrově, avšak nikterak detailně. Vladimír Landovský pouze uvedl, že se v Havaně nachází mnoho pomníků a soch významných osobností z dějin ostrova. Například pomníky José Martího byly prý na mnoha místech, nejen v hlavním městě.⁴⁵⁶ Na rozdíl od něj Vladimír Bouška popsal historické památky Havany o něco podrobněji. Dále navštívil také město Trinidad, vystavěné v koloniálním stylu.⁴⁵⁷

Ve srovnání s Kubou více zájmu věnovali cestovatelé památkám v Guatemale. Už Norbert Frýd se ve svém cestopise *Usměvavé Guatemala* věnoval na mnoha místech popisu různých guatemalských pamětihodností. Vše popsal velice detailně, uvedl i historický kontext, jenž se s místy váže, a dokonce se zmínil i o některých legendách. Navštívil například město Bonampak, kam o mnoho let později zamířil také Jan Nesnídal. Ten však místu nevěnoval takovou pozornost, jako tomu bylo v případě Norberta Frýda. Ten byl jedním z prvních Evropanů, jenž zhlédl fresky, které byly na místě odhaleny jen pouhé dva roky před jeho příjezdem. To byl důvod, proč se u dřívějších cestovatelů zmínky o tomto místu neobjevovaly. Norbert Frýd při své cestě navštívil v Guatemale ještě mnoho dalších historických památek, o nichž se jiní cestovatelé nezmiňovali. Mnozí cestovatelé se dostali k velkému historickému mayskému městu Tikal, jež se nachází uprostřed guatemalské džungle. Vzhled pyramid a chrámů tohoto historického komplexu se snažili svým čtenářům přiblížit například Jan Nesnídal,⁴⁵⁸ Stanislav Synek⁴⁵⁹ a Zdeněk Šmíd.⁴⁶⁰ Všichni tito autoři popsalí tuto lokalitu obdobným způsobem. Oproti tomu, František Jeniš létal nad

---

⁴⁵⁵ Ladislav JANEČEK – Vladimír MIKOLÁŠEK, *Amerikou s jabloneckým sklem*, Liberec 1958.

⁴⁵⁶ Vladimír LANDOVSKÝ, *Mexiko*, Praha 1968, s. 14.

⁴⁵⁷ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979, s. 79–85.

⁴⁵⁸ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 37.

⁴⁵⁹ Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989, s. 169.

⁴⁶⁰ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 126.

památkami ve svém rogalu a mohl tak zprostředkovat své zážitky ze zcela jiného úhlu pohledu.⁴⁶¹

Památky Nikaraguy a Kostariky se povětšinou v cestopisných dílech neobjevovaly. Pouze Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund se o některých zmínili. Z cest po Nikaragui se snažili popsat především vzhled památek v hlavním městě, v Managui. Nevěnovali jim ale velkou pozornost.

Většina autorů, pokud se ve svých cestopisech vůbec zmiňovala o památkách na území Mexika a Střední Ameriky, se zaměřila především na ty nejvýznamnější. Ty jsou ročně navštěvovány velkým počtem turistů. Toto téma se v cestopisech objevuje poměrně často a nikterak nesouvisí s dobou, kdy byly cestopisy publikovány. Záleží spíše na osobě autora, jestli se o kulturní památky zajímá, či nikoli. Z těchto cestopisů bylo zřejmé, že většina autorů, kteří se již rozhodli psát ve svých dílech o kulturních pamětihodnostech, se snažili své čtenáře seznámit také s historickým vznikem a vývojem těchto míst a ne pouze s jejich vnějším popisem. K tomu většinou museli nastudovat příslušnou literaturu nebo získat informace od místních průvodců. Každopádně se snažili svým čtenářům tyto stavby přiblížit co možná nejlépe. Mnohdy se na stránkách cestopisů objevovaly fotografie a obrázky těchto lokalit. Popis kulturních památek zůstává rozhodně oblíbeným tématem mnoha autorů píšících cestopisy a pro mnoho čtenářů velice zajímavým.

3. 4. TRADICE, ZVYKY A NÁBOŽENSKÉ ZVYKLOSTI

Někteří z cestovatelů se snaží svým čtenářům přiblížit také tradice, zvyky a náboženské zvyklosti obyvatel jednotlivých zemí. Mnohdy byli cestovatelé svědky různých oslav významných dnů, svátků, narozenin, karnevalů, které se povětšinou liší od našeho způsobu slavení. Autoři se často v cestopisech z oblasti Mexika a Střední Ameriky zmiňovali i o náboženských zvyklostech starých civilizací, především o obřadech starých Mayů a Aztéků.

O. F. Vaněk vydal v časopise *Květy* dílo *Anthropophagie a lidské oběti*, ve které popisoval kanibalské praktiky různých kmenů, například i těch žijících na území Mexika a Střední Ameriky: „... a že *praobyvatelé Mexika a střední Ameriky vůbec byli anthropophagy, o tom není pochyb. Bernal Díaz byl tajně svědkem, kterak jeho druhové*

---

⁴⁶¹ František JENIŠ, *S rogalem kolem světa*, Beroun 1994, s. 38.

byli od Mexikánů upečeni a snědzeni...⁴⁶² Ve stejné práci se zmínil především o lidských obětech aztéckých rituálů: „Pověstnou stala se země bojovných Aztéků, kdež lidská krev proudem tekla v oběť duchům zemřelých i bohům. Také nebyly oběti ty bez hodů kanibalských, neboť lid uvyklý jsa na požitky lidského masa, nevzdal se jeho ani při obětech, v jejichž prvotním smyslu nejsou obsaženy představy kanibalismu, nýbrž naopak myšlenka vyznamenaní.“ Velice podrobně zde popsal způsob, kterým byly oběti zabíjeny.⁴⁶³ Emanuel Kovář, jehož dílo bylo rovněž otisknuté v časopise *Květy*, se také zmiňoval o lidských obětech Aztéků.⁴⁶⁴ Podrobnějším způsobem však popsal obřady Mayů. Ti se prý mnohdy dopouštěli sebevraždy, jelikož věřili, že je to způsob, jímž se dostanou do ráje. Kněží se zemřelými prováděli dle Kováře tyto rituály: „Mrtví se pochovávali. Vznešení však stáhli mrtvému kůži z hlavy, ostatek spálili a popel uschovali v dřevěných dutých sochách, jichž hlavu popotáhli kůží mrtvolky.“⁴⁶⁵ Podle autora Mayové obětovali na rozdíl od Aztéků spíše zvířata než lidi. Také Josef Kořenský se ve svém spise zmínil o Aztécích, o jejich životě, božstvech, aztéckém kalendáři a také o náboženských rituálech, při kterých požívali lidské maso.⁴⁶⁶ O náboženských obřadech Aztéků a také Mayů psal i Norbert Frýd. Ve svých cestopisných dílech popsal akt zasvěcování pyramid v dřívějších dobách. Dále se také zmínil o mayských kněžích, kteří na sebe oblékali kůži obětovaných mrtvých.⁴⁶⁷ Václav Šolc se ve svém díle zmínil o polyteistickém náboženství starých Mayů. Bohoslužby se prý většinou konaly v panteonu za přítomnosti kněžích, kteří byli velice mocní. Určovali oběti, mezi nimiž prý byli povětšinou zajatci a otroci.⁴⁶⁸ Avšak podle Františka Jeniše Mayové obětovali i děti, většinou bohu deště v období sucha. Podle autora svou vlastní krev obětovali i samotní kněží.⁴⁶⁹

Také třináctiletý Dominik Talla se ve svém cestopise zmínil o aztéckých náboženských rituálech: „Pro Aztéky je od pradávna symbolem krev. Každý měsíc obětovali bohu stovky

⁴⁶² O. F. VANĚK, *Anthropophagie a lidské oběti*, in: *Květy*, 15., Praha 1893, s. 222–233, 345–352, 495–504, zde s. 344.

⁴⁶³ TAMTÉŽ, s. 346.

⁴⁶⁴ Emanuel KOVÁŘ, *Zříceniny yucatánské*, in: *Květy*, 10., Praha 1888, s. 31–40, 164–170, 319–326, 406–412, zde s. 36.

⁴⁶⁵ TAMTÉŽ, s. 407.

⁴⁶⁶ Josef KOŘENSKÝ, *Amerika*, Praha 1925, s. 18–27.

⁴⁶⁷ Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 19.

⁴⁶⁸ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 178.

⁴⁶⁹ František JENIŠ, *S rogalem kolem světa*, Beroun 1994, s. 36–38.

lidí, většinou zajatců tak, že jim tupým nožem z pazourku rozpárali břicho.“⁴⁷⁰ Taktéž cestovatelé v 21. století ve svých dílech popsali tyto obřady, jelikož neodmyslitelně patří k místům, která navštívili. Mezi ně patřil například Zdeněk Šmíd⁴⁷¹ a Saša Ryvolová,⁴⁷² kteří rovněž popisovali obětní rituály. Všechny tyto zmíněné náboženské obřady se konaly v dávné minulosti. Pouze Norbert Frýd se při své cestě po guatemalských horách setkal v té době ještě s fungujícím náboženským obětištěm Paxcual Abaj.⁴⁷³

Indiáni však neuctívali pouze božstva, jimž přinášeli všelijaké oběti, ale v dávných dobách ctili i zvířata. O tom pojednávala práce O. F. Vaňka publikovaná v roce 1897 v časopise *Květy*. V ní se autor zabýval různými druhy zvířat, jimž se dostávalo pocty od domorodých obyvatel Mexika a Střední Ameriky. V Mexiku byl posvátný například had, který byl vyobrazen na mnoha náhrobcích. Pozdější cestovatelé, Ladislav Janeček a Vladislav Mikolášek, se ve svém díle zmínili též o hadech. Mnoho Mexičanů, v době kdy po Mexiku putovali, prý hady chovalo doma jako domácí mazlíčky. Byli oblíbení, protože byli po dlouhá léta uctíváni.⁴⁷⁴

Cestovatelé nepopisovali pouze rituály, jež se odehrávaly v minulosti, ale také ty, se kterými se při svých cestách setkali. Mnoho autorů se ve svých cestopisech zmínilo o tzv. *voladores*. Dříve byl tento rituál zasvěcen bohu deště. Při tomto obřadu se spouští pět mužů po hlavě na lanech z vysokého vztyčeného kmene. Podle cestovatelů tento akt v dnešní době indiáni předváděli spíše jako lákadlo pro turisty a nikoliv pro přivolání deště v období sucha. To ve své práci zmínil například již František Elstner.⁴⁷⁵ Většina autorů měla možnost se s *voladores* setkat především v Mexiku. Například Stanislav Synek⁴⁷⁶ a Jan Nesnídal⁴⁷⁷ zhlédli jejich představení v rámci mexických slavností. Zajímavé je to hlavně proto, neboť v padesátých letech 20. století byl tento velice nebezpečný rituál v zemi zakázán.⁴⁷⁸

Někteří cestovatelé na svých cestách Mexikem navštívili býčí zápasy, které jsou součástí národní kultury některých zemí Střední Ameriky a především Mexika. Adolf Hoffmaister,

---

⁴⁷⁰ Dominik TALLA, *Od Mexika po Aljašku: Zápisky třináctiletého chlapce*, Brno 1998, s. 19.

⁴⁷¹ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 81.

⁴⁷² Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005

⁴⁷³ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 31.

⁴⁷⁴ Ladislav JANEČEK – Vladimír MIKOLÁŠEK, *Amerikou s jabloneckým sklem*, Liberec 1958, s. 36.

⁴⁷⁵ František Alexandr ELSTNER, *Evropan se vrací*, Praha 1946, s. 175.

⁴⁷⁶ Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989, s. 155.

⁴⁷⁷ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 52.

⁴⁷⁸ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 144.

jenž cestoval po Mexiku ve čtyřicátých letech 20. století, se ve svém cestopise zmínil o tom, že býčí zápasy se v té době konaly na mnoha místech, i na návších malých vesnic. Tradiční koridy se prý konaly každou neděli a těšily se vysoké návštěvnosti.⁴⁷⁹ Obdobně popisoval býčí zápasy i Norbert Frýd, který zemi navštívil jen o několik málo let později. Dle něj mělo Mexiko v té době největší arénu na býčí zápasy na světě.⁴⁸⁰ Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem též ve svém díle popisovali zážitky z koridy. Tu měli možnost na rozdíl od ostatních cestovatelů zhlédnout v Kostarice a nikoli v Mexiku. Oproti mexickým toreadorům nesměli ti kostaričtí býky usmrcovat. V Kostarice s býky zápasily i ženy.⁴⁸¹ Kostarickou koridu navštívil o více jak dvacet let později Jiří Janoušek. Ten se však setkal s netradičním, spíše zábavným představením, kdy se toreadoři převlékali za ženy, námořníky. I on uvedl, stejně jako Hanzelka se Zikmundem, že v Kostarice býci při představení nebyli zabíjeni.⁴⁸² V osmdesátých letech 20. století byl přítomen na koridě, tentokrát opět v Mexiku, i cestovatel Václav Šolc. Dle jeho slov byly býčí zápasy ve městě Tlaxcala těmi nejvyhlášenějšími.⁴⁸³

Rovněž kohoutí zápasy se v některých zemích Střední Ameriky a v Mexiku pořádají. Jedním z prvních cestovatelů, jenž se o nich zmínil, byl ve čtyřicátých letech 20. století Egon Ervín Kisch. Autor těmto zápasům, se kterými se setkal v Mexiku, věnoval celou kapitolu, v níž je velice dopodrobna popsal. Aréna, kde se souboje konaly, se prý nacházela téměř v každé vesnici. Ve městech to bylo v té době prý zakázáno. Na kohoutí zápasy se prý chodilo dívat mnoho diváků, ve zvyku bylo i vybírat sázky.⁴⁸⁴ Obdobné zápasy se konaly i na Kubě. Svědkem byli například Ladislav Janeček a Vladislav Mikolášek, kteří ostrov navštívili v padesátých letech 20. století. Stejně jako v Mexiku i zde prý byl tento druh soutěžení ilegální.⁴⁸⁵ Autoři druhé poloviny 20. století a 21. století se o kohoutích zápasech povětšinou nezmiňovali.

Leckdy se cestovatelům naskytne možnost účastnit se různých karnevalů, večírků, svateb, pohřebních průvodů a hostin, oslav narozenin, svátků a dalších podobných příležitostí, jež se téměř v každé části světa slaví odlišným způsobem. Pověstné kubánské

---

⁴⁷⁹ Adolf HOFFMEISTER, *Mrakodrapy v pralese*, Praha 1963, s. 140–149.

⁴⁸⁰ Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 115.

⁴⁸¹ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 118–119.

⁴⁸² Jiří JANOUŠEK, *Na vlastní kůži*, Praha 1982, s. 63.

⁴⁸³ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 49.

⁴⁸⁴ Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949, s. 132–140.

⁴⁸⁵ Ladislav JANEČEK – Vladimír MIKOLÁŠEK, *Amerikou s jabloneckým sklem*, Liberec 1958, s. 69.

karnevaly navštívili v druhé polovině 20. století Josef Holler a Vladimír Bouška.⁴⁸⁶ Karneval, jehož se účastnil Josef Holler na počátku šedesátých let 20. století, byl laděn revolučně. Kubánci prý především vykřikovali hesla na obdiv Fidela Castra. Vladimír Bouška navštívil Kubu o několik let později. Ve svém cestopise z roku 1979 popsal karneval, který se prý konal v Santiagu de Kuba každoročně a trval celý měsíc. Podle autora bylo všude veselo, hrála hudba, téměř všichni tančili, pořádaly se všelijaké soutěže, jako např. volba královny krásy. Na každém kroku byly stánky s občerstvením. Kubánci se prý účastní velice rádi všelijakých oslav a karnevalů.⁴⁸⁷ Obyvatelé ostrova byli jinak oblečení na oslavách ve městech a jinak na venkově, kde se většina ustrojila do lidových krojů. Muži měli na hlavách typické široké klobouky, na sobě bílé košile a plátěné kalhoty a ženy měly dlouhé pestré zvonové šaty, byly ozdobeny různými korály a náramky a ve vlasech měly květiny. O venkovských oslavách psal v šedesátých letech 20. století Vladimír Landovský.⁴⁸⁸ Slavnosti v guatemalském městě Totonicapán měl možnost navštívit Norbert Frýd. Popsal je takto: „*Takový jarmareční ruch jsme zatím neviděli nikde jinde. Budky obchodníků, stánky kramářů, zboží jen tak rozložené po dlažbě, malovaná pozadí fotografií, vozíčky zmrzlinářů a prodavačů tamales, nákladní vozy velkých firem z hlavního města s rozhlasovými tlampači na střeše, kolovrátky, stojany pro papoušky s planetami, střelnice, houpačky, kolotoče, to vše zaplňovalo dvě náměstí, dvě tržnice a několik ulic.*“⁴⁸⁹

Hlavní atrakcí těchto slavností byla tradiční *Danza del Torito* (Tanec býčka). Tančili ho muži převlečení do tradičních zdobených obleků a na hlavách měli masky. Podle cestovatelů prý vydrží tančit několik dní. V Totonicapánu byly vidět i jiné druhy tanců. Vždy šlo spíše o divadelní představení, kdy aktéři musí dlouho dopředu studovat své role a jsou hrdí na to, že byli vybráni právě oni, aby je předvedli. Je to pro ně pocta.⁴⁹⁰ O slavnostech v Guatemale psali i cestovatelé na přelomu 20. a 21. století. Jan Nesnídal se účastnil v Chichicastenangu oslavy sv. Tomáše Apoštola, kterou pořádají jednotlivá náboženská bratrstva. Popis těchto oslav byl velice podobný slavnostem v Totonicapánu,

---

⁴⁸⁶ Josef HOLLER, *S Fidelem Castrem napříč Kubou*, Praha 1961; Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979.

⁴⁸⁷ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979, s. 241–242.

⁴⁸⁸ Vladimír LANDOVSKÝ, *Kuba*, Bratislava 1960, s. 30.

⁴⁸⁹ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 138.

⁴⁹⁰ TAMTÉŽ, s. 137–147.

o nichž psal o 40 let dříve Norbert Frýd. I zde měl autor možnost zhlédnout Tanec býčka, při kterém byli aktéři rovněž oblečení do stejných tradičních oděvů a na obličejích měli masky.⁴⁹¹ Způsob oslavy se za ta léta v Guatemale téměř nezměnil. Novodobá cestovatelka Saša Ryvolová byla přítomná v Guatemale oslavám Velikonoc. Tamní obyvatelé měst pokryli silnice květinami a pilinami a vytvořili tzv. květinové koberce, po kterých chodila procesí s nosítky se sochami svatých. Ženy byly oblečeny do černých kostýmů a muži měli kostýmy španělských conquistadorů a mnichů.⁴⁹² Je tedy zřejmé, že guatemalské zvyky se v zemi tradičně dodržují. Oproti tomu v Mexiku, které navštívil Zdeněk Šmíd v 21. století v době Vánoc, byl znát nesmírný vliv USA. Na každém kroku byl k vidění Santa Claus a vyhrávaly americké koledy.⁴⁹³

Nicméně v Mexiku se podle mnoha cestovatelů dodržovaly tradiční zvyky spojené s oslavou Dušiček. O způsobu oslavy Dne mrtvých se zmiňovali autoři dřívějších dob, i ti současní. V padesátých letech 20. století je popsal například Norbert Frýd,⁴⁹⁴ dále v osmdesátých letech 20. století Václav Šolc⁴⁹⁵ a v 21. století Zdeněk Šmíd⁴⁹⁶ a Luboš Koláček.⁴⁹⁷ Všichni tito cestovatelé tento svátek popsali obdobným způsobem, tudíž je vidět, že způsob oslav se za ty roky nezměnil. Všechny hřbitovy se v tomto období proměnily na místa oslav, kam chodili slavit příbuzní mrtvých. Přímo na hrobech se pořádaly hostiny a všude ve městech a na vesnicích byly k vidění sladkosti ve tvaru lebek a kostlivců.

Cestovatelé měli rovněž mnohdy možnost při svém putování být svědky svatebních obřadů, oslav narozenin, křtin a také rituálů spojených s pohřby. Josef Štolba byl dokonce na jednu svatbu v Mexiku pozván. Ceremonie se konala již od šesti od rána, kdy se všichni zúčastnění dlouhé hodiny modlili v kostele, poté následoval obřad a po něm se všichni odebrali do domu nevěsty a ženicha, odkud po chvíli odešli a vrátili se tam opět navečer, kdy se dlouho do noci tančilo a slavilo.⁴⁹⁸ O svatbách, tentokrát v Guatemale, se zmínil Norbert Frýd. Indiáni se prý žení ve velice nízkém věku a v době, kdy zemi navštívil,

---

⁴⁹¹ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 52.

⁴⁹² Václav LOMIČ – Saša RYVOLOVÁ, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005, s. 78–79.

⁴⁹³ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 219.

⁴⁹⁴ Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 57.

⁴⁹⁵ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 62.

⁴⁹⁶ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 59.

⁴⁹⁷ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 138.

⁴⁹⁸ Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 83–84.

sjednávali sňatky rodiče.⁴⁹⁹ Novodobější cestovatelé se bohužel o svatebních zvyklostech ve svých cestopisech již nezmiňovali, tudíž není možné posoudit, zda došlo ke změně.

Rovněž o pohřebních rituálech psali spíše dřívější autoři. Josef Štolba byl svědkem pohřební hostiny v Mexiku, jež trvala mnoho dní, což prý bylo v zemi zvykem. Pohřeb v Guatemale měl možnost popsat Norbert Frýd: „*Vpředu šel chlapec s vyřezávaným křížem, za ním jiný mládenec s velkým zvoncem v ruce. Pak následovali dva muži v kroji, s holemi a monstrancemi cofradie. Za nimi nesli čtyři chlapi rakev na beznohých márách. Byla prostá, u hlavy dvakrát širší než u nohou, bez nátěru. Přikrývala ji velká čabraka s bílým křížem. Nakonec šel hošík s kuchyňskou stoličkou. Kdykoli se dostal průvod ke dveřím nějakého domu, zastavil. Hoch přiskočil, postavil stoličku, a nosiči na ni položili máry. Pak přistoupil muž, aby hodil na rakev šátek a jakousi drobnou minci. Všichni se obrátili tváří k mrtvému, pomodlili se a pokračovali v cestě.*“⁵⁰⁰

Některé zvyklosti a oslavy všelijakých významných dnů zůstávají v dějinách jednotlivých zemí téměř stejné a mnohé z nich se naopak zase mění. Problémem je, že některé zmínky o jednotlivých oslavách se již v novějších cestopisech neobjevovaly, a proto není možné u všech určit, zda zůstaly věrné tradici či nikoli.

3.5. POPIS PROSTŘEDÍ

Téměř ve všech cestopisných dílech se objevovaly popisy měst a krajiny. Snad každý z cestovatelů si na svých cestách všímal toho, co jej obklopovalo. Pověštinou se autoři soustředili na popisy vesnic a měst, které jim připadaly něčím zvláštní, zajímavé a odlišné od míst, jež do té doby navštívili. Mnohdy bylo možné nalézt detailní deskripci obydlí, v nichž domorodní obyvatelé žili. Cestovatelé se povětšinou soustředili na ta chudá, která v nich zanechala jistě smutné pocity. Někteří z autorů se zmínili například i o tom, jak v zemi funguje doprava. Tyto informace mohli mnozí čtenáři při návštěvě těchto zemí využít. Častokrát se v cestopisech z Mexika a Střední Ameriky objevovaly rovněž popisy tržišť a spolu s nimi i způsoby nákupu a prodeje na nich, jež jsou naprosto odlišné od těch, které znaly z domova. Mnohdy bylo možné si povšimnout, že stejná místa, která autoři

---

⁴⁹⁹ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 133.

⁵⁰⁰ TAMTÉŽ, s. 125.

navštívili s odstupem času, prošla velkými změnami. Nicméně mnohdy se během dlouhých let téměř nic nezměnilo.

Josef Štolba ve svém cestopise z počátku 20. století líčil chudá obydlí, kterých si všiml při své návštěvě Mexika. Většinou byla ze dřeva a střechy měla z palmového listí. Uvnitř se nacházela udupaná podlaha z hlíny.⁵⁰¹ V době, kdy tento cestovatel navštívil Mexiko, indiáni bydleli ve zvláštních čtvrtích, oddělených od ostatního obyvatelstva.⁵⁰² Mexičané jej v hlavním městě upozorňovali, ať se po večerech pohybuje po ulicích pouze s vytaženou pistolí a neváhá střílet, neboť je tam velmi nebezpečno.⁵⁰³ O tom se zmínil i cestovatel 21. století Luboš Koláček, podle kterého na ulici po setmění prý nevychází ani samotní Mexičané.⁵⁰⁴

Elstner navštívil Mexiko v roce 1936. Indiánské vesnice popsal obdobným způsobem jako Josef Štolba: „... *indiánské chýše, přikryté trtinou a slámou, hliněné vesničky, za nimi drobná pole.*“⁵⁰⁵ V době, kdy Elstner cestoval po Mexiku, se stavěla Panamerická dálnice a mnoho vesničanů se stěhovalo za prací do oblasti výstavby.⁵⁰⁶

O Mexiku psal v polovině 20. století také Egon Ervín Kisch. V době, kdy zemi navštívil, Spojené státy využívaly levnou mexickou pracovní sílu, proto prý byly mnohé mexické okresy zcela prázdné.⁵⁰⁷

Norbert Frýd se ve svém cestopise z padesátých let 20. století rovněž zmínil o chatrčích mexického domorodého obyvatelstva. Stejně jako v dílech z předešlých let i on popisoval obydlí postavená z nepálených cihel, proutí a hlíny. Na periferiích hlavního města byly domy z plechů. Obyvatelé vařili na otevřených ohništích.⁵⁰⁸ Také se zmínil o tom, že v Mexiku se hodně krade. Dokonce existovaly trhy, kde se prodávalo pouze odcizené zboží.⁵⁰⁹ O mexických tržištích se zmiňoval o téměř třicet let později také Václav Šolc, jenž hlavně velice detailně popisoval, jakým způsobem se na trzích smlouvá: „*Tady začínala velká hra, to nejzajímavější pro prodávající a pro většinu kupujících... Na některém tom stánku či u některého toho strejdy na zemi objevíte něco, o čem jste přesvědčeni, že bez*

---

⁵⁰¹ Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 29.

⁵⁰² TAMTÉŽ, s. 102.

⁵⁰³ TAMTÉŽ, s. 57.

⁵⁰⁴ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 18.

⁵⁰⁵ Josef ŠTOLBA, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922, s. 145.

⁵⁰⁶ TAMTÉŽ, s. 181.

⁵⁰⁷ Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949, s. 14.

⁵⁰⁸ Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 49.

⁵⁰⁹ TAMTÉŽ, s. 69.

toho nemůžete dále být. Místo toho zvednete docela jiný předmět, na kterém vám vůbec nezáleží a prohlížíte si ho... Nasadíte přitom co nejlhostejnější obličej a dáváte najevo, že vás ty krámy vůbec nezajímají. Prodávající činí přesně totéž, ba tváří se, jako by nejraději viděl už vaše záda... Tohle je stádium, kdy se obě strany začínají polehounku oťukávat... Smlouvá se vesele, nejlepší je do toho tu a tam vrazit nějakou tu legráčku, až se dostanete k cíli... Vy jste si koupili svou věc za cenu, kterou považujete za výhodnou, a prodávající je také spokojen, protože vám věc prodal rovněž výhodně.“ Ve velkých obchodních domech to prý nebylo zvykem, ale na tržištích se smlouvání považovalo za jakousi společenskou událost.⁵¹⁰ I cestovatelé na přelomu 20. a 21. století se ve svých dílech zmiňovali o tom, že se v Mexiku téměř všude smlouvalo.⁵¹¹

Ladislava Janečka a Vladimíra Mikoláška na Mexiku v padesátých letech 20. století především zaujalo, že na mnoha místech se objevovaly anglické nápisy, a nikoliv španělské. Na hranicích se Spojenými státy prý byl vysoký plot, před kterým stála dlouhá fronta Mexičanů, jež se chtěli dostat do USA za prací.⁵¹² Při návštěvě hlavního města se dostali i do Xochimilca, starých aztéckých plovoucích zahrad na okraji města, ve kterých bylo mnoho barevných a exotických květin.⁵¹³ Janeček s Mikoláškem navštívili také Dominikánskou republiku v době nadvlády diktátora Trujilla. Proto se zmiňovali, že všude visely plakáty a nápisy oslavující tohoto diktátora.⁵¹⁴

Při návštěvě hlavního města v Mexiku zaujala Stanislava Synka v osmdesátých letech 20. století především označení v metru. Jelikož bylo mnoho mexických obyvatel negramotných, vedle nápisu tam byly nakresleny i symboly.⁵¹⁵ Při jízdě po mexických silnicích si povšiml, že v krajnicích bylo mnoho vzpomínkových křížů. Obyvatelé země prý jezdili velice rychle a mnoho jich umíralo, protože i silnice se často táhly nad hlubokými roklemi.⁵¹⁶ Zdeněk Ježek, ve svém cestopise z devadesátých let 20. století, popsal mexickou autobusovou dopravu. Autobusy na dálkových spojích prý byly dobře vybavené, měly klimatizaci a celkově byla dálková doprava v zemi na dobré úrovni. Avšak autobusy na kratší vzdálenosti byly v katastrofálním stavu. Mnohdy byly rozbité a přeplněné lidmi.

---

⁵¹⁰ Václav ŠOLC, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, s. 26–27.

⁵¹¹ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 29.

⁵¹² Ladislav JANEČEK – Vladimír MIKOLÁŠEK, *Amerikou s jabloneckým sklem*, Liberec 1958, s. 30.

⁵¹³ TAMTÉŽ, s. 35.

⁵¹⁴ TAMTÉŽ, s. 77.

⁵¹⁵ Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989, s. 143.

⁵¹⁶ TAMTÉŽ, s. 159.

Zastávky v Mexiku většinou nebyly k vidění, řidiči stavěli na mávnutí ruky. Ani jízdni řády povětšinou neexistovaly.⁵¹⁷ I on, přestože od návštěvy prvních českých cestovatelů uplynulo mnoho let, se na svých cestách Mexikem setkal s mnoha chudými vesnicemi, kde obyvatelé žili v ubohých chatrčích, kde neměli ani záchod a sprchu, natožpak elektřinu.⁵¹⁸ Uprostřed mexického lesa dokonce narazil i na uprchlický tábor guatemalských běženců: „*Boudy z plechu vypadaly jak plechové krabice, kouř z otevřených ohnišť, nedůvěřivé a vyplašené pohledy špinavých lidí, shrbené bosé ženy tahající z lesa klestí, místo křiku a smíchu hrajících si děti byl slyšet jen štěkot několika vyhublých psů. Skličující zážitek!*“⁵¹⁹ Jaroslav Lhota, jenž navštívil Mexiko jen nedlouho po Zdeňku Ježkovi, též popisoval chudé čtvrti. Dostal se do slumů na předměstí hlavního města, kde byly chatrče zhotovené z krabic a pneumatik. Elektřina ani pitná voda tam nebyla.⁵²⁰ Rovněž novodobého cestovatele Zdeňka Šmída nemile překvapila chudoba obyvatel hlavního města. Viděl mnoho indiánských rodin žijících na ulici, kde si vařili na otevřeném ohni.⁵²¹

Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund navštívili mnoho zemí Střední Ameriky. Při cestě Panamou si povšimli silnic, které byly v hrozném stavu. Panamerická dálnice se v té době v zemi teprve plánovala.⁵²² Zmínili se i o přítomnosti policistů ze Spojených států, jelikož v Panamě v té době některé území ještě patřilo USA.⁵²³ Část své cesty se svezli vlakem. Ten byl prý velice přeplněný. V každé zastávce nabízeli obyvatelé cestujícím přes okénko občerstvení.⁵²⁴ Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem se vydali na cesty v padesátých letech 20. století. V té době ještě nebyla jiná možnost jak se dostat z Panamy do Kostariky, než vlakem americké společnosti United Fruit Company.⁵²⁵ Na území Kostariky, poblíž hranic, ležely velice chudé chatrče obyvatel. Bohaté vily, které se nacházely v okolí, patřily úředníkům americké společnosti a od těch chudých byly odděleny vysokým plotem strážným hlídači.⁵²⁶ Nicméně v hlavním městě Kostariky, San José, bylo prý velice čisto a domky byly pěkně upravené. Nebyly tam žádné chudé chatrče jako u hranic. Kostarika

---

⁵¹⁷ Zdeněk JEŽEK, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno 1996, s. 10.

⁵¹⁸ TAMTÉŽ, s. 63.

⁵¹⁹ TAMTÉŽ, s. 101.

⁵²⁰ Jaroslav LHOTA, *O horách, řekách, slonech a lidech*, Praha 1998, s. 35.

⁵²¹ Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 15.

⁵²² Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959 s. 35.

⁵²³ TAMTÉŽ, s. 38.

⁵²⁴ TAMTÉŽ, s. 84.

⁵²⁵ TAMTÉŽ, s. 91.

⁵²⁶ TAMTÉŽ, s. 97.

byla i podle Stanislava Synka, který ji navštívil v osmdesátých letech 20. století, velice kultivovanou zemí, připomínající Evropu.⁵²⁷ Stejně tomu bylo i v případě Víti Dostála, jenž Kostariku navštívil o více jak deset let později. Popsal ji jako „středoamerické Švýcarsko“.⁵²⁸ Taktéž ho velice překvapilo, že vše bylo téměř dokonale upraveno. Podle Hanzelky a Zikmunda se prý, na rozdíl od ostatních velkých měst Latinské Ameriky, v San José nevyskytovali žebráci.⁵²⁹ V Managui, hlavním městě Nikaraguy, si všimli, že všechny domky byly pouze jednopodlažní, prý kvůli zemětřesení. Navštívili i zdejší tržiště, kde bylo všude mnoho odpadků a zápach ze zkažených potravin. Odpadků si všiml o mnoho let později i Vít'a Dostál. Nikaraguu popsal jako velice nebezpečnou a chudou zemi. Domy a obchody byly zamřížované, protože se tam často kradlo.⁵³⁰ Dále projeli i Hondurasem a Salvadorem. Podle cestovatelů bylo v Salvadoru velice čisto, i silnice byly upravené, zmínili se, že se jednalo o nejbohatší zemi Střední Ameriky.⁵³¹ V té době byl Salvador jedinou zemí, jež dokončila výstavbu Panamerické dálnice na svém území.⁵³² Oproti tomu v Hondurasu bylo vše opět velice zanedbané, podobně jako v Nikaragui. Stejně pocity měl i o mnoho let později Vít'a Dostál, mnoho se tedy v zemi asi nezměnilo. I po tolika letech žili obyvatelé v chudých chýších z hlíny.⁵³³ Hanzelka a Zikmund se dostali také do Guatemaly, kde je překvapilo, že většina obyvatel jezdila na motorkách a kolech, což nebylo v ostatních okolních zemích zvykem.⁵³⁴ Nakonec navštívili Mexiko, kde se opět setkali se železniční dopravou, jako již předtím v Panamě. Zážitky byly obdobné. Všude plno lidí a na zastávkách prodavači občerstvení.⁵³⁵ Podobné zážitky z cestování vlakem popsal ve svém cestopise z devadesátých let 20. století taktéž Jaroslav Lhota. Tento druh dopravy a s ním vše spojené se zřejmě za ta dlouhá léta vůbec nezměnil.⁵³⁶

Guatemalu po cestě do Mexika navštívil i Norbert Frýd. Popisoval tržiště, které bylo na rozdíl od toho mexického, o němž se zmiňoval Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem,

---

⁵²⁷ Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989, s. 196.

⁵²⁸ Vít'a DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997, s. 113.

⁵²⁹ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 114.

⁵³⁰ Vít'a DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997, s. 119–120.

⁵³¹ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 175.

⁵³² TAMTÉŽ, s. 185.

⁵³³ Vít'a DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997, s. 121.

⁵³⁴ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 200.

⁵³⁵ TAMTÉŽ, s. 234.

⁵³⁶ Jaroslav LHOTA, *O horách, řekách, slonech a lidech*, Praha 1998, s. 10–14.

o mnoho čistší.⁵³⁷ Mnohdy se na silnicích v horách setkali s bosými indiány, kteří putovali do vzdálených měst na trh prodat své výrobky.⁵³⁸ I Norbert Frýd, stejně jako předešlí cestovatelé, si všiml rozdílů mezi chudými guatemalskými obydlími a bohatými vilami, jež v zemi stavěli zámožní úředníci americké společnosti.⁵³⁹ Jan Nesnídal ve svém díle psal o dopravě v Guatemale. Mnoho autobusů tam prý bylo v dezolátním stavu.⁵⁴⁰ Ani v Guatemale, podobně jako v některých sousedních zemích, autobusy nejezdily podle jízdního řádu, protože žádný neexistoval. Často byly velice přeplněné a řidiči nejeli zrovna bezpečně. Peníze vybírali průvodčí přítomní v každém autobuse. Na některých místech byly autobusy dokonce doprovázeny vojáky, jelikož tam bylo nebezpečno.⁵⁴¹ Stejně jako v Mexiku, i v Guatemale jsou předměstí velice chudá a nebezpečná. O tom se zmínil Zdeněk Šmíd, jenž navštívil hlavní město Ciudad de Guatemala. O periferii psal takto: „...osobní auta v těch místech zrychlovala...všude byly mříže...při zdech domů spali špinavci...v tom chladném a špinavém městě...“⁵⁴²

Panamu navštívil o mnoho let později, v devadesátých letech 20. století, cyklista Vít'a Dostál. Stejně jako si dříve všimli Hanzelka se Zikmundem přítomnosti amerických policistů v zemi, Vít'a Dostál se ve svém díle zmiňoval, že v té době bylo mnoho věcí v zemi amerických, potraviny, auta, nápisy, zkrátka téměř vše.⁵⁴³ Karin Pavlosková se ve svém cestopise, v němž popsala mimo jiné i návštěvu Panamy, zmínila především o tom, že je tam také mnoho zamřížovaných obchodů a domů, protože v zemi dochází k častým loupežím,⁵⁴⁴ obdobně jako v Nikaragui, o níž psal například Vít'a Dostál.

O Kubě psal v šedesátých letech 20. století například Vladimír Landovský. Popisoval nízké přízemní domky s plochými střechami, které viděl v hlavním městě.⁵⁴⁵ Stejně jako v Mexiku, i tam byl v té době k vidění silný vliv Spojených států. Ve velkých nově vystavěných mrakodrapech v Havaně sídlily společnosti z USA a všude byly reklamy na Coca-Colu,⁵⁴⁶ americké žvýkačky a cigarety.⁵⁴⁷ Jelikož ostrov navštívil nedlouho po

---

⁵³⁷ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955.

⁵³⁸ TAMTÉŽ, s. 203.

⁵³⁹ TAMTÉŽ, s. 216.

⁵⁴⁰ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 43.

⁵⁴¹ TAMTÉŽ, s. 50–51.

⁵⁴² Zdeněk ŠMÍD, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004, s. 162–163.

⁵⁴³ Vít'a DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět2*, Opava 1997, s. 108.

⁵⁴⁴ Karin PAVLOSKOVÁ, *Drama mezi oceány*, Praha 2007, s. 51.

⁵⁴⁵ Vladimír LANDOVSKÝ, *Kuba*, Bratislava 1960, s. 7.

⁵⁴⁶ TAMTÉŽ, s. 9.

kubánské revoluci, všude na ulicích prý byly revoluční nápisy, i na autobusech a taxících.⁵⁴⁸ Avšak na venkově se setkal i s chudými obydlími. Byly to chatrče z prken se střechami z palmového listí a s podlahou z hlíny, stejně jako tomu bylo v té době v Mexiku.⁵⁴⁹ Nicméně v té době začal provádět Fidel Castro reformy a na Kubě se začaly stavět nové domky pro chudé, školy a hřiště.⁵⁵⁰ Ostrov navštívil v té době i Josef Volařík. I on se zmiňoval o výstavbě, jež na celém ostrově probíhala.⁵⁵¹ Také Josef Holler se v šedesátých letech 20. století na Kubě setkal s mnoha revolučními nápisy na každém kroku.⁵⁵² Při svých cestách po ostrově si rovněž všiml, že se na mnoha místech stavěly nové domy, školy a nemocnice.⁵⁵³ Podobným způsobem vyprávěl o své návštěvě porevoluční Kuby i Stanislav Neumann⁵⁵⁴ a Lumír Čivrný. Ten si hlavně povšiml, že na Kubě se v té době pohybovalo mnoho obyvatel se samopaly, mezi nimiž byli i velice mladí kluci.⁵⁵⁵ Jinak se všichni tito autoři, jež navštívili ostrov v šedesátých letech 20. století, zmiňovali o velice podobných věcech. Adolf Hoffmeister měl tu možnost navštívit Kubu dvakrát, před revolucí a po ní. Při své první návštěvě v roce 1941 se zmiňoval o vlajkách, jež všude na ostrově visely na znamení diktatury Batisty. Kdežto při jeho druhé cestě, po revoluci, se prý mnoho věcí změnilo.⁵⁵⁶ Stejně tomu bylo i v případě novináře Zbyňka Fialy, jehož článek vyšel v díle Jana Kašpara v roce 1986. Redaktor navštívil v roce 1979 Managua, hlavní město Nikaraguy, kde bylo vše zpusťeno zemětřesením. Navíc v zemi ještě probíhala revoluce, takže se na ulicích střílelo a bojovalo, mnoho domů bylo zničených a spousta civilních obyvatel chodila se zbraněmi.⁵⁵⁷

Mezi novodobé cestovatele, kteří navštívili Kubu, patřil například Petr Chalupa. Ten ve svém díle psal, že kubánská města byla velice čistá.⁵⁵⁸ U obchodů byly povětšinou fronty, jelikož dovnitř bylo vpuštěno vždy pouze několik málo obyvatel, kterým u východu hlídači vždy kontrolovali tašky a úctenky. Na ostrově v té době fungoval přidělový systém,

---

⁵⁴⁷ TAMTÉŽ, s. 59.

⁵⁴⁸ TAMTÉŽ, s. 17.

⁵⁴⁹ TAMTÉŽ, s. 60.

⁵⁵⁰ TAMTÉŽ, s. 96.

⁵⁵¹ Josef VOLAŘÍK, *Taková je Kuba*, Praha 1961, s. 12.

⁵⁵² Josef HOLLER, *S Fidelem Castrem napříč Kubou*, Praha 1961, s. 7.

⁵⁵³ TAMTÉŽ, s. 83.

⁵⁵⁴ Stanislav NEUMANN, *Neexotická Kuba*, Praha 1961, s. 50.

⁵⁵⁵ Lumír ČIVRNÝ, *Ostrov mladé svobody*, Praha 1961, s. 54.

⁵⁵⁶ Adolf HOFFMEISTER, *Mrakodrapy v pralесе*, Praha 1963, s. 194–197.

⁵⁵⁷ Zbyněk FIALA, *1979 První zprávy*, in: Jan Kašpar, *Nikaragua má láska*, Praha 1896, s. 27.

⁵⁵⁸ Petr CHALUPA, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby*, Brno 2002, s. 118.

a obyvatelé mohli nakupovat pouze v jednom obchodě, v němž byli registrovaní.⁵⁵⁹ Dopravu na ostrově popsal Hrabica a Stránský. Autobusy prý byly povětšinou velice čisté a klimatizované. Bylo vidět mnoho lidí jedoucích na korbách nákladáku, na ostrově to bylo zvykem, jezdil tak téměř každý.⁵⁶⁰

3. 6. HISTORIE A POLITIKA

Taktéž je možné se v cestopisech setkat s historickými a politickými tématy. V porovnání s ostatními se však jedná o marginální témata. Povětšinou je možné je nalézt u autorů starších cestopisů. Ti se snažili mnohdy ve svých dílech popsat historický a politický vývoj v zemi. Důvodem bylo seznámit čtenáře s dějinami oblasti a prostřednictvím toho mu umožnit snazší pochopení situace, ve které se právě daná země nacházela. Mnohdy totiž historický a politický vývoj ovlivní do velké míry chování obyvatel, jejich kulturu a celkové podmínky života v zemi. V 19. století se tato témata objevila v některých cestopisných dílech, jež vyšla v časopisu *Květy*. Mezi ně patřilo například dílo Emanuela Kováře *Zříceniny Yucatánské* (1888),⁵⁶¹ v němž se zmínil o dějinách Yucatánu, především o příchodu Španělů do této oblasti. Také dílo Enriqueho Stanka *Vráže Paběrky z Mexika* (1899)⁵⁶² otisknuté v časopise *Květy* obsahovalo mnoho informací o dějinách Mexika. Na rozdíl od Emanuela Kováře, který se zmínil o historickém vývoji až od 15. století, Enrique Stanko Vráz popisoval již samotné osídlování země a vpády domorodých kmenů v 1. století.⁵⁶³ O osídlování Mexika a zemí Střední Ameriky indiány o mnoho let později v díle *Mexiko je v Americe* (1952) psal i Norbert Frýd.⁵⁶⁴

Na počátku 20. století se o dějinách Mexika,⁵⁶⁵ Panamy⁵⁶⁶ a Kubu⁵⁶⁷ zmínil Josef Kořenský. Jeho dílo *Amerika* (1925)⁵⁶⁸ mělo celé spíše učebnicový než cestopisný ráz,

---

⁵⁵⁹ TAMTÉŽ, s. 105.

⁵⁶⁰ Zdeněk HRABICA – Ladislav STRÁNSKÝ, *Kuba neznámá a objevovaná: (Co Kolumbus netušil?)*, Třebíč 2004, s. 52.

⁵⁶¹ Emanuel KOVÁŘ, *Zříceniny yucatánské*, in: *Květy*, 10., Praha 1888, s. 31–40, 164–170, 319–326, 406–412.

⁵⁶² Enrique Stanko VRÁZ, *Paběrky z Mexika*, in: *Květy*, 21., Praha 1899, s. 47–55, 186–194, 352–361, 755–762.

⁵⁶³ TAMTÉŽ, s. 757.

⁵⁶⁴ Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 13–19.

⁵⁶⁵ Josef KOŘENSKÝ, *Amerika*, Praha 1925, s. 35–38.

⁵⁶⁶ TAMTÉŽ, s. 74–75.

⁵⁶⁷ TAMTÉŽ, s. 81–83.

⁵⁶⁸ TAMTÉŽ.

a proto některé z kapitol věnoval i historii. O dějinách Mexika psal ve svém cestopise *Evropan se vrací* (1947)⁵⁶⁹ rovněž cestovatel František Alexandr Elstner. Stejně jako Emanuel Kovář i Elstner ve svém díle popisoval příchod Španělů a dobytí aztécké říše Hernánem Cortésem na počátku 16. století.⁵⁷⁰ Autor se zmínil také o muži jménem Bartolomé de Las Casas, ochránci indiánů pocházejícím ze Španělska, jenž se snažil během kolonialismu bránit domorodé obyvatelstvo.⁵⁷¹ Dobývání Mexika se snažil svým čtenářům přiblížit Norbert Frýd.⁵⁷² Mnohem podrobnější popis dějin země se objevil v jeho dalším cestopise *Usměvavá Guatemala* (1955).⁵⁷³ Líčil zde boj za nezávislost v jednotlivých zemích Střední Ameriky,⁵⁷⁴ střídání guatemalských diktátorů u moci a podmínky života v zemi za jejich vlády,⁵⁷⁵ následné svržení nejhoršího diktátora Jorgeho Ubica Castañedy⁵⁷⁶ a další politický vývoj Guatemaly ve 20. století.⁵⁷⁷ Norbert Frýd věnoval v tomto díle dějinám Guatemaly a ostatních sousedních zemí velice mnoho stran a vše popsal velmi dopodrobna.

V mnoha cestopisech ze šedesátých a sedmdesátých let 20. století, v nichž cestovatelé popisovali své zážitky z pobytu na Kubě, se častokrát objevovala témata spojená s historickým a politickým vývojem. Autoři si v té době všímali především změn, jež způsobila kubánská revoluce. Mnoho cestovatelů v té době přijíždělo na Kubu za účelem politické návštěvy, a proto byla politika v některých jejich pracích mnohdy hlavním tématem. Jakmile na Kubě skončila revoluce a k moci se dostal Fidel Castro, na ostrov se vydalo mnoho českých novinářů. Ti se snažili svým čtenářům zprostředkovat především průběh Castrových reforem. Jejich cestopisy byly vydané především v roce 1961. Novinář Jiří Hochman se ve svém díle zmiňoval hlavně o průběhu revoluce v zemi a o období porevolučním, v němž navštívil ostrov i on sám.⁵⁷⁸ O příchodu revoluce, jak jej viděli samotní obyvatelé Kuby, psal také novinář a básník Stanislav Neumann: „*Tenkrát v tom lednu devětapadesátého roku to přišlo jako smršť. Jako když se náhle a nečekaně přizene*

---

⁵⁶⁹ František Alexandr ELSTNER, *Evropan se vrací*, Praha 1947.

⁵⁷⁰ TAMTÉŽ, s. 203–218.

⁵⁷¹ TAMTÉŽ, s. 221.

⁵⁷² Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 19–29.

⁵⁷³ TÝŽ, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955.

⁵⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 77–79.

⁵⁷⁵ TAMTÉŽ, s. 83–94.

⁵⁷⁶ TAMTÉŽ, s. 95

⁵⁷⁷ TAMTÉŽ.

⁵⁷⁸ Jiří HOCHMAN, *Patria ó muerte*, Praha 1926.

*cyklón a obrátí život dnem vzhůru... Všechna životem vyzkoušená pravidla se náhle stala neplatnými, mocní náhle ztráceli svou moc a bezbranní se přes noc stali všemocnými.*⁵⁷⁹

Dějiny kubánské revoluce ve svých dílech popsali rovněž novináři Josef Volařík a Josef Holler. I oni se snažili seznámit své čtenáře s průběhem reforem, jež na ostrově po revoluci probíhaly.⁵⁸⁰ Všechny tyto politické cestopisy si byly velice podobné. Avšak i cestovatelé, kteří nebyli novináři, se v té době ve svých dílech zmiňovali o dějinách Kuby, revoluci a porevoluční době a reformách za Fidela Castra. Mezi ně patřil například Vladimír Landovský, v jehož práci se objevovaly stručné zmínky o revoluci a politické situaci v šedesátých letech 20. století, kdy ostrov navštívil. Dalším cestovatelem té doby byl Lumír Čivrný. Ten nepsal pouze o revoluci, ale i o mnohem dřívějších událostech, jež se staly v dějinách země. V cestopisech autorů, kteří navštívili ostrov o několik let později, v sedmdesátých letech 20. století, se též objevovaly zprávy o revoluci v zemi a následných reformách. Jednalo se hlavně o cestopis *Kuba začíná v Santiagu* od Vladimíra Boušky a knihu *Perla Antil* od Josefa Ševčíka a Josefa Velka, kteří se zde stručně zmiňovali o dějinách Kuby.

Mnoho informací o dějinách a politické situaci Nikaraguy zveřejnil ve svém díle novinář Jan Kašpar. Popsal zde historický vývoj země od 16. století až do roku 1986, kdy zemi navštívil. Některé z reportáží věnoval situaci v zemi za Somozovy diktatury, která zemi ovládala po mnoho let.

Po roce 1989 se témata spojená s dějinami a s politickou situací v zemích Střední Ameriky a v Mexiku v cestopisech téměř neobjevovala. Ve většině cestopisných děl, i těch současných, převažují většinou ostatní témata. Autoři si na svých cestách všímají především obyvatel, památek a prostředí, ve kterém se pohybují. Historické souvislosti povětšinou neuvádějí. Výjimkou byly knihy univerzitního profesora Petra Chalupy vydané na počátku 21. století, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby* (2002)⁵⁸¹ a *Minulost a přítomnost Mexika a Peru* (2001).⁵⁸² V těchto dílech autor uvedl mnoho odborných informací týkajících se dějin a politiky v Mexiku, Ekvádoru a na Kubě. Svým charakterem

---

⁵⁷⁹ Stanislav NEUMANN, *Neexotická Kuba*, Praha, s. 75.

⁵⁸⁰ Josef VOLAŘÍK, *Taková je Kuba*, Praha 1961.

⁵⁸¹ Petr CHALUPA, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby*, Brno 2002.

⁵⁸² Petr CHALUPA – Olga VILÍMKOVÁ – Vít VILÍMEK, *Minulost a přítomnost Mexika a Peru*, Brno 2001.

jsou však určena spíše pro zájemce o danou problematiku a nikoliv pro širokou veřejnost, jako je tomu u většiny cestopisů.

3. 7. NEVŠEDNÍ ZÁŽITKY Z CEST

Mnohdy cestovatele při jejich zahraničních cestách potkaly všelijaké zajímavosti. Dostali se například do situací, kterých by se raději vyvarovali. Někteří z nich byli dokonce zatčeni či přepadeni. Nicméně při svém putování zažili i mnoho příjemných neobvyklých prožitků, o nichž se zmínili svým čtenářům.

Mezi ty lepší zážitky by rozhodně patřily vzpomínky Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda, kdy se jim a jejich Tatře dostalo veliké pocty v Guatemale. Jejich vůz tam byl dokonce po několik dní vystaven a obyvatelé ho měli možnost obdivovat.⁵⁸³ Obdivu, pro tentokrát v Mexiku, docílila i odvážná skupina cestovatelek tvořená Věrou Komárkovou, Jarmilou Očáskovou, Zdenou Opatrnou a Květou Tarantovou. Jakmile tyto ženy vkročily na území Mexika, všude je vítali obyvatelé země s transparenty.⁵⁸⁴

Někteří cestovatelé se na svých cestách například setkali i s významnými osobnostmi. Především autoři cestopisů ze šedesátých let 20. století, kteří jako reportéři navštívili Kubu, ve svých dílech popisovali příležitost, kdy se seznámili s Fidelem Castrem. Vladimír Landovský a Josef Volařík měli dokonce možnost udělat s ním rozhovor.⁵⁸⁵ Novinář Josef Holler byl při své návštěvě Kuby pozván od Fidela Castra na projížďku po ostrově. Své zážitky též vylíčil ve svém díle.⁵⁸⁶ Rovněž v šedesátých letech 20. století se v Mexiku setkal cestovatel Adolf Hoffmeister se známými malíři José Clementem Orozkiem,⁵⁸⁷ Diegem Riverou a jeho ženou Fridou Kahlo.⁵⁸⁸

Nicméně i se špatnými zážitky se cestovatelé na svých cestách setkali. Někteří byli dokonce i zatčeni, jako například Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem. V Kostarice je přepadli policisté v civilu a zatkli je. Byli obviněni z krádeže sošky panenky Marie, která byla zcizena v nedalekém městečku. Nikdo jim nebyl schopen říct, proč byli zatčeni, nikdo s nimi nekomunikoval. Chovali se k nim velice surově. Ve vězení s nimi byl muž, který

⁵⁸³ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 201.

⁵⁸⁴ Věra KOMÁRKOVÁ – Jarmila OČÁSKOVÁ – Zdena OPATRNÁ – Květa TARANTOVÁ, *Šlápoty do Mexika*, Praha 1971, s. 197.

⁵⁸⁵ Vladimír LANDOVSKÝ, *Kuba*, Bratislava 1960, s. 82; Josef VOLAŘÍK, *Taková je Kuba*, Praha 1961, s. 83.

⁵⁸⁶ Josef HOLLER, *S Fidelem Castrem napříč Kubou*, Praha 1961, s. 17.

⁵⁸⁷ Adolf HOFFMEISTER, *Mrakodrapy v pralese*, Praha 1963, s. 163.

⁵⁸⁸ TAMTÉŽ, s. 156–157.

podle nich nic nespáchal, přesto však musel několik měsíců čekat na soud.⁵⁸⁹ Několik dní ve vězení strávili rovněž účastníci expedice Tatra kolem světa, jelikož byli guatemalskými úřady obviněni ze špionáže. Ani s nimi nebyl nikdo ochoten komunikovat.⁵⁹⁰ Nepěknou zkušenost měl za sebou i Dominik Talla, jenž se rozhodl v Mexiku přenocovat v autě. Uprostřed noci jej přepadli lupiči a chtěli ho okrást, prostřelili mu i pneumatiku, i přesto se mu nakonec povedlo utéci.⁵⁹¹ Rovněž Luboše Koláčka v Mexiku přepadli a ohrožovali jej nožem. I jemu se však nakonec podařilo utéci, aniž by ho stihli zranit.⁵⁹² Ne zrovna příjemné chvílky zažili i cestovatelé při putování po Mexiku. Například autobus, ve kterém po Mexiku cestoval Jan Nesnídal, byl v té době mnohokrát zastaven vojáky, jelikož prý docházelo k nepokojům v mexickém státě Chiapas. Kontroly probíhaly také kvůli uprchlíkům z Guatemaly, kteří se přes Mexiko snažili dostat do Spojených států.⁵⁹³ Taktéž výpravu Luboše Koláčka na cestě z Mexika do Guatemaly mnohokrát kontrolovali tamější vojáci, ne však již kvůli nepokojům, ale kvůli banditům.⁵⁹⁴ Kontroly, které na mexických silnicích prováděly vojenské a policejní hlídky, prý nebyly nikterak příjemné, protože se k nim leckdy chovali velice hrubě.

Ne zrovna příjemné zážitky popsali ve svých dílech Egon Ervín Kisch a Vladimír Bouška. Přestože tito autoři navštívili rozdílné země v odlišné době, oba měli tu možnost navštívit sanatorium pro léčbu nemocných leprou. Egon Ervín Kisch se s tímto střediskem setkal ve čtyřicátých letech 20. století v Mexiku a ve své práci mu věnoval celou jednu kapitolu. On sám napsal, že to nebyla příjemná zkušenost: „*Při vstupu do velikého sálu těch, kteří jsou upoutáni na lůžko, vztyčí se na lůžku u dveří jeden nemocný a upřeně na tebe zírá, jako by pociťoval urážlivost tvé hrůzy a chtěl se za to pomstít. Jeho oči se dívají na tebe jako meče, plane v nich nenávisť, zlost a pohrdání... Zbraň má u sebe: svou ruku, stačí, když se tě jenom dotkne.*“⁵⁹⁵ Vladimír Bouška navštívil obdobné sanatorium na Kubě o třicet let později. Jeho popisy nebyly tak detailní, jako ty od Egona Ervína Kische. V té

---

⁵⁸⁹ Jiří HANZELKA – Miroslav ZIKMUND, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959, s. 133–152.

⁵⁹⁰ Stanislav SYNEK, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989, s. 179; František JENIŠ, *S rogačem kolem světa*, Beroun 1994, s. 39.

⁵⁹¹ Dominik TALLA, *Od Mexika po Aljašku: Zápisky třináctiletého chlapce*, Brno 1998, s. 22.

⁵⁹² Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 40.

⁵⁹³ Jan NESNÍDAL, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999, s. 30.

⁵⁹⁴ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 121.

⁵⁹⁵ Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949, s. 97–104.

době bylo malomocných již mnohem méně, jelikož se tato nemoc vyskytovala už pouze ojediněle.⁵⁹⁶

S nevšedními zážitky ze svých cest se svými čtenáři podělili Leoš Šimánek spolu s Lubošem Koláčkem. Oba tyto cestovatelé při návštěvě Mexika okusili omamné plodiny, jejichž účinky vylíčili ve svých spisech. Leoš Šimánek velice detailně popsal působení legendárního kaktusu, se kterým ho seznámili obyvatelé jedné horské vesnice.⁵⁹⁷ Luboš Koláček zase při návštěvě Mexika požil omamné houbičky, o jejichž účincích se též zmínil ve svém cestopise.⁵⁹⁸

Také Janu Kašparovi přinesl jeho pobyt v Nikaragui mnoho zajímavých zkušeností. Díky své novinářské činnosti se v zemi dostal i do armády, odkud mohl podávat detailní svědectví z vojenského prostředí, účastnil se i mnoha nebezpečných střetů s povstalci.⁵⁹⁹ Při své druhé návštěvě Nikaraguy byl vyslán do hor, kde v rámci alfabetizační kampaně učil vesničany číst a psát. To mu také přineslo několik nevšedních zážitků.⁶⁰⁰

Mnoho autorů rovněž popsal zajímavé postřehy týkající se různých názvů v Mexiku, které jsou českého původu. Podle cestovatelů se na různých místech v zemi nacházely české názvy ulic, vesnic a jiných lokalit. Norbert Frýd v Mexiku navštívil obec Lidice, kde tamní škola měla styky s tehdejšími Československem.⁶⁰¹ O několik let později do jiných Lidic, panamských, přijel Vít a Dostál. Obyvatelé této vesnice věděli vše o osudu českých Lidic.⁶⁰² Při svém putování po Mexiku si všiml obrázku Jana Amose Komenského na jedné ze základních škol.⁶⁰³ Dokonce se setkal i s českými názvy ulic, jako například třída Pražská, Masarykova a ulice řeky Labe.⁶⁰⁴ Čeští cestovatelé se při svém cestování setkali také s obrázky a soškami Pražského Jezulátka.⁶⁰⁵

Egon Ervín Kisch přijel do Mexika chvíli poté, co byla země zpusťována ničivým výbuchem sopky. Jeho zážitky jsou proto velice rozdílné od ostatních. Ve svém díle popisoval, že všude bylo liduprázdno, ani zvířata nikde neviděl. Všude byla prý jen samá

---

⁵⁹⁶ Vladimír BOUŠKA, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979, s. 181.

⁵⁹⁷ Leoš ŠIMÁNEK, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000, s. 101–102.

⁵⁹⁸ Luboš Y. KOLÁČEK, *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč 2004, s. 70.

⁵⁹⁹ Jan KAŠPAR, *Nikaragujský deník*, Praha 1983, s. 11.

⁶⁰⁰ TÝŽ, *Nikaragua má lásku*, Praha 1986, s. 60.

⁶⁰¹ Norbert FRÝD, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952, s. 102.

⁶⁰² Vít a DOSTÁL, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997, s. 109.

⁶⁰³ TÝŽ, *Panamericana, má lásku*, Opava 2008, s. 96.

⁶⁰⁴ TÝŽ, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997, s. 131.

⁶⁰⁵ Norbert FRÝD, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955, s. 143.

láva a popel.⁶⁰⁶ Přírodní katastrofu na vlastní kůži zažil v osmdesátých letech 20. století Jiří Janoušek. V době, kdy navštívil Mexiko, zemi zasáhlo zemětřesení. Překvapilo ho, že přesto, že byly okolní domy zcela zničené, obyvatelé města byli klidní, protože na podobné otřesy byli zvyklí. Jeho to však velice vystrašilo.⁶⁰⁷

---

⁶⁰⁶ Egon Ervín KISCH, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949, s. 18.

⁶⁰⁷ Jiří JANOUŠEK, *Na vlastní kůži*, Praha 1982, s. 234.

ZÁVĚR

První kapitola práce byla věnována cestopisu, jako literárnímu žánru. Autorka se pokusila shrnout jednotlivé definice a uvést, čím se od sebe navzájem liší a naopak, co je spojuje. Všechna cestopisná díla dohromady pojí témata zabývající se cestami a cestováním. Tato základní charakteristika se objevuje ve všech definicích tohoto literárního žánru, se kterými se autorka při svém bádání setkala. Nicméně definice cestopisu od různých odborníků na literární žánry se mnohdy neshodují. Hlavní rozdíly bývají i v samotném popisu cest. Někteří autoři uvádějí, že cestopis líčí pouze putování autora po doposud nenavštívených místech, kdežto jiní za cestopis označují veškeré knihy, které popisují zážitky z cest z jakýchkoliv míst. V některých odborných knihách se v definici cestopisu objevují například i fiktivní díla popisující smyšlené putování. Je tedy mnoho názorů, jak tento literární žánr charakterizovat. Proto bylo nutné, aby si autorka sestavila za pomoci těchto definic svá vlastní kritéria pro označení díla cestopisem. Došla k závěru, že v cestopisném díle nesmí chybět popis cest po různých koutech světa. Nemusí se jednat tedy pouze o lokality doposud nenavštívené. Dle autorky by měl být autorem cestopisu sám cestovatel. Mělo by se tedy jednat o očitě svědectví cestovatele. Proto by za cestopisy neměla být označována díla, která popisují fiktivní cesty. V cestopisné literatuře by měla být přítomna témata charakteristická pro tento žánr. Jedná se především o popisy obyvatel a způsobu jejich života, popisy krajín, měst, kulturních památek, rostlinné a živočišné říše. Tato témata by měla být zastoupena v odlišné míře ve všech cestopisných dílech. Skutečnost, že názor na cestopis jako literární žánr se často velice liší, stěžovala autorce práci při sestavování seznamu vydaných českých cestopisů z oblasti Mexika a hispánské Střední Ameriky. Některá díla, která byla v katalozích knihoven zařazena mezi cestopisy, nebylo vhodné dle autorčina názoru mezi cestopisy řadit. I opačný problém se mnohokrát vyskytl, protože díla, která bylo možné považovat za cestopisy, mnohdy nebyla zařazena pod cestopisnou literaturou. Proto bylo velice obtížné sestavit seznam knih, které autorka považovala za cestopisy, a které popisovaly putování českých autorů po Mexiku a hispánské Střední Americe. Další část první kapitoly se zabývala vývojem cestopisů ve světě a v českých zemích, přičemž se autorka snažila podchytit některé změny, k nimž došlo uvnitř tohoto literárního žánru. Bylo možné si povšimnout, že knihy vydané do 18. století měly mnohdy fiktivní charakter, přesto však byly označovány za cestopisy. To se

změnilo s nástupem osvícenství, kdy bylo upuštěno od nereálných prvků a cestopisci se snažili především o objektivní popis. Tím se však přiblížili spíše odborné literatuře. Až na přelomu 18. – 19. století do cestopisů pronikly osobní prožitky a zkušenosti cestovatelů a cestopisy ztrácely svůj odborný charakter. V dnešní době se vydává nepřehledné množství cestopisů, protože zájem o cestování značně stoupá. Oblíbené jsou i různé cestovatelské konference, kde se cestovatelé snaží vyličit své zážitky z cest. V současnosti se velice rychle vyvíjí internetové cestopisy. Vzniká mnoho nových webových stránek, na které cestovatelé umísťují své deníčky z cest, spolu s mnoha fotografiemi. Tyto stránky jsou velice navštěvované především těmi, kdo se chystají cestovat do stejných míst, protože zde naleznou mnoho informací. I přes rozvoj tohoto typu internetových stránek zůstávají knižní cestopisy velice oblíbené, protože mnoho čtenářů dává přednost právě knižní verzi.

Autorka se také pokusila zamyslet nad výhodami a nevýhodami, které tento literární žánr přináší. Za nejpodstatnější výhodu by označila to, že cestopisy přinášejí svým čtenářům čtivé popisy vzdálených zemí. Ti si díky tomu mohou představit, jak to v dané zemi vypadá. Avšak je třeba přihlídnout k jednomu z největších záporů cestopisů. Důležité je si totiž uvědomit, že informace podané autory-cestovateli, nemusí být vždy pravdivé, proto je třeba brát všechna sdělení s rezervou.

Ve druhé kapitole se autorka zabývala chronologickým vývojem českých cestopisů a cest z oblasti Mexika a hispánské Střední Ameriky. Z práce je patrné, že prvními cestovateli byli v 17. – 18. století čeští jezuité. Ti cestovali povětšinou na území Mexika. V 19. století se počet cestovatelů do těchto oblastí snížil. Díla, která v té době vznikala, byla vydávána především v časopise *Květy*. Spíše než o opravdové cestopisy se jednalo o odborné práce. Mnohem více cestopisů bylo vydáváno ve 20. století. Cestování do vzdálených koutů světa bylo snazší díky rozvoji v letecké dopravě a díky tomu i přístupnější většímu počtu lidí. Na počátku 20. století měla většina cestopisů stále ještě odborný ráz, podobně jako tomu bylo v předcházejícím století. S příchodem první světové války se téměř přestaly publikovat knihy, tedy i ty cestopisné. Cest do zahraničí v té době rovněž ubývalo. Situace se po válce nezlepšovala a s příchodem druhé světové války se naopak ještě zhoršila. Kvůli těmto omezením bylo proto v období od první světové války až do konce druhé světové války vydáno pouze několik málo cestopisů popisujících Mexiko a hispánskou Střední Ameriku. Po únoru 1948 se situace v Čechách ještě zhoršila. Veškerá

literární činnost byla podrobená politickému režimu a vládla tvrdá cenzura. V té době se cestovalo především do socialistických zemí. Kvůli politickému režimu vznikalo mnoho cestopisných děl, která měla především politický charakter. V šedesátých letech 20. století bylo proto publikováno mnoho děl ze socialistické Kuby, kam v době po kubánské revoluci cestovalo hodně českých novinářů, aby ve svých cestopisech podali zprávy o průběhu socialistických reforem v zemi. Jejich práce měly tedy především politický podtext. Nicméně byly publikovány i cestopisy popisující putování po ostatních zemích, ne jen těch socialistických. Ty však musely přinášet pouze takové informace, které by nebyly v rozporu s politickým režimem, proto mělo mnoho „nevyhovujících“ autorů té doby zákaz vydávat svá díla. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století byla stále publikace knih ovlivňována politickým režimem. V té době se již tolik necestovalo na socialistickou Kubu. Většina cestopisů vyprávěla hlavně o cestách po Mexiku. Podmínky pro rozvoj cestování a vydávání cestopisných knih se změnily až po pádu komunistického režimu v roce 1989. Od devadesátých let 20. století se začal zvyšovat počet cestovatelů, kteří již nebyli omezováni politickým režimem v Čechách. Proto od té doby vzniká mnoho děl popisujících cesty po celém světě. Cestopisná literatura v současnosti zažívá nebyvalý rozkvět. Je třeba zmínit, že se cestopisy liší také především v závislosti na autorovi. V dřívějších dobách byly cestopisy na daleko vyšší literární úrovni, protože jejich autoři byli profesionální spisovatelé, kdežto v současnosti cestopisnou literaturu publikují i cestovatelé s horší kulturou písemného projevu. U čtenářů však cestopisy na oblibě neztrácejí, ba naopak.

Poslední kapitola byla zaměřena na témata, která se běžně v cestopisech objevují. Jednotlivé podkapitoly byly zaměřeny na obyvatele těchto zemí, přírodu, kulturní památky, tradice, zvyky, náboženské zvyklosti, popisy měst a krajiny, historii a politiku. Poslední kapitola byla věnována nevšedním zážitkům z cest. Z rozboru těchto témat především vyplynulo, že je opravdu třeba brát vše, co se v cestopisech píše, s nadhledem. Ne všemu je vhodné uvěřit. Mnohdy se totiž na stránkách cestopisů od různých autorů objevují zcela protichůdná tvrzení, proto by měl čtenář přistupovat k výpovědím jednotlivých cestopisů kriticky. Také velice záleží na tom, kdo byl autorem jednotlivých cestopisů. Popisy obyvatel od jednotlivých cestovatelů se mnohdy do velké míry lišily. Především popisy povahových rysů domorodců byly často zcela odlišné, přestože bylo zřejmé, že cestovatelé navštívili stejné etnikum obyvatel ve stejnou dobu. Někteří tyto domorodce popisovali jako

velice přátelské a vstřícné, kdežto jiní se zmiňovali o zcela jiných pocitech. Z rozboru těchto témat také vyplynuly rozdíly mezi cestopisy publikovanými dříve a těmi současnými. Autoři starších cestopisů popisovali vše detailněji, jelikož jejich zpověď byla téměř jediná možnost, jak se mohli čtenáři se vzdálenými kouty světa seznámit. V současnosti existuje mnoho televizních reportáží, prostřednictvím kterých si kdokoliv může udělat obrázek o domorodých obyvatelích a tím, jak to v této oblasti vypadá. Při zpracování podkapitoly o městech a kulturních památkách vyšlo najevo, že některé informace se v průběhu let zcela změnily. Například některé novodobé cestopisy se zmiňují o pamětihodnostech, které byly odkryté či o nově postavených památnících. Dokonce i názvy jednotlivých měst a památek se v průběhu let měnily, pouze díky shodnému popisu od různých autorů bylo možné odhalit, že se jedná o totožná místa. Velice důležitou roli hrála doba, kdy cestovatelé dané země navštívili. Proto bylo velice zajímavé prostřednictvím cestopisů z různých časových období pozorovat změny, kterými některé z oblastí prošly. Pozoruhodné také bylo, s jakými znalostmi se autoři na své cesty vydávali. Z některých jejich prací bylo na první pohled zřejmé, že jsou o zemi, do které se rozhodli putovat, velice dobře informovaní. Na stránkách jejich cestopisů se objevovalo mnoho údajů o dějinách země, geografii, klimatických podmínkách, odborných informací a přírodě, zmínky o dávných civilizacích a mnohé další informace. Na druhou stranu z některých cestopisů bylo patrné, že jejich autoři o zemi téměř nic nevěděli. Informace, které uváděli, byly leckdy zcela mylné.

Dle názoru autorky by bylo zajímavé v budoucnu ještě práci rozšířit o české cestopisy z oblasti Jižní Ameriky. Tím by se nastínil celkový vývoj českého cestovatelství a cestopisů ze španělsky mluvících zemí amerického kontinentu.

SEZNAM LITERATURY

SEZNAM ČESKÝCH CESTOPISŮ ZE STŘEDNÍ AMERIKY A MEXIKA (19. – 21. STOLETÍ: VÝBĚR)

- BÁRTA Petr, *Tatra kolem světa*, Praha 1993.
- BOUŠKA Vladimír, *Kuba začíná v Santiagu*, Praha 1979.
- BRADÁČ Alois, *Mexiko: Mayové a souvislosti*, Třebíč 1999.
- ČIVRNÝ Lumír, *Ostrov mladé svobody*, Praha 1961.
- DOSTÁL Vít'a, *Panamericana, má láska*, Opava 2008.
- DOSTÁL Vít'a, *Šťastná planeta aneb Jak jsem na kole objel svět 2*, Opava 1997.
- ELSTNER František Alexandr, *Evropan se vrací*, Praha 1946.
- ELSTNER František Alexandr, *Věci z jednoho pokoje*, Ostrava 1966.
- FIALA Zbyněk, *1979 První zprávy*, in: Jan Kašpar, *Nikaragua má láska*, Praha 1986.
- FOREJT-ALAN Vladislav, *Amerikou s prázdnou kapsou*, Praha 1946.
- FRÝD Norbert, *Mexiko je v Americe*, Praha 1952.
- FRÝD Norbert, *Usměvavá Guatemala*, Praha 1955.
- HANZELKA Jiří, ZIKMUND Miroslav, *Mezi dvěma oceány*, Praha 1959.
- HOFFMEISTER Adolf, *Mrakodrapy v pralese*, Praha 1963.
- HOCHMAN Jiří, *Patria ó muerte*, Praha 1926.
- HOLLER Josef, *S Fidelem Castrem napříč Kubou*, Praha 1961.
- HRABICA Zdeněk – STRÁNSKÝ Ladislav, *Kuba neznámá a objeňovaná: (Co Kolumbus netušil?)*, Třebíč 2004.
- HROCH Pavel – ŠKODA Stanislav, *Kuba: ostrov, který se zdál*, Praha 2007.
- CHALUPA Petr, *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby*, Brno 2002.
- JANEČEK Ladislav – MIKOLÁŠEK Vladimír, *Amerikou s jabloneckým sklem*, Liberec 1958.
- JANOŠEK Jiří, *Na vlastní kůži*, Praha 1982.
- JENIŠ František, *S rogalem kolem světa*, Beroun 1994.
- JEŽEK Zdeněk, *Lovec rostlin na cestách*, Praha 2004.
- JEŽEK Zdeněk, *Na lovu mexických orchidejí*, Brno 1996.
- KAFKA Petr, *Ze sedla kola*, Hradec Králové 2003.
- KAŠPAR Jan, *Nikaragua má láska*, Praha 1986.
- KAŠPAR Jan, *Nikaragujský deník*, Praha 1983.

- KISCH Egon Ervín, *Objevy v Mexiku*, Praha 1949.
- KOLÁČEK Luboš Y., *Mexico tranquilo čili Pohodové a jiné*, Třebíč, 2004.
- KOMÁRKOVÁ Věra – OČÁSKOVÁ Jarmila – OPATRŇNÁ Zdena – TARANTOVÁ Květa, *Šlápoty do Mexika*, Praha 1971.
- KOŘENSKÝ Josef, *Amerika*, Praha 1925.
- KOVÁŘ Emanuel, *Zříceniny yucatánské*, in: *Květy*, 10., Praha 1888, s. 31–40, 164–170, 319–326, 406–412.
- KOVAŘÍKOVÁ Lucie – JON Michal, *Od vlků a slonů... hurá domů...*, Plzeň 2005.
- KUBÍČEK Ivan, *Loviti žraloky dovoleno*, Praha 1964.
- LANDOVSKÝ Vladimír, *Kuba*, Bratislava 1960.
- LANDOVSKÝ Vladimír, *Mexiko*, Praha 1968.
- LHOTA Jaroslav, *O horách, řekách, slonech a lidech*, Praha 1998.
- LOMIČ Václav – RYVOLOVÁ SAŠA, *S batohem Střední Amerikou*, Třebíč 2005.
- NESNÍDAL Jan, *Nebojte se Latinské Ameriky*, Brno 1999.
- NEUMANN Stanislav, *Neexotická Kuba*, Praha 1961.
- PAVLOSKOVÁ Karin, *Drama mezi oceány*, Praha 2007.
- STINGL Miloslav, *Indiáni, černoši a vousáči*, Praha 1970.
- STINGL Miloslav, *Tajemství indiánských pyramid*, Praha 1974.
- ŠVOBODA Jiří, *Autostopem kolem světa: Amerika*, Praha 1997.
- SYNEK Stanislav, *Tatra kolem světa: Evropa – Amerika*, Praha 1989.
- ŠEVČÍK Josef – VELEK Josef, *Perla Antil*, Praha 1975.
- ŠIMÁNEK Leoš, *Amerikou od severu k jihu*, Pardubice 2000.
- ŠMÍD Zdeněk, *Jak se mají Mayové, aneb Proč bychom se neděsili*, Praha 2004.
- ŠOLC Václav, *Indiánským Mexikem*, Praha 1983.
- ŠTOLBA Josef, *Alfonso Perez. Obrázek z ostrova Cuby*, in: *Květy*, 2., Praha 1880, s. 57–70, 215–229, 329–337, 453–465, 607–611, 710–735.
- ŠTOLBA Josef, *Obrázek ze života mexických indiánů*, in: *Květy*, 1., Praha 1879, s. 1–19, 127–140, 255–270.
- ŠTOLBA Josef, *V Mexiku*, Praha 1874.
- ŠTOLBA Josef, *Ze západní Indie a Mexika*, Praha 1922.
- TALLA Dominik, *Od Mexika po Aljašku: Zápisky třináctiletého chlapce*, Brno 1998.

- VLASÁK Jan, *Pestrý život cyklotrempa*, Plzeň 2004.
- VOLAŘÍK Josef, *Taková je Kuba*, Praha 1961.
- VRÁZ Enrique Stanko, *Paběrky z Mexika*, in: *Květy*, 11., Praha 1899, s. 47–55, 186–194, 352–361, 755–762.
- STINGL Miloslav, *Za poklady mayských měst*, Praha 1969.

DALŠÍ LITERATURA

- d'AZURARA Gomes Eannes, *Objevné cesty do Afriky a Asie: Výbor z 2 portugalských kronik*, Praha 1966.
- BACON Francis, *Nová Atlantida*, Praha 1980.
- BALAJKA Bohuš, *Přehledné dějiny literatury I.*, Praha 1996.
- BATTUTA Ibn, *Cesty po Africe, Asii a Evropě vykonané v letech 1325 až 1354*, Praha 1961.
- BĚHOUNEK František, *Trosečníci na kře ledové*, Praha 1928.
- z BERGERACU Cyrano, *Cesta do Sluneční říše*, Praha 1959.
- z BERGERACU Cyrano, *Cesta na Měsíc*, Praha 1959.
- BERGSSON Guðbergur, *Faðir og móðir og dulmagn bernskunnar*, Reykjavík 1997.
- BIEBL Konstantin, *S lodí, jež dováží čaj a kávu*, Praha 1961.
- BOROVSKÝ Karel Havlíček, *Obrazy z Rus*, Praha 1953.
- de BOURGOIGNE Jean, *Cesta kolem světa pana Jana Mandevilla*, Praha 1912
- BURIAN Jan, *Cokoli o Dánsku*, Praha 1992.
- BURIAN Jan, *Sága o cestě na Island*, Praha 1995.
- CAESAR Gaius Julius, *G. Julia Caesara Paměti o válce gallské*, Praha 1872.
- CAMPANELLA Tommaso, *Sluneční stát*, Praha 1979.
- ČAPEK Karel, *Cesta na sever*, Praha 1955.
- ČAPEK Karel, *Italské listy*, Praha 1995.
- ČAPEK Karel, *Obrázky z Holandska*, Praha 1932.
- ČAPEK Karel, *Výlet do Španěl*, Praha 1995.
- ČECH Svatopluk, *Kresby z cest*, Praha 1884.
- ČECH Svatopluk, *Pravý výlet pana Broučka do Měsíce*, Praha 1939.
- ČECH Svatopluk, *Upomínky z východu*, Praha 1885.
- DANEŠ Jiří – DOMIN Karel, *Dvojím rájem*, Praha 1912.

- DRDA Jan, *Horká půda*, Praha, 1955.
- ELIÁŠOVÁ Barbora Markéta, *Rok na jižní polokouli*, Praha 1928.
- ELIÁŠOVÁ Barbora Markéta, *V Japonsku v dobách dobrých i zlých*, Praha 1925.
- ELIÁŠOVÁ Barbora Markéta, *Z vlasti Samurajů*, Praha 1922.
- ELSTNER František Alexandr, *Lovci kilometrů*, Praha 1948.
- ELSTNER František Alexandr, *Na jih od Benghází*, Praha 1940.
- ELSTNER František Alexandr, *Saharou a pralesem*, Praha 1956.
- ELSTNER František Alexandr, *Tango Argentino*, Praha 1940.
- FOSTER Georg, *Cesta kolem světa: podniknutá Dr. Johannem Forsterem a jeho synem Georgem Forsterem v letech 1772–1775 na lodi "Resolution" pod velením kapitána Cooka*, Praha 1964.
- FAKTOROVÁ Veronika, *Mezi imaginací a poznáním*, in: *Host*, 25., Brno 2008.
- FRIČ Alberto Vojtěch, *Mezi indiány*, Královské Vinohrady 1918.
- FUČÍK Julius, *V zemi, kde zítra už znamená včera*, Bratislava 1952.
- GLAZAROVÁ Jarmila, *Jaro Číny*, Praha 1954.
- GLAZAROVÁ Jarmila, *Leningrad*, Praha 1950.
- GUTH-JARCOVSKÝ Jiří Stanislav, *Causerie z cest*, Praha 1891.
- HAJNIŠ František, *Lesseps a průplav panamský*, in: *Květy*, 15., Praha 1880, s. 322–342.
- HÁLEK Vítězslav, *Obrázky z cest*, Praha 1958.
- HANZELKA Jiří – ZIKMUND Miroslav, *Afrika snů a skutečností*, Praha 1952.
- HANZELKA Jiří – ZIKMUND Miroslav, *Cejlon, ráj bez andělů*, Praha 1991.
- HANZELKA Jiří – ZIKMUND Miroslav, *Obrácený půlměsíc*, Praha 1961.
- HANZELKA Jiří – ZIKMUND Miroslav, *Světadíl pod Himalájem*, Praha 1969.
- HANZELKA Jiří – ZIKMUND Miroslav, *Tam za řekou je Argentina*, Praha 1956.
- HANZELKA Jiří – ZIKMUND Miroslav, *Za lovci lebek*, Praha 1958.
- HANZELKA Jiří – ZIKMUND Miroslav, *Zvláštní zpráva č. 4*, Praha 1990.
- HARANT z POLŽIC a BEZDRUŽIC Kryštof, *Putování aneb Cesta z království českého do města Benátek, odtud po moři do Země svaté, země Judské a dále do Egypta*, Praha 1854.
- HASIŠTEJNSKÝ z LOBKOVIC Jan, *Putování k svatému hrobu*, Praha 1902.
- HOFFMEISTER Adolf, *Pohlednice z Číny*, Praha 1954.

- HOFFMEISTER Adolf, *Povrch pětiletky*, Praha 1931.
- HOLEČEK Josef, *Zájezd na Rus*, Praha 1924.
- HOLUB Emil, *Druhá cesta po jižní Africe*, Praha 1890.
- HOLUB Emil, *Sedm let v jižní Africe*, Praha 1880.
- HORA Josef, *Itálie*, Praha 1933.
- HORVÁTHOVÁ Mária Oľga, *Hory: J. Čermák, V. Dvorský, V. Jandl, V. Tille*, Praha 1907.
- HVIŠČ Jozef, *Problémy literárnej genológie*, Bratislava 1979.
- CHALUPA Petr – VILÍMKOVÁ Olga – VILÍMEK Vít, *Minulost a přítomnost Mexika a Peru*, Brno 2001.
- KABÁTNIK Martin, *Cesta z Čech do Jerusalema a Kaira r. 1491-92*, Praha 1990.
- KALISTA Zdeněk, *Cesty ve znamení kříže*, Praha 1947.
- KARPATSKÝ Dušan, *Malý labyrint literatury*, Praha 2008.
- KAŠPAR Oldřich, *Dějiny Karibské oblasti*, Praha 2002.
- KAŠPAR Oldřich, *Dějiny Mexika*, Praha 1999.
- KAŠPAR Oldřich, *Toulky magickým světem Mexika*, Praha 2000.
- KOČOVÁ Zuzana, *Chvála putování*, Praha 1984.
- KOČOVÁ Zuzana, *Potíže putování*, Praha 1989.
- KOLMAŠ Josef – KRUPA Viktor – OPATRNÝ Josef, *Kdo byl kdo: čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*, Praha 1999.
- KOLLÁR Jan, *Slávy dcera*, Praha 1924.
- KOŘENSKÝ Josef, *Cesty po světě*, Praha 1898.
- KŘIVOÚSTÝ Martin, *Cesta do Jeruzaléma*, in: HAVRÁNEK Bohuslav – HRABÁK Josef, *Výbor z české literatury doby husitské*, Praha 1964.
- KŘÍŽOVÁ Markéta, *Problém porozumění: Misionář z Moravy mezi Indiány*, in: *Dějiny a současnost*, 29., Praha 1997, s. 18–22.
- KUNSKÝ Josef, *Čeští cestovatelé I.*, Praha 1961.
- KUNSKÝ Josef, *Čeští cestovatelé II.*, Praha 1961.
- KYBAL Vlastimil, *Po československých stopách v Latinské Americe*, Olomouc 2003.
- LEDERBUCHOVÁ Ladislava, *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, Jinočany 2002.
- MÁCHA Karel Hynek, *Denník na cestě do Itálie*, Praha 1927.

- MÁCHA Karel Hynek, *Pout' krkonošská*, Hořice 1945.
- MAJEROVÁ Marie, *Den po revoluci*, Praha 1925.
- MAJEROVÁ Marie, *Deset tisíc kilometrů nad Sovětským svazem*, Praha 1947.
- MAJEROVÁ Marie, *Dojmy z Ameriky*, Praha 1920.
- MAJEROVÁ Marie, *Pod Kavkazem*, Praha 1949.
- MARTÍNEK Jiří – MARTÍNEK Miloslav, *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998.
- z MITROVIC Václav Vratislav, *Příhody*, Praha 1976.
- MOCNÁ Dagmar – PETERKA Josef a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha 2004.
- MORE Thomas, *Utopie*, Praha 1978.
- NERUDA Jan, *Pařížské obrázky*, Praha 1958.
- NEUMANN Josef, *Historia seditionum quas adversus Societatis Jesu missionarios, eorumque auxiliares moverunt nationes Indicae, ac potissimum Tarahumara in America Septemtrionali, Regnoque Novae Cantabriae*, Praha 1730.
- NEZVAL Vítězslav, *Sbohem a šáteček*, Praha 1982.
- OLBRACHT Ivan, *Obrazy ze soudobého Ruska I.*, Praha 1920.
- OLBRACHT Ivan, *Obrazy ze soudobého Ruska II.*, Praha 1920.
- OLBRACHT Ivan, *Obrazy ze soudobého Ruska III.*, Praha 1920.
- OPATRŇY Josef, *Amerika v proměnách staletí*, Praha 1998.
- OPATRŇY Josef, *Kuba*, Praha 2002.
- OPATRŇY Josef, *Mexiko*, Praha 2003.
- OPATRŇY Josef, *Panama*, Praha 2004.
- PAŘÍZEK Ladislav Mikeš, *Afrika pod maskami*, Praha 1950.
- PAŘÍZEK Ladislav Mikeš, *Pod souhvězdím Orionu*, Praha 1986.
- PAŘÍZEK Ladislav Mikeš, *Země našich snů*, Praha 1942.
- PAUSANIÁS, *Cesta po Řecku*, Praha 1973.
- PAVERA Libor – VŠETIČKA František, *Lexikon literárních pojmů*, Olomouc 2002.
- PILAŘ Jan, *Albánský zápisník*, Praha 1954.
- POLÁK Milota Zdirad, *Cesta do Itálie*, Praha 1979.
- POLIŠENSKÝ Josef, *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979.
- POLLO Marco, *Milion*, Praha 1950.

- PREFÁT z VLKANOVA Oldřich, *Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny, tj. do krajiny někdy židovské, země svaté, do města Jeruzaléma k Božímu hrobu*, Praha 1947.
- PROKOP Vladimír, *Přehled české literatury 20. Století*, Sokolov 1998.
- PUJMANOVÁ Marie, *Čínský úsměv*, Praha 1954.
- PUJMANOVÁ Marie, *Modré vánoce*, Praha 1958.
- PUJMANOVÁ Marie, *Pohled do nové země*, Praha 1932.
- PUJMANOVÁ Marie, *Slovanský zápisník*, Praha 1947.
- PUŠKIN Alexandr Sergejevič, *Cesta do Arzrumu*, Na Kladně, 1946.
- RAMBOUSEK Jiří, *Za Vladimírem Mikoláškem*, in: *Listy starohradské kroniky*, 20., Staré Hrady 1997.
- ROEHL Benedikt, *Poslední má cesta na západní pobřeží Mexické*, in: *Flora*.
- ROEHL Benedikt, *Rostliny mnou v severní a jižní Americe objevené*, in: *Flora*.
- SEIFERT Josef, *Svatební cesta*, Praha 1938.
- SLÁDEK Josef Václav, *Americké obrázky*, Praha 1941.
- SOLDÁN Ladislav – HOFFMAN Bohuslav a kol., *Přehledné dějiny literatury III*, Praha 1997.
- STINGL Miloslav, *Poslední ráj*, Praha 1974.
- SWIFT Jonathan, *Guliverovy cesty*, Bratislava 1950.
- ŠAŠEK z BÍRKOVA Václav, *Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa*, Praha 1974.
- ŠTOLBA Josef, *Na skandinávském severu*, Praha 1884.
- ŠTOLBA Josef, *Za oceánem I.*, Praha 1874.
- ŠTOLBA Josef, *Za oceánem II.*, Praha 1875.
- ŠTOLBA Josef, *Za oceánem III.*, Praha 1876.
- ŠTOLBA Josef, *Za polární kruh*, Praha 1880.
- TYL Josef Kajetán, *Pomněnky z Roztěže*, Olomouc 1918.
- Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, *Slovník literární teorie*, Praha 1984.
- USTOHAL Vladimír, *Krajánek z pamp*, in: *Cestopisy*, 4., Praha 2008.
- VANĚK O. F., *Ctění zvířat*, in: *Květy*, 19., Praha 1897, s. 569–579, 740–748.
- VANĚK O. F., *Démonismus*, in: *Květy*, 17., Praha 1895, s. 21–30, 159–171, 280–291, 401–415, 522–535.

VANĚK O. F., *Anthropophagie a lidské oběti*, in: *Květy*, 15., Praha 1893, s. 222–233, 345–352, 495–504.

VČELIČKA Géza, *Dvě města na světě*, Praha 1951.

WERICH Jan, *Italské prázdniny*, Praha 1960.

WÜNSCH Josef, *Po souši a po moři*, Praha 1880.

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.cestnik.wz.cz

<http://www.cestovatel.cz>

www.muni.cz

www.cestomaniak.cz

www.cestopisy-online.cz

www.palmovka.cz

www.slovníkceskeliteratury.cz

www.iliteratura.cz